T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞANLIURFA İLİNDE KADIN YOKSULLUĞU İLE MÜCADELEDE MİKRO KREDİ UYGULAMASININ ETKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ebru MANCI

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

ŞANLIURFA
2022

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET i
ABSTRACT ii
TEŞEKKÜR iii
ŞEKİLLER DİZİNİ iv
ÇİZELGELER DİZİNİ v
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ vii
1 . GİRİŞ 1
1.1 . Yoksulluk Olgusu ve Yoksulluk Türleri 2
1.1.1 . Mutlak yoksulluk 4
1.1.2 . Göreli yoksulluk 4
1.1.3 . Objektif (nesnel)-subjektif (öznel) yoksulluk 5
1.1.4 . İnsani yoksulluk 6
1.2 . Kadın Yoksulluğu 6
1.3 . Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi Uygulaması 10
1.3.1 . Mikro kredinin ilkeleri ve amaçları 12
1.3.2 . Mikro kredinin hedef kitlesi 13
1.3.3 . Mikro kredi ve mikro finansman kuruluş modelleri 14
1.3.4 . Mikro finans kurumları ve ticari bankalar arasındaki farklar 20
1.4 . Dünya'da Mikro Kredi Sistemi ve Uygulamaları 21
1.4.1 . Bangladeş- Grameen Bank modeli 21
1.4.2 . Hindistan' da mikro kredi uygulaması 24
1.4.3 . Endonezya'da mikro kredi uygulamaları 25
1.4.4 . Çin'de mikro kredi uygulaması 25
1.5 . Türkiye'de Mikro Kredi Sistemi ve Uygulamaları 26
1.5.1 . Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV) Maya mikro kredi destek işletmesi 27
1.5.2 . Türkiye Grameen Mikro Kredi Programı (TGMP) 29
1.6 . Şanlıurfa İlinde Mikro Kredi Uygulamaları 32
2 . ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR 33
3 . MATERYAL ve YÖNTEM 38
3.1 . Materyal 38
3.2 . Yöntem 38
4 . ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA 40
4.1 . Sosyo-Demografik Bulgular ve Tartışma 41
4.2 . Ekonomik Özellikler İle İlgili Bulgular ve Tartışma 48
4.3 . Mikro Kredinin Temini ve Kullanım Biçimi İle İlgili Bulgular 53
4.4 . Mikro Kredi Uygulamasının Ekonomik Etkileri İle İlgili Bulgular ve Tartışma 63
4.5 . Yaşam Memnuniyeti İle İlgili Bulgular 73
5 . SONUÇLAR ve ÖNERİLER 77
5.1 . Sonuçlar 77
5.2 . Öneriler 80
KAYNAKLAR 82

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ŞANLIURFA İLİNDE KADIN YOKSULLUĞU İLE MÜCADELEDE MİKRO KREDİ UYGULAMASININ ETKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ebru MANCI

Harran Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Danışman: Doç.Dr. Mehmet Reşit SEVİNÇ
YIL: 2022, Sayfa: 85

Dünyanın güncel konularının başında yoksulluk ve yoksullukla mücadele yöntemleri gelmektedir. Yoksulluk, sadece az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin değil, gelişmiş ülkelerinde problemidir. Yoksulluk genel bir sorun olmasına rağmen son zamanlarda kadınların gitgide artan oranının yoksulluk sınırı altına inmesi, yoksulluğun kadınlaşmasını gündeme taşımıştır. Yoksulluktan en fazla etkilenenlerin kadınlar olduğu gözlemlenmektedir. Her ne kadar hane geçimini sağlamak toplumsal roller bakımından erkeğin görevi olsa da hane refahında yaşanan kayıplar ve kadınların toplumda daha fazla yer almaya başlaması kadınlara sorumluluklar yüklemektedir. Gelir elde ederek geçim sağlama konusunda yetersiz düzeyde kalmaları dışında sosyal yaşamlarındaki özgüven eksiliği, yoksulluğu kadınlar için dezavantaja dönüştüren bir problemdir. Bu araştırmada; Şanlıurfa ilinde yoksullukla mücadelede mikro kredi uygulamasının etkisi değerlendirilerek, mikro kredi kullanan kadınların memnuniyetleri araştırılmıştır. Araştırma evreni 1 110 kadındır. Basit tesadüfi örneklem yöntemine göre %99 güven seviyesi ve %10 hata payı dikkate alınarak örneklem sayısı 145 üye olarak hesaplanmıştır. Üyeler ile görüşmelerde anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya katılan üyeler mikro kredinin olumlu katkılarını ve mikro kredinin eksik yönlerini belirtmişlerdir. En önemli sorunları ürünlerini pazarlayabilecekleri bir alanın olmamasıdır. Üyeler mikro kredi uygulamasından genel olarak memnun olduklarını belirtmişler ancak alınan hizmet bedelinin çok fazla olduğunu dile getirerek hizmet bedelinin kaldırılmasını istemektedirler.

ANAHTAR KELİMELER: Kadın yoksulluğu, mikro kredi, toplumsal rol, yoksulluk, Şanlıurfa

ABSTRACT

MSc Thesis

EVALUATION OF THE EFFECT OF MICRO CREDIT APPLICATION IN STRUGGLE AGAINST WOMEN'S POVERTY IN SANLIURFA PROVINCE

Ebru MANCI

Harran University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Agriculture Economy

Supervisor:Assoc.Prof.Dr. Mehmet Reşit SEVİNÇ
Year: 2022, Page: 85

At the forefront of the current issues of the world is poverty and methods of struggle against poverty. Poverty is a problem not only for underdeveloped and developing countries, but also for developed countries. Although poverty is a general problem, the increase in the rate of women falling below the poverty line has brought the feminization of poverty to the agenda. It is observed that those most affected by poverty are women. Although it is the duty of men to make a living in the household in terms of social roles, the losses in household welfare and the increasing participation of women in society imposes responsibilities on women. Apart from their insufficient level of living by earning income, the lack of self-confidence in their social life is a problem that turns poverty into a disadvantage for women. In this research, the satisfaction of women using micro credits was investigated by evaluating the effect of micro credit application in the fight against poverty in Şanlıurfa. The research population is 1 110 women. According to the simple random sampling method, the sample number was calculated as 145 members, taking into account the 99% confidence level and 10% margin of error. Questionnaire method was used in the interviews with the members. Members participating in the research stated the positive contributions of micro-credit and the shortcomings of micro-credit. Their most important problem is the lack of an area where they can market their products. Members stated that they are generally satisfied with the micro-credit application, but they say that the service fee received is too high and they want the service fee to be removed.

KEYWORDS: Women's poverty, micro credit, social role, poverty, Şanlıurfa

TEŞEKKÜR

Çalışmamın her aşamasında bana destek olan bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren, her konuda büyük desteği olan danışman hocam Sayın Doç. Dr. Mehmet Reşit SEVİNÇ'e çok teşekkürler.

Araştırmamın saha çalışması aşamasında benimle ilgilenen, çalışmalarım sırasında gerekli tüm yardımları sağlayan Türkiye Grameen Mikro Kredi Programı Şanlıurfa Şube personellerine, özellikle şube personellerinden Esra TOPAL, Fulya SAVAŞ ve Esma KISKANÇ'a çok teşekkürler. Ayrıca anket görüşmeleri boyunca bana yardımcı olan İpek YÜCEL ve Sara EŞŞEVVAH'a teşekkür ederim.

Çalışmama maddi olarak destek sağlayan ve bu çalışmanın ortaya çıkmasında değerli katkıları bulunan Harran Üniversitesi BAP Koordinasyon Birimi'ne (HÜBAP) ve çalışanlarına çok teşekkürler.

Son olarak yaşamım boyunca hep yanımda olan, öğrenim hayatım boyunca maddi ve manevi olarak beni her zaman destekleyen aileme sonsuz teşekkürler.

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 1.1. Grameen Bank kredilerinin faaliyet alanlarına göre dağılımı 23
Şekil 1.2. TGMP mikro kredi sektörel dağılım grafiği..... 32

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa No

Çizelge 1.1. İstatistikî sınıflamada iş gücü durumu 2014-2020 (1 000 kişi 15+ yaş) 9
Çizelge 1.2. TGMP Şanlıurfa ili haftalık finansal verileri (Mayıs 2021) 32
Çizelge 4.1. Mikro kredi kullanan kadınların yaşadıkları ilçe dağılımı 41
Çizelge 4.2. Mikro kredi kullanan kadınların yaş bilgileri 42
Çizelge 4.3. Mikro kredi kullanan kadınların medeni durumları 42
Çizelge 4.4. Mikro kredi kullanan kadınların eğitim seviyeleri 43
Çizelge 4.5. Mikro kredi kullanan kadınların evlilik kararı 44
Çizelge 4.6. Mikro kredi kullanan kadınların yaş gruplarına göre ilk evlilik yaş bilgileri 44
Çizelge 4.7. Mikro kredi kullanan ve evlenmiş olan kadınların eşleri ile yaş farkı 45
Çizelge 4.8. Mikro kredi kullanan ve evlenmiş olan kadınların çocuk sayıları 46
Çizelge 4.9. Mikro kredi kullanan kadınların hane büyüklükleri 46
Çizelge 4.10. Mikro kredi kullanan kadınların daimi yaşadığı mekân 47
Çizelge 4.11. Mikro kredi kullanan kadınların kırdan kente göç durumu 47
Çizelge 4.12. Mikro kredi kullanan kadınların kır ile bağlantıları 47
Çizelge 4.13. Mikro kredi kullanan kadınların sosyal güvence durumu 48
Çizelge 4.14. Mikro kredi kullanan kadınların hanelerinin esas gelir kaynağı 49
Çizelge 4.15.Mikro kredi kullanan kadınların hanelerinde çalışan birey sayısı 49
Çizelge 4.16. Mikro kredi kullanan kadınların hane aylık gelirleri (TL) 50
Çizelge 4.17. Mikro kredi kullanan kadınların arazi varlığı 51
Çizelge 4.18. Mikro kredi kullanan kadınların oturdukları evin mülkiyet durumu 52
Çizelge 4.19. Mikro kredi kullanan kadınların oturdukları evin mülkiyet durumu 52
Çizelge 4.20. Mikro kredi kullanan kadınların mikro krediyi öğrenme şekilleri 53
Çizelge 4.21. Mikro kredi kullanan kadınların kredi öncesi eğitim alma durumu 54
Çizelge 4.22. Mikro kredi kullanan kadınların mikro kredi dışında destek alma durumları 54
Çizelge 4.23. Mikro kredi kullanan kadınların mikro kredi dışında kimlerden destek aldıkları 55
Çizelge 4.24. Mikro kredi kullanan kadınların mikro kredi öncesi çalışma durumları 55
Çizelge 4.25. Mikro kredi kullanan kadınların mikro kredi öncesi yaptıkları işler 56
Çizelge 4.26. Mikro kredi kullanan kadınların mikro krediyi aynı işte kullanma durumları 57
Çizelge 4.27. Mikro kredinin ne kadarlık kısmının iş kurmada kullanım durumları 57
Çizelge 4.28. Mikro kredi alma kararında etkili olanlar 57
Çizelge 4.29. Mikro krediyi paylaşma durumları 58
Çizelge 4.30. Mikro kredinin paylaşıldığı kişiler 58
Çizelge 4.31. Mikro kredi kullanan kadınların mikro kredi kullanım yılları 59
Çizelge 4.32. Kullanılan mikro kredi miktarı (TL) 59
Çizelge 4.33. Kullanılan mikro kredi ile yapılan işler 60
Çizelge 4.34. Kredi ile yapılan işlerde kadınların yanlarında çalışan sayısı 61
Çizelge 4.35. Mikro kredi kullanan kadınların kredi geri ödeme durumları 62
Çizelge 4.36. Kadınların kazançlarını harcadıkları yerler 63
Çizelge 4.37. Kadınların kredi öncesi ve sonrası aylık gelir durumları (TL) 64
Çizelge 4.38. Aldığım kredi miktarı yeterli oldu 64
Çizelge 4.39. Krediyi geri ödemede sıkıntı yaşamadım 65
Çizelge 4.40. Kredi kullanırken planladığım şeyleri yapabildim 66
Çizelge 4.41. Yaptığım iş gelir getirici oldu 66
Çizelge 4.42. Ailede saygınlığımı arttırdı 67
Çizelge 4.43. Ailede fikirlerime önem verilmeye başlandı 68
Çizelge 4.44. Hayata daha pozitif bakmamı sağladı 68
Çizelge 4.45. Etrafımdaki insanların bana olan saygıları arttı 69
Çizelge 4.46. Kendime olan güvenim arttı 69
Çizelge 4.47. Hayallerimi gerçekleştirmeme yardımcı oldu 70
Çizelge 4.48. Geleceğimi şekillendirmeme yardımcı oldu 70
Çizelge 4.49. Ekonomik olarak rahatlamamı sağladı 71
Çizelge 4.50. Kendim ve ailem için kaygılarımı azalttı 72
Çizelge 4.51. Kredi kullanmaktan dolayı memnunum 72

Çizelge 4.52. Başkalarına kredi kullanmalarını öneririm 73
Çizelge 4.53. Hayatımdan çok memnunum 74
Çizelge 4.54. Hayatımı dolu dolu yaşıyorum 74
Çizelge 4.55. Şimdiye kadar yaşamdan istediğim önemli şeylere sahip oldum 74
Çizelge 4.56. Yaşamımda eksik bir şey yok 75
Çizelge 4.57. Benimle aynı yaştaki kadınlar kadar yaşam koşullarım iyi 75
Çizelge 4.58. Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim 76
Çizelge 4.59. Yaşam memnuniyeti ifadelerinin ortalamaları 76

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

BM	Birleşmiş Milletler
BRI	Bank Rakyat Indonesia
CGAP	Yoksullara Yardım İçin Dayanışma
ÇATOM	Çok Amaçlı Toplum Merkezleri
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi
GB	Grameen Bank
KAGİDER	Türkiye Kadın Girişimciler Derneği
KAMER	Kadın Merkezi
KEDV	Kadın Emeği Değerlendirme Vakfı
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KSGM	Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü
MSC	Microcredit Summit Campaing
MYRADA	Mysare Yerleşim Yeri Geliştirme Acentesi
NABARD	Ulusal Tarım ve Kırsal Alan Kalkınma Bankası
ROSCA	Döner Tasarruf ve Kredi Birlikleri
SEWA	Kendi Hesabına Çalışan Kadınlar Kooperatifi
SHB	Self Help Bank
STK	Sivil Toplum Örgütü
SYDGM	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü
TGMP	Türkiye Grameen Mikrofinans Progamı
TİSVA	Türkiye İsrafı Önleme Vakfı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programları
WWF	Çalışan Kadınlar Federasyonu

1. GİRİŞ

Yoksulluk, bilimsel araştırmacıların geçmişten günümüze kadar tartıştığı, daima gündemin en üst sırasında yer alan konuların başında gelmektedir. Yoksulluk ile ilgili çalışmalar önceden azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler özelinde yapılırken günümüzde gelişmiş ülkelerde de bu konu ile ilgili çalışmalar yapılmaktadır. Dolayısıyla yoksulluk olgusu tüm ülkelerde sıkça görülen, uzun dönemli ve sürekli olan bir problemdir. 1970'li yılların ortalarında, Sahra Altı Afrika dışında dünyanın her yerinde yoksulluk oranı düşse dahi; yaşam beklentisi, gelir ve eğitim seviyesi artsa bile, yoksulluk hala tüm dünyada önemini ve ciddiyetini korumaktadır.

Yoksulluk genel bir sorun olmasına rağmen son zamanlarda kadınların gitgide artan oranının yoksulluk sınırı altına inmesi, yoksulluğun kadınlaşmasını gündeme taşımıştır. Yoksulluktan en çok etkilenenlerin kadınlar olduğu gözlemlenmektedir. Gelir elde ederek geçim sağlama konusunda yetersiz düzeyde kalmaları dışında sosyal yaşamlarındaki özgüven eksiliği, yoksulluğu kadınlar için dezavantaja dönüştüren bir problemdir.

Yoksulluk sorununun büyük bir kısmını oluşturan kadın yoksulluğunun azaltılması için geliştirilen projelerde yoksullukla mücadelede daha fazla destek sağlanmalıdır. Mikro kredi uygulaması kapsam itibari ile bu projelerden bir tanesidir. Kadın yoksulluğu ile mücadele için geliştirilen mikro kredi projesi 1973 senesinde Prof. Dr. Muhammed Yunus koordinasyonunda Bangladeş'te bir proje uygulaması olarak ortaya çıkmıştır. Bu uygulama 1979 yılına gelinceye kadar Ülkenin Merkez Bankası ve sektörde çalışan özel bankalar tarafından desteklenerek uygulanmaya devam etmiştir. Grameen Bankası ise 1983 yılında kurularak yoksul vatandaşlara mikro kredi sağlamaya başlamıştır.

Ülkemizde mikro kredi uygulaması yoksullukla mücadele eden kadınlar tarafından oldukça ilgi görmektedir. Mikro kredi uygulaması ülkenin en önemli sorunlarından olan istihdam ve işsizliğe çözüm bulmak gerekçesiyle kurulmuştur.

Mikro kredi uygulaması yoksulluk ile mücadele eden kadınlara yardımcı olmanın yanı sıra bankacılıktan faydalanamayan kesim içinde yararlı bir sistemdir. Ülkemizde mikro kredi uygulaması ilk olarak Diyarbakır ilinde 2003 yılında yapılmıştır. Günümüzde Türkiye Grameen Bank Mikro Kredi Uygulaması (TGMP) 64 ille birlikte toplam 97 şubesiyle uygulanmaya devam etmektedir.

Bu tez çalışmasında Şanlıurfa ilinde uygulanan mikro kredi projesinin yoksullukla mücadelede ve kadın yoksulluğun azaltılmasındaki etkinliği araştırılacaktır. Çalışmada ilk olarak yoksulluk olgusu ve kadın yoksulluğu olgusu incelenmiş sonrasında ise Şanlıurfa ilinde kadın yoksulluğunu azaltmada mikro kredi uygulamasının etkileri araştırılmıştır. Tez çalışması sonucunda Şanlıurfa ilinde uygulanan mikro kredi uygulamasının kadın yoksulluğunun giderilmesine yönelik başarı düzeyi de ortaya konulacaktır.

1.1. Yoksulluk Olgusu ve Yoksulluk Türleri

Yoksulluk kavramı geçmişten günümüze toplumları önemli düzeyde ilgilendiren en temel sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Yoksulluk kavramına dar anlamıyla baktığımızda insanların temel ihtiyaçları olan; beslenme ihtiyacını gideremememesi, barınacak yer bulamaması olarak ifade edilmektedir. Yoksulluk ifadesini geniş anlamıyla ele aldığımızda; Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidinde bulunan basamaklardaki barınma, beslenme, giyim gibi insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamamasına rağmen toplumun yaşam standardının altında bir yaşam sürdürmeye çalışmasıdır (Dansuk, 1997).

Yoksulluk; bireyin var olan mevcut durumunu kötüye gitmesi veya yaşamını devam ettirebilmesi için ihtiyaç duyduklarını alamaması durumudur (Tonus, 2015). Yoksulluk kavramı için tek bir tanımdan söz edilemez. Yoksullukla ilgili gerek ekonomistlerin gerekse sosyologların kendi pencerelerinden baktığı birçok yaklaşım ve tanımlama bulunmaktadır. Dolayısıyla yoksulluğun tanımı yapılırken sadece ekonomik boyutunun değil, sosyal, siyasi ve hatta yönetsel boyutun da önemi bulunmaktadır (Şenses, 2017). Yoksul kişinin sözcük anlamına baktığımızda, kişinin

ihtiyaçlarını karşılayacak miktarda parasının olmaması ve rahat bir yaşam için gerekli koşullara sahip olmaması olarak tanımlandığını görmekteyiz. Yoksulluk olgusu ise hayatın bireylere sunmuş olduğu imkânlardan yoksun kalmış olmasıdır (Türk Dil Kurumu, 2021).

Geçmişten günümüze kadar en fazla tartışılan ve çözüm yolu aranan önemli sorunlardan biri yoksulluk kavramıdır. Kırsal kesimlerde çok daha fazla hissedilen yoksulluk, iş gücüne istenilen düzeyde katılamayan, gerek sosyal gerekse ekonomik yönden sürekli baskı altında bulunan ve karar alma sürecinde söz hakkı verilmeyen kadınları daha fazla etkilemektedir (Ören, Negiz ve Akman, 2012).

Yoksulluk yirmi birinci yüzyılda az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin gündem maddelerinde önemli yer oluşturmuştur. Birleşmiş Milletler'in (BM) 2000 yılında açıklamış olduğu "Bin Yıl Kalkınma Hedefleri"nden birinin; 2015 yılına gelindiğinde dünya yoksulluğunun yarıya düşürülmesi olması, buna bir örnekti (Sancak ve Erdem, 2016). Birleşmiş Milletler yoksulluk ile mücadelesini 2000'li yıllarda bazı platformlarda da sürdürmüştür. Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve UNICEF bu platformlardan bazılarıdır.

Dünya Bankasına göre yoksulluk sınırı bireyin yiyecek ve giyecek dışında temel ihtiyacını karşılayabilmesi için ihtiyaç duyduğu asgari tüketim miktarına sahip olamamasıdır. Belirli geliri olmayan sağlık ve eğitim gibi temek kamu hizmetlerine erişim sağlayamayan bireyler yoksul olarak adlandırılmaktadır. Dünya Bankası günlük bir $ altında geliri bulunan bireyleri yoksul olarak sınıflandırılmaktadır (Kara, 2017). Kimin yoksul olarak kabul edilebileceği konusunda temelde iki yaklaşımdan söz edilebilir. Birinci yaklaşım; belirli bir dönem için geliri ya da harcamaları önceden belirlenmiş bir miktarın altında olması durumudur. İkinci yaklaşım ise; yoksulluk sınırı toplumdaki gelir dağılımının belirli bir oranı olarak saptanır (Önder ve Şenses, 2006).

1.1.1. Mutlak yoksulluk

Yoksulluk tanımları arasında öne çıkan en temel yoksulluk kavramı mutlak yoksulluktur (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011). Bireylerin hayatta kalabilmesi için mutlak derecede giderilmesi gereken ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçlarını temel gereksinimleri oluşturmaktadır. Bu ihtiyaçlar her bir birey için farklı olan ve olmaması takdirde bireyin yaşamına devam etmesini imkânsız kılan ihtiyaçlardır. İşte bireylerin hayatta kalabilmesi için gereksinim duyduğu ihtiyaçları mutlak yoksulluk kavramıyla açıklamak mümkündür (Sevinç, Aydoğdu, Palabıçak ve Cançelik, 2020a).

Mutlak yoksulluk, bireyin yaşamını devam ettirebilmesi ve temel ihtiyacını giderebilmesi için gereksinim duyduğu en az gelir düzeyine sahip olabilmesidir (Topgül, 2013). Mutlak yoksulluk kavramının içinde ilk olarak gıda yer almaktadır. Gıdanın ardından sağlık, barınma, su ihtiyacı, temizlik, eğitim, hizmet erişimi ve bilgiye erişim konuları mutlak yoksulluğun içinde gösterilir.

Mutlak yoksullukta, önceden belirlenmiş bir gelir ya da tüketim seviyesinin alt kısmında geliri olan ya da tüketim seviyesi olan bireyler yoksul olarak adlandırılmaktadır. Mutlak yoksulluk, kişinin ya da hane halkının yaşamını idame ettirebilmesi için gereksinim duyduğu asgari refah düzeyine ulaşamaması halidir (Coşkun ve Tireli, 2008).

1.1.2. Göreli yoksulluk

Göreli yoksulluk, kişinin daha iyi koşulların bulunduğu bir yaşam sürdürebilmesi amacıyla gerekli olan temel gereksinimleri ve bunun yanında kültürel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayamaması halidir. Göreli yoksullukta bireyin ya da bireyin içinde bulunduğu toplumun diğer toplumlarla kıyaslanmasında bahsedebilir (Topgül, 2013; Davran ve Tok, 2018).

Yoksulluk sınırı hane halkının veya bireyin sadece biyolojik olarak varlığını devam ettirmesinin yanı sıra içinde bulunduğu toplumun şartlarına ne derece uyumlu

olduğu ve içinde bulunduğu toplumun ortalama yaşam seviyesinin durumu önem taşımaktadır.

Harcamalar ile tüketimlerin oluşturduğu işsizlik gibi toplumsal sorunlar göreli yoksulluk kavramı ile ifade edilebilmektedir (Dumanlı, 1996). Göreli yoksulluk anlayışına göre, bir ailenin ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için yeterli olan gelir miktarı bir başka aile için yeterli olmayabilir. Yani mevcut olan gelirin her bir aile için farklı anlamlar ifade etmesi yani kişilere göre değişmesi göreli yoksulluk kavramını meydana getirmiştir.

Kısaca ifade etmek gerekirse; göreli yoksullukta birey ihtiyaç duyduğu temel gereksinimlerini karşılayabilmekte ancak toplumun, özellikle içerisinde yaşamını devam ettirdiği diğer bireylerin, refah düzeyinin çok altında kalmaktadır ve sosyal açıdan topluma katılımı engellenmiş vaziyettedir (Taş ve Özcan, 2012).

1.1.3. Objektif (nesnel)-subjektif (öznel) yoksulluk

Objektif yoksulluk kavramı, yoksulluğun sebeplerini ve bu sebeplerden kaynaklanan problemlerin nasıl giderileceğini önceden belirlenmiş olan normatif ölçütlerle değerlendirilmesidir (Zülfikar, 2010). Objektif yoksulluk yaklaşımı hane bireylerinin elde ettiği faydayı net olarak ortaya çıkardığından dolayı en fazla tercih edilen yaklaşım olarak görülmektedir (Erol, 2006).

Kişilerin kendi sorgulamalarıyla belirlenen ihtiyaçları ve elde edebilecekleri durumları neticesinde objektif yoksulluktan söz edebiliriz. Bu konudaki uzmanların aynı görüşte oldukları konu, bireylerin ihtiyaçlarının gereklilik ve önemliliklerine göre tüketim oranlarının asgari maliyet durumu olarak nitelendirilmektedir (Güven, 2001).

Subjektif yoksulluk yaklaşımında ise kişilerin tercihleri ve yoksulluktan çıkardıkları anlam önemlidir. Yoksulluk sınırı belirlenirken bireyin tercihleri ve görüşleri dikkate alınmalıdır.

Subjektif yoksulluk, bireylere asgari temel ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadıkları sorusuna verdikleri cevaplar yoksul bireylerin kendi algılarının esas alınmasını ifade eden yaklaşımdır. Yani bu subjektif yaklaşımda bireylerin değerlendirilmeleri esas alınmaktadır (Şenses, 2017).

1.1.4. İnsani yoksulluk

İnsani yoksulluk olgusu; kavramsal olarak ilk olarak 1997 yılında kullanılmıştır. Bu kavram UNDP vasıtasıyla bahsi geçen yılda "İnsani Gelişme Raporu"nda açıklanmıştır. Rapora göre insani yoksulluk; bireyin iyi bir hayat sürdürebilmesi için ihtiyaç duyduğu temel gereksinimlere ve ayrıca kültürel, sosyal ve ekonomik imkânlardan yoksun olma hali olarak tanımlanmıştır (Topgül, 2013). Ayrıca raporda insani yoksulluk ölçümünü gerçekleştirmek için "İnsani Yoksulluk Endeksi (The Human Poverty Index – HIP)" oluşturulmuştur. Endeks; konforlu ve uzun, eğitim ve sağlık hizmetlerinin yetersizliği ve bilgiye erişim ile ilgili istatistiksel verilere dayalı göstergelerden oluşmaktadır (Güneş, 2009).

Birlemiş Milletler (BM) tarafınca ortaya çıkarılan insani yoksulluk kavramı, bireyin kaliteli yaşam sürdürememesi, okuryazar olmaması, yaşam süresinin kısalığı, önlenebilir hastalıklara yakalanma sıklılığının fazlalığı, temiz içme suyuna erişimin yokluğu veya kısıtlanması gibi temel insani ihtiyaçlara ulaşamaması olarak nitelendirilmektedir (Açıkgöz ve Yusufoğlu, 2012).

1.2. Kadın Yoksulluğu

Yoksulluk ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında yoksul nüfusun büyük bir kısmının kadınlardan oluştuğu ayrıca kadınların ve çocukların yoksulluktan ötürü aile içi şiddetten daha fazla etkilenen kesim oldukları görülmektedir. Bu yüzden yoksulluk literatürüne kadın yoksullaşması kavram olarak eklenmiştir (Işık ve Ataç, 2011).

Yoksulluk herkes için büyük bir sorun olarak görülse dahi kadınların üzerindeki baskısının daha fazla olduğu ve etkili olduğu söylenebilir. Kadın yoksulluğu olgusunu

ilk olarak Diane Pearce 1978 yılında kullanmıştır. Pearce bu olguyu kadınların ekonomik anlamda bulundukları konumlarının gittikçe kötüleşmesine dikkat çekmek için kullanılmıştır (Pearce, 1978). Diğer taraftan Pekin'de 1995 yılı içerisinde düzenlenen dördüncü "Dünya Kadın Konferansı Eylem Planı"nda da "Yoksulluğun Kadınlaşması" kavramı yoğun olarak kullanılmıştır.

Yoksulluk, sadece bireyin gelirinin veya sahip olduğu materyallerinin yetersizliği ile ilgili değildir. Bireyin yaşamış olduğu sosyal dışlanma, yaşam ile arasındaki bağın güçsüzlüğü ve bireyin dışında kaynakların paylaşılmasındaki eşitsizlikten de meydana gelmektedir (Farrell ve Aheme, 2003). Düşük eğitim veya eğitimsizlik, kadınların birçok kaynağa ulaşmadaki mahrumiyetleri, kadınları zor şartlar altında çalışmak durumunda bırakmıştır. Endüstride çalıştırılan kadınların çoğunun enformel sektörlerde sosyal güvencesiz ve kayıt dışı çalıştırıldığı bilinmektedir. Kadınların eğitim düzeyinin erkeklerin eğitim düzeyinden düşük olması, ekonominin işleyişine yönelik yeteri düzeyde bilgiye sahip olmamaları, hane içerisinde sorumlulukların kadınların üzerinde kalması gibi nedenler kadınların çalışma hayatında iş olanaklarını kısıtlayıcı hale getirmiştir (Şengül ve Ersoy, 2002).

Toplumların hemen hemen hepsinde kadın- erkek eşitsizliğine dayanan ayrım görülmektedir. UNDP yapmış olduğu araştırmalarda ve verilerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin her ülkede karşılan bir durum olduğunu belirtmiştir. Ancak ülkeler arasında yapısal anlamda temel farklılıklar vardır (Şenses,2017). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, gelişmiş ülkelerde dâhil dünyanın her yerinde hala görülmektedir. Kadın erkek eşitsizliğine sebep olarak; kadınların %40'ının yarı zamanlı çalışmaları, bazılarının çocuk sahibi olmaları ve işgücünde erkeklere oranla daha az katma değer yaratabilmeleri gibi etmenler gösterilmektedir (Açıkgöz, 2010).

Kadınların iş hayatlarında larşı karşıya kaldıkları problemler, hem kadınların niteliksel yapılarından hem de toplumsal yapının sosyo-ekonomik yönünden kaynaklandığı görülmektedir. Yoksul kadınların birçok mahrumiyetler sonucu ortaya çıkan yetersizlikleri, kendi tercihleri sonucunda ortaya çıkmamıştır. Ailelerinden dolayı ya da ekonomik sebepler yüzünden kadınların okula gidememeleri sonucu

okuma yazma bilmemeleri veya erkeklerle benzer ya da aynı işi yapıyor olmalarına rağmen onlardan daha düşük düzeyde ücret almaları kadınların kişisel tercihleri sonucu ortaya çıkmış değildir. Kadınların bu şekilde olumsuz durumlar ile yaşamaları, genellikle geleneksel veya var olan toplumsal yapı ile alakalıdır. Bu durum, çeşitli mahrumiyetler etrafında devam eden yoksulluk döngüsünü meydana getirmiştir (Şenses, 2017).

Kadın yoksulluğunu anlamak için belirleyici özellikleri incelemek gerekmektedir. Buvinic kadın yoksulluğunun iki belirleyici özelliği olduğundan bahsetmiştir. Birincisi; kadınların işgücü piyasasındaki bulundukları konum, ikincisi ise eğitim olanaklarından faydalanma durumlarıdır. İş gücü piyasasında kadın oranının düşük olması, kayıt dışı çalıştırılması, aile işlerinde ücretsiz olarak çalışmaları, düşük ücretlerle istihdam edilmeleri kazandıkları gelirler üzerinde etkili olduğu gösterilmiştir. Kadınların iş gücüne katılım oranlarının düşük olmasının en temel nedeni cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanmaktadır. Kadınlar eğitim imkânlarından yeterince faydalanmadıkları için iş kollarında da yeterince başarılı olamamaktadırlar. Bu nedenle mesleki becerileri düşük, aile içi konumları kötü etkilenmektedir (Işık ve Ataç, 2011).

Türkiye'de kadın istihdamının genel durumuna bakacak olursak; işgücüne katılımın azlığı, göç ile şehirlere yerleşen kadınların işgücü sektöründen uzak kalmaları, eğitim olanaklarından mahrum olan kadınların düşük ücretli işlerde çalıştırılması, kırsal bölgede yaşayan kadınların aile içi işlerde ücretsiz olarak çalışmaları, kentsel bölgelerde yaşayan kadınların kayıt dışı çalışma şartlarında düşük ücretle çalışmalarındaki artış ve kadınların ev-eksenli çalışmalarda bulunmaları önemli sorunlardan birkaçıdır (Topgül, 2013).

TÜİK İşgücü İstatistikî verilerine göre 2014-2020 yılları arasında 15 yaş üstü 1000 kişi ile yapılan ankette erkek ve kadın nüfusun işgücüne katılım oranları, işsizlik ve istihdam oranlarını gösteren değerler Çizelge 1.1'de yüzdelik olarak verilmiştir. Türkiye'de 2020 yılı Eylül ayı itibariyle bir önceki yılın Eylül ayına göre 1 431 000 kişi azalarak 31 749 000 bin kişi, işgücüne katılın oranı ise 3.0 puan azalarak %50.5

olarak gerçekleşmiştir. İlgili dönemlere yönelik yapılan karşılaştırmalara göre; erkeklerin işgücüne katılım oranı 3.3 puan azalarak %69.7, kadınların ise 3.1 puan azalarak %32.0 olarak gerçekleşmiştir. Çizelge 1.1'de görüldüğü gibi 2020 yılı Ağustos ayı istatistiki verilerine göre kadınların işsizlik oranı %15.9, istihdam oranı ise %27.0'dır. Verilere göre kadınların işgücüne katılımları son dönemlerde artış göstermesine rağmen oransal boyutuna baktığımızda erkeklere göre işgücüne katılım oranının daha az olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar bizde yoksulluğun istihdam boyutunu ve kadın işgücünün sektördeki eşitsiz konumunu göstermektedir (TÜİK, 2020).

Çizelge 1.1. İstatistikî sınıflamada iş gücü durumu 2014-2020 (1 000 kişi 15+ yaş) (TÜİK, 2020)

Yıllar	Toplam (%)			Kadın (%)			Erkek (%)		
	İşgücüne katılım	İşsizlik	İstihdam	İşgücüne katılım	İşsizlik	İstihdam	İşgücüne katılım	İşsizlik	İstihdam
2014	50.5	9.9	45.5	71.3	9.0	64.8	30.0	11.9	26.7
2015	51.3	10.3	46.0	71.6	9.2	65.0	31.5	12.6	27.5
2016	52.0	10.9	46.3	72.0	9.6	65.1	32.5	13.7	28.0
2017	52.8	10.9	47.1	72.5	9.4	65.6	33.6	14.1	28.9
2018	53.2	11.0	47.4	72.7	9.5	65.7	34.2	13.9	29.4
2019	53.0	13.7	45.7	72.0	12.4	63.1	34.4	16.5	28.7
2020/Ağustos	50.6	13.2	43.9	69.6	11.9	61.3	32.0	15.9	27.0

Türkiye'de birçok farklı kurum ve/veya kuruluşlar tarafından öncelikli olarak yoksulluğun giderilmesi ya da etkisinin azaltılmasına yönelik yardım programları uygulanmaktadır. Bu yardım programları geniş kitlelerin ve bilhassa yoksulluktan daha fazla etkilenen kadınların kaynaklara ulaşamama sorununun çözülebilmesi konusunda gereken önlemlerin alınması için önemli bir yere sahiptir (Öztürk ve Çetin, 2009).

Türkiye'de özellikle kadın yoksulluğunu azaltmaya yönelik mücadele eden birçok farklı kurum ve kuruluşlar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM), Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Kadın Merkezi (KAMER), Kadın

Emeğini Destekleme Vakfı (KEDV), Kadın Dayanışma Vakfı, Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER) ve Türkiye Grameen Mikro Kredi Projesi (TGMP)'dır.

1.3. Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi Uygulaması

Mikro kredi uygulaması, yoksulluktan kurtulmak ya da etkilerini azaltmaya çalışan kişilere, yeni bir iş kurmak isteyen küçük girişimcilere, hammaddeye ihtiyaç duyan işletmelere, makine-teçhizat almaya ihtiyaç duyan işletmelere sağlanan bir finansman aracıdır (Gökyay, 2008).

Mikro kredi uygulaması, yoksul insanlar için fırsatların artırılması ve güçlendirilmesi ilkelerine dayalı olan ve yeni yoksullukla mücadele yönteminin en önemli araçlarından biridir.

Muhammed Yunus, Bangladeş'te 70'li yılların ortasında yoksulluk ve açlığın hâkim olduğunu tespit etmiştir. Bununla birlikte bu şartlar içerisinde yaşayan insanların "İnsan Hakları Bildirgesi"'nde belirtilmiş olan güvence haklarından yararlanamadıklarını görmüştür. İncelemelerde bulunduğu Jobra (Cobra) kırsal yerleşkesinde görüştüğü vatandaşların "özellikle kadınların" aynı nitelikte olduklarını ve bu kadınların büyük bir kısmının kocaları tarafından terk edilmiş olduklarını veya kocalarının ölmüş olduğunu, evin geçimini tek başlarına sırtlandıklarını, çocuklarına yeteri düzeyde sağlık ve eğitim olanağı sağlayamadığını gözlemlemiştir. Okuma-yazması olamayan kadınların resmi olmayan finans kuruluşlarından (tefecilerden) temin ettikleri küçük miktardaki paralarla kırsal bölgede; çiftçilik, el sanatları, gıda işleme, küçük esnaflık gibi faaliyetlerle uğraştıklarını ve ürettikleri bu ürünleri parayı almış oldukları tefecilere ve yine tefecilerin belirlediği fiyattan satarak borçlarını ödemeye çalıştıklarını gözlemlemiştir. Tefeciler yoksul insanlara borçları karşılığında yüksek oranlı faiz uygulamaktadır. Kadınların elde ettikleri kazançlar borçlarının sadece küçük bir kısmını ödeyebilmelerine ve borç sarmalından kurtulamadıkları gözlemlenmiştir. Dolayısıyla yoksul insanlar emeklerinin karşılıklarını bulabilecekleri bir pazara ulaşamamaktadırlar. Bu durum yoksul insanların yoksul olarak kalmasına neden olmaktadır (Güneş, 2009).

Muhammed Yunus, yoksul insanların kredi ihtiyaçlarını sağlayabilecek resmi bir kuruluşun olmadığını görünce yerel tefecilerin devre dışı kalabileceği bir sistem oluşturmaya karar vermiştir. Jobra Köyü'nde 1976 yılında 42 kadına 27 $ finansman verilerek bambu sandalyesi üretimi yapmaları sağlanmıştır. Bu süreçte öncelikli olarak kadınların yerel tefecilere olan borçları ödenmiştir. Sonrasında ise ürettikleri bambu sandalyelerini kendi pazarlarında satmaları sağlanmıştır. Proje 1998 yılında 2.3 milyon aileye 2.3 milyar dolar verilerek geliştirilmiştir (Güneş, 2009).

Sistemin başarıya ulaşması kolay olmamakla birlikte birçok sorunla karşılaşılmıştır. 1976 yılında Muhammed Yunus tarafından verilen 27 $ katkının ardından yoksul insanların ihtiyaç duyduklarında erişebilecekleri kurumsal bir yapı ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Ancak o dönemdeki özel bankalar yoksul bireylere kredi açmak istememektedirler. Muhammed Yunus buna çözüm bulmak için Bangladeş'te 1978 yılında Krishi (Tarım) Bankası'nın faaliyetlerinden olan mikro kredi sistemini hayata geçirmiştir. Muhammed Yunus, mikro kredi faaliyetlerinin işlemesine yönelik bankacılık sektörünün yapısal engellemeleri karşısında 1983 yılında Grameen Bank adıyla yoksul bireylere kredi veren ya da finansman sağlayan mikro kredi bankası oluşturulmuştur (Güneş, 2009).

Muhammed Yunus, "yoksul bireylere eşit olanaklar tanınıp bir umut ışığı verilirse, onların da insanlığa yakışır bir hayatı yaşayacaklarına inandığını" belirtmiştir. Bangladeş'te başlatmış olduğu mikro kredi projesini de; "bu proje, yoksul insanların potansiyellerini tam bir şekilde kullanmalarına yardımcı olmayı ve insan sermayesini kullanmayı hedefler. İnsanların hayallerini gerçekleştirmelerine, yaşamlarına vakar, saygınlık ve anlam katabilmesine yardımcı olur" diye tanımlamaktadır (Yunus, 1999).

1970'li yıllarda Bangladeş'te uygulanan mikro kredi uygulaması özellikle 1990 yılından bu yana önem kazanmıştır. Örneğin 1997 yılında yapılan "Mikro Kredi Zirvesi" kadın yoksulluğu üzerine yapılan ilk küresel toplantıdır. Diğer taraftan BM'nin 2005 yılını "Mikro Kredi Yılı" olarak kabul etmesi de kadın yoksulluğu ile mücadelede önemli bir adımdır (Gökyay, 2008).

1.3.1. Mikro kredinin ilkeleri ve amaçları

Yoksul bireylerin finansal hizmetlere erişimlerini sağlamak için kurulmuş olan CGAP (Yoksullara Yardım İçin Danışma Grubu) yirmi sekiz kamu ve özel kalkınma kurumlarının bir araya gelerek oluşturdukları bir ortaklıktır. CGAP tarafından geliştirilen ve onaylanan mikro kredi prensipleri 10 Haziran 2004 tarihinde G8 Zirvesine katılan ülke liderleri tarafından da onaylanmıştır (Güneş, 2009). Bu prensipler şunlardır;

- Yoksul kimselerin krediler dışında çeşitli finansman hizmetlerine de gereksinimleri vardır.
- Mikro finans yoksulluğa karşı yapılan mücadelede güçlü bir yöntemdir.
- Mikro finans yoksul bireylere hizmet etmek için finansal bir sistem kurmayı amaçlamaktadır.
- Mikro finansmanın daha fazla ihtiyaç sahiplerine yani geniş kitlelere ulaşabilmesi için sürdürülebilir olması gerekmektedir.
- Mikro finansmanın kalıcılığı yerelde çalışan ve devamlılığı sağlanan kuruluşların varlığı ile mümkündür.
- Mikro kredi tek başına tüm sorunların çözümü başvurulan bir yöntem değildir.
- Yüksek faiz oranları yoksul insanların kredi almalarını zorlaştırarak onlara zarar vermektedir.
- Siyasi iktidarların görevleri yoksul insanlar için sadece finansal hizmetleri sağlamak olmamalı bu hizmetlere ulaşımı da kolaylaştırmaya yönelik olmalıdır.
- Transfer harcaması benzeri fonlar aslında ticari finansman yöntemleri ve bunları sağlayan kurumlarla rekabet etmemelidir. Aksine tamamlamalıdır.
- Şeffaf çalışan, kolay ulaşılabilir ve fonksiyonel anlamda işlerliği olan finansman kuruluşlar olmalı ve bu kuruluşlar nitelikli yöneticiler tarafından idare edilmelidir.
- Mikro finansmanın performans göstergeleri şeffaf oldukça, sistem kitleler tarafından benimsenir ve sahiplenir.

Mikro kredinin amaçları şunlardır (Türkiye Grameen Mikrofinans Programı, 2021);

- Mikro kredi aklında bir iş fikri olup kendi işini kurmak isteyip başlangıç sermayesi bulamayan yoksulları desteklemeyi esas almıştır.
- Mikro kredi uygulamasında herhangi bir senet, teminat veya kefil gösterilmesi gerekmemekte, icra takibi yapılmamaktadır. Mikro kredi güvene ve inanca dayalıdır.
- Mikro kredi birbirini tanıyan ve grup dinamiğinin oluşabileceği beş ile sekiz ihtiyaç sahibi bireyden oluşan gruplara verilmektedir. Gruptaki kişilerin aynı aile mensubu olan fertler veya yakın akraba olmamalarına dikkat edilmektedir.
- Mikro kredide verilen ya da kullandırılan paralar kredi olarak yani borç verilir. Geri toplanması ise haftalık taksitler şeklindedir.
- Başlangıç kredisi kullanan üye, kullandığı krediyi vade zamanında öder. Ayrıca düzenli olarak yapılan toplantılara katılım sağlarsa, ikinci yıl kullandığı ya da kullanacağı kredisini artırma hakkına sahip olur.

1.3.2. Mikro kredinin hedef kitlesi

Mikro kredi imkânlarından ve olanaklarından faydalananların ortak nitelikleri düşük gelir grubunda olup, kendi işini kurmayı amaçlayan birey veya işletmelerdir. Geleneksel finans kurumlarından finansman bulamayan, gelir seviyesi düşük, tasarruflarını taşınır veya taşınmaz mal olarak değerlendiren kişilerdir (Ceyhan, 2010).

Mikro kredi; gerek uygulamanın ilk gerçekleştiği yer olan Bangladeş'te, gerekse uygulamayı sürdüren dünyanın farklı bölgelerinde, önceliklerinin kadınlar olup, onlara yönelik hizmetler sunmayı amaçlayan bir uygulamadır. Hedef kitlenin kadın seçilmesi eleştiri alsa da haklı birçok sebebi bulunmaktadır (Özden, 2019).

Yoksulluktan en çok etkilenenler tarım sektörü ile geçici işlerde çalışıp sosyal güvencesi olmayan kişiler, okuma-yazması olmayan bireyler, kadınlar, çocuklar,

yaşlılar ve iş yapamayacak durumda olan engellilerden oluşmaktadır. Kadınlar toplam nüfusun yarısını oluşturmaktadırlar. Ancak kadınlar gerek iş gerekse toplumsal hayatın birçok alanında çok farklı sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu sorunlar genel anlamda yoksulluğun kadınlaşmasına neden olmaktadır. Kadın yoksulluğunun giderilmesi yönelik kurulmuş olan mikro kredi uygulaması, kadınların ekonomik faaliyetlere katılımını ve ekonominin güçlenmesine önemli katkılar sağlamaktadır (Abay, 2018).

Mikro kredinin hedef kitlesinin kadın olmasının nedenleri; kadın yoksulluğunun yüksek düzeyde yaşanması, kadınların daha fazla sorumluluk sahibi olmaları, elde ettikleri kazançların büyük bir kısmını ailelerinin temel ihtiyaçlarını gidermek için kullanmaları, borçlarını geri ödeme konusunda daha düzenli ve duyarlı olmaları gibi en önemli nedenlerinden bazılarıdır. Ayrıca hedef kitlede kadınların olması ile her zaman arka planda bırakılmış olan kadınların destek sisteminden faydalanarak iş kurmaları, bu yolla kazanç sahibi olmaları sağlanacak ve dolayısıyla toplumda statülerinin olumlu anlamda değişmesinin yolu da açılacaktır (Ceyhan, 2010).

1.3.3. Mikro kredi ve mikro finansman kuruluş modelleri

Günümüzde uygulanan mikro kredi biçimlerinin ve modellerinin detaylı olarak sınıflandırılmasını Hari Srinivas yapmıştır. "Global Development Research Center, Virtual Library on Micro Credit" koordinatörlerinden bir tanesi olup mikro kredi uygulamasını 14 sınıfa ayırmıştır. Hari Srinivas'e göre bu modeller hem yoksul bireyler hem de küçük ve orta ölçekli işletmeler için uygundur (Kabakçı, 2012). Bu 14 model şunlardır;

1.3.3.1. Birlik modeli

Birlik mikro kredi kuruluş modeli mikro kredi sisteminin hedef kitlesinin kendi aralarında birlik oluşturarak mikro kredi hizmetinden yaralanmalarıdır. Topluluğu oluşturacak hedef kitlenin belirli nitelikler çerçevesinde bir araya gelmesi ve topluluk oluşturması beklenmektedir. Bu topluluklar; yaş, cinsiyette pozitif ayrımcılık, kültür,

din, siyasi vb. nitelikler çerçevesinde oluşmaktadır. Birçok ülkede birlik modelinin yaygınlaştırılması için vergi indirimlerinden yararlanmaları, sigorta hizmeti almaları ya da aidat toplayabilmeleri gibi imkânlardan faydalanmaları sağlanmıştır (Dolun, 2005).

1.3.3.2. Topluluk bankacılığı modeli

Topluluk bankacılığı modeli sisteminde toplulukların hepsi bir birim olarak görülmektedir. Resmi ya da yarı resmi kurumlar oluşturularak topluluklara mikro kredi hizmeti verilmektedir. Genel olarak bu kuruluşlar, sivil toplum kurumları ve diğer kurumların yardımlarıyla oluşturulmaktadır. Bu örgütlenmeler yapılarında gelir getirici projeler ile uğraşabildikleri gibi tasarruf sağlama olanakları da bulundurabilmektedirler. Topluluk bankaları uygulamada var olan kalkınmaya yönelik programlarının bir parçası olmakta, finansman imkânlarını ana hedeflere ulaşabilmek amacıyla teşvik bileşeni olarak kullanmaktadırlar (Dolun, 2005).

1.3.3.3. Köy bankacılığı modeli

Köy bankalarının uygulama prensibi topluluk temellerini esas alan tasarruf ve kredi birlikteliğidir. Bu grubu oluşturan kişiler kendi işlerini kurarak geliştirmek isteyen 25-50 kişi arasında düşük gelirlilerdir. Bu modelin kuruluş sermayesi dışarıdan yardımda bulunan kuruluşlar tarafından sağlanabilir. Fakat banka yönetimi üyelerde olup, çalışan personellerini kendileri seçebilmekte, kuruluşun temelini oluşturan tüzüklerini kendileri yazmakta, kredi dağıtımını, ödemelerin tahsilâtını ve tasarrufları kendi iç hizmet yöntemleri ile yapmaktadırlar. Kredilerin geri ödemeleri maddi teminat yerine manevi veya ahlaki teminatla sağlanmaktadır (Ceyhan, 2010).

1.3.3.4. Banka garantileri modeli

Banka garantisi modeli, geleneksel ticari finans kuruluşlarından ya da bankalardan kredi sağlayabilmek için kullanılmaktadır. Genel uygulamada bu garanti iki yolla sağlanabilir. Bunlar;

- Dışarıda var olan birim ya da kuruluşlar aracılığında sağlanan garanti mekanizması (bağış kurumları ya da devlet kuruluşları),
- Üyeler tarafından sağlanan tasarrufların kullanılmasıyla gerçekleştirilen garanti mekanizmasıdır.

Elde edilen krediler ya bireylere doğrudan verilir ya da oluşturulan bir grup tarafından temin edilebilir. Bu model bir tür sermayeyi garanti altında alan programdır. Fonların garanti altına alınması aslında öncelikli olarak kredilerin geri ödenmesinin sağlanmasına yöneliktir. Ayrıca bu uygulama sigorta işlemlerinden kaynaklanan zorunlu karşılıkları da kapsamaktadır (Gökyay, 2008).

1.3.3.5. Kooperatifler modeli

Kooperatif uygulaması ortaklık yapısına sahip, demokratik bir şekilde yönetilen, gönüllülük esasına dayalı, kişilerin bir araya gelip ekonomik, kültürel ve sosyal ihtiyaçlarını giderebilmek amacıyla oluşturdukları bir uygulama modelidir. Kooperatiflerin bazılarının üyelerine özel olarak finansman hizmeti sunma ve tasarruf faaliyetlerinde bulunma gibi amaçları ve hizmetleri de bulunmaktadır (Gökyay, 2008).

1.3.3.6. Kredi birlikleri modeli

Kredi birlikleri sistemi, kendi üyeleri aracılığı ile yönetim birimi oluşturulan ve üyelerine finansal yardımda bulunmak amacıyla kurulmuş bir modeldir. Kredi birlikleri modelinde grubu oluşturan üyelerin paraları bir arada toplanarak tasarruf sağlamak ve uygun şartlarda üyelere kredi verilmesi amaçlanmaktadır. Grup üyelerini bir araya getiren ortak bir ilişki mutlaka vardır. Bu üyeler aynı işverenin çalışanı olabilir, aynı topluluğa bağlı olabilir veya aynı sendikanın içinde yer alabilirler. Bu birliğin üyesi olabilmenin tek şartı aynı topluluk içerisinde bir ilişkinin olmasıdır. Kredi birlikleri demokratik bir kuruluş olduğundan yöneticilerin ve komite temsilcilerinin seçilmesi üyeler tarafından gerçekleştirilmektedir (Gökyay, 2008).

1.3.3.7. Grup modeli

Grup modeli bireysel olarak hareket edildiğinde yaşanan ve karşı karşıya kalınan zorlukların ve zayıflıkların, ortak sorumluluk sahibi olan, belli bir amaca yönelik eylemde bulunan bireyler tarafından ortadan kaldırılması anlayışı ile faaliyet göstermektedir. Diğer taraftan bu modelde esas yaklaşım bireylerin bir araya gelip grup bilinciyle hareket ederek güvence oluşturulması sistemine dayanmaktadır. Grup oluşturan bireyler eğitim ve bilinçlendirme, rekabet gücünün arttırılması, lobi oluşturulması gibi çeşitli hedeflere yönelik eşgüdümlü hareket etmektedirler (Gökyay, 2008).

1.3.3.8. Bireysel model

Bireysel modelde grup oluşturulmasına veya geri ödemelerin garanti altına alınmasına yönelik grup baskısına gerek kalmadan borç almak isteyen bireye kredi doğrudan verilmektedir. Ayrıca bireylere kredi dışında beceri geliştirme, eğitim, sağlık ve diğer sosyo-ekonomik hizmetler de verilmektedir (Gökyay, 2008).

1.3.3.9. Aracı kuruluş modeli

Bu modelde kredi kullanan bireyler ile kredi temin eden kurum ya da kuruluşları bir araya getiren ihtisas kuruluşları bulunmaktadır. Bu aracı ihtisas kuruluşun görevi; kredi kullanan bireylere eğitim verip bireylerde kredi bilincinin kazandırılmasını sağlamaktır. İhtisas sahibi aracı kuruluşlar ile kurulan bağlantılar fon sağlama, eğitim-öğrenim, program bağlantıları ile araştırma yapılmasını içermektedir. Bu programlar bölgesel, ulusal ve uluslararası olmak üzere çeşitli seviyelerde olabilir. Aracı kuruluşlar bireysel olabileceği gibi, sivil toplum kuruluşları, ticari amaç güden özel bankalar ve mikro kredi sistemini uygulayan programlar da olabilir. Bu modelde kredi temin edenler devlet kuruluşları, özel ticari bankalar veya uluslararası yardım yapan organizasyonlar olabilmektedirler (Gökyay, 2008).

1.3.3.10. Sivil toplum kuruluşu (STK) modeli

Sivil toplum kuruluşları (STK), mikro finansman uygulamalarında önemli görevler üstlenmiştir. Bu kuruluşların birçoğu mikro kredi programlarının her aşamasında yer alan öncü kuruluşlardır. STK'lar mikro kredinin toplum içinde, 34 yerel veya uluslararası hibe sağlayan kuruluşlar arasında aktif olarak varlığının öneminin anlaşılmasına ve birbirleri ile bağların oluşmasına yardımcı olmaktadırlar. Bu kuruluşlar mikro kredi uygulamaları için gerekli olan kaynak teminine ve araç geliştirmelerine yardımcı olarak başarılı uygulamalar gerçekleştirmişlerdir. Ayrıca mikro kredi uygulamaları ve tanıtımı için bilgi veren yayınlar, seminer-eğitim programları ve çalışma grup toplantıları düzenlenmesinde yer almaktadırlar (Doğan ve Kaya, 2013).

1.3.3.11. Toplum baskısı modeli

Toplum baskısı sistemi ile kullanılan mikro kredilerin geri ödenmesinde ahlaki anlamda görev ve sorumluluklarının yerine getirilmesine yardımcı olmaktadır. Baskı grubu topluluğun üyelerinden seçilerek ilk krediyi alan üye geri ödemeleri düzenli olarak ve zamanında yapması için faaliyetlerine başlar. Böylelikle grup içindeki diğer üyeler veya kırsal kesimin saygı duyulan topluluklarının liderleri üzerinde baskı oluşturulur. Ayrıca baskıyı sivil toplum kuruluşlarının çalışanları veya krediyi veren hizmet kuruluşu çalışanları da yapabilmektedir. Baskı uygulanması sonucu borcunu ödemeyen kişilerin yaşadıkları yerlere sık sık ziyaretler yapılır veya grup toplantılarında isimleri açıklanır (Gökyay, 2008).

1.3.3.12. Döner tasarruf ve kredi birlikleri modeli (ROSCA-rotating savings and credit associations)

Döner tasarruflar ve kredi kurumları modelinde bir grup insanın bir araya gelerek ortak bir fon yapısına dönüşümlü ve periyodik olarak katkıda bulunurlar ve gruptaki üyelerin her birine bir seferde toplu para aktarımının sağlanmasıyla oluşan bir modeldir. Bu modele göre belirlenen sürede her ay kişi başına belirli bir miktarda para

toplanır ve toplanan para her ay grup üyelerinin birine verilir. Toplu parayı alan kişi borçlandığı parayı düzenli bir şekilde aylık katılımlarında geri öder. Toplu paranın hangi sıraya göre verileceği kura yoluyla ya da oy birliğiyle belirlenir (Ceyhan, 2010).

1.3.3.13. Küçük işyeri modeli

Reel sektörde genel geçerliliği olan yaklaşım kayıt dışılık, yaşamsal devamlılık için düşük verimlilikte çalışma, dolayısıyla düşük katma değer yaratmaktır. Günümüzde ise küçük ve orta ölçekli işletmelerin varlığı ile bu olumsuzlukların asgariye indirilebileceği ispatlanmıştır. Küçük ve orta ölçekli işletmeler sayesinde; istihdam yaratılmakta, gelir artışı sağlanmakta reel sektörden beklenen hizmette yerine getirilmektedir. Bu tip işletmelerin başarılarının arttırılması için eğitim, teknik danışmanlık, yönetimsel destekler vb. faaliyetlerin verimliliğini ve etkinliğini arttırmaya yönelik uygulamalara odaklanmak gerekmektedir. Bu modelin ana özelliklerinden biri de farklı yapı ve kullanım alanlarında finansman desteğinin mikro kredi ile sağlanmasıdır (Gökyay, 2008).

1.3.3.14. Grameen Modeli

Grameen modeli Prof. Muhammed Yunus önderliğinde Bangladeş'te başlatılmış 1983 yılında başlatılmıştır. Yoksullukla mücadele etmeyi hedefleyen Grameen Bankası modeli bu sayede ortaya çıkmıştır. Modelde bankanın birimi, bir yönetici ve birkaç banka çalışanı ile en fazla yirmi köyü kapsayacak bir bölgede oluşturulmaktadır. Yönetici ve banka çalışanları ilk olarak köyleri ziyaret edip hedef kitleyi tanıyarak, olası müşterileri belirlemektedir. Sonrasında belirlenen müşterilere sunacakları hizmetin işleyişini, hedeflerini ve modelin çalışma sistemini anlatırlar. Belirledikleri potansiyel müşteriler arasından beş kişiden oluşan bir grup kurmaları istenmektedir. Bu gruplardan ilk önce sadece iki üyeye kredi verilerek, bir ay boyunca üyelerin geri ödeme konusunda bankanın belirlemiş olduğu kurallara ne derece uyum sağladıkları gözlemlenmektedir. Elli hafta sonunda kredi alan iki üye anaparanın ve faizinin geri ödemesini yaptığı takdirde grubun geri kalan ve aynı zamanda borçluluk durumu devam eden diğer üyeleri de yeniden kredi almaya hak kazanmaktadır. Grup

üyelerinin düzenli bir şekilde yaptıkları geri ödeme sorumluluğu verilen kredinin teminatı işlevini görmektedir (Gökyay, 2008).

1.3.4. Mikro finans kurumları ve ticari bankalar arasındaki farklar

Türkiye Grameen Bank Mikro Kredi Projesi'nin (TGMP) amacı şu şekilde ifade edilmektedir; "Türkiye'deki kentsel ve kırsal alanlara kredi imkânı sağlayarak, geleneksel bankacılık sisteminden farklı bir bankacılık sisteminin tanıtarak kurumsallaştırmaktır." Tanımdan anlaşılacağı üzere bankanın işleyişi ve yapısı geleneksel bankacılık sisteminden çok farklı özellikler bulunmaktadır. Grameen Bank modelinin geleneksel ticari bankalardan farklı yönlerini şu şekilde sıralayabiliriz (Yunus, 1999; Akgül, 2003):

- Klasik ticari bankaların müşterileri genellikle erkeklere yönelik iken, mikro finans kadın merkezlidir.
- Klasik ticari bankalar müşterilerinin banka şubelerine gelmesini isterler. Fakat GB aksine kendileri müşterilerinin evlerine, iş yerlerine veya mahallelerine gitmektedirler.
- Ticari bankalar belirli konularda karar alırken öncelikle bilançoları inceleyerek karlılık, net cari değer ve ödeme planı gibi faktörleri dikkate almaktadır. GB ise kararlar alacağı zaman bu faktörleri göz önünde bulundurmamaktadır.
- Klasik ticari bankaların asıl amaçları kârı en üst düzeye çıkarmakken, GB'nin amacı kârın yanında sosyal vizyon da oluşturmaktır.
- Klasik ticari bankalar kredi verirken teminat şartı isterken, GB ise krediyi teminatsız vermektedir.
- Klasik ticari bankalarda kredi verilirken kefil aranmakta veya bir şeylerin ipotek olarak gösterilmesi istenmektedir. GB ise müşterilerinin herhangi bir kefil bulunması istenmemekte, ne kadar varlıklı olduğunu kanıtlamak yerine ne kadar yoksul olduğunu belirtmesi gerekmektedir.
- Klasik ticari bankacılıkta borçlu ile alacaklı arasındaki ilişki güvensizlik üzerine kurulmuşken, mikro finans sistemindeki ilişki tamamen güven

üzerine kurulmuştur. Müşteriler ile banka arasında hukuki bir metin ya da sözleşme yoktur.

- Klasik ticari bankaların müşteri grubunu üst ve orta gelirli kişiler oluştururken, mikro finans müşterilerinin tamamı yoksulluk sınırı altındaki kişilerden oluşmaktadır.

1.4. Dünya'da Mikro Kredi Sistemi ve Uygulamaları

Dünya'da birçok ülke yoksul insanların muhtaçlık durumlarına sessiz kalmayarak yoksulluğun azaltılması amacıyla birçok önlem almışlardır. Dolayısıyla mikro finans kuruluşu ile beraber sisteme uyum sağlayabilecek bazı bağış, yardım ve sübvansiyon sistemleri de geliştirilmiştir. Muhammed Yunus, John Hatch ve Sam Daley-Harris tarafından 1997 yılından Microcredit Summit Campaing (MSC) kurulmuştur. MSC Asya, Afrika, Amerika, Orta Doğu'nun özellikle gelişmemiş ya da gelişmekte olan bölgelerinde hizmet veren, kâr etmek gibi bir amacı olmayan kuruluştur. Bu kuruluş tarafından öncelikli olarak serbest meslek ile uğraşan, ticari olanakları yetersiz olan bireylere ve yoksul kadınlara ortalama dokuz yıl süren destek programı uygulanmıştır. Program uygulamasında elde edilen başarı öyküleri Washington'da 137 ülkeden 2900'den fazla katılımcının yer aldığı Mikro Kredi Zirvesinde (Microcredit Summit) paylaşılmıştır. Yine aynı zirvede MSC üyeleri tarafından 2030 yılına kadar dünya genelinde yaklaşık olarak en yoksul 100 milyon aileye ulaşarak yoksulluğu tamamen sona erdirmek hedeflenmiştir (Erten, 2019).

1.4.1. Bangladeş- Grameen Bank modeli

Mikro kredi Muhammed Yunus tarafından yoksulluğu sona erdirmek için proje fikri olarak ilk defa Bangladeş'te kurulan bir uygulamadır. Grameen Bank, klasik bankacılık sistemini terk etmiş ve teminat uygulamasını benimsemiştir. Temelini karşılıklı güvenin oluşturduğu bu bankanın %6'sı devletindir. Yunus, 1976 yılından bu yana yoksul bireylerin yaşam koşullarını iyileştirmek için 25 şirket kurmuştur. Grameen Bank 1983, 1991 ve 1992 yılları dışındaki diğer yıllarda kâr yapmış bir bankacılık sistemidir. Ticari amaç gütmeyen bu banka yalnızca yoksul bireylere kredi

imkânı sağlamaktadır. Grameen ailesi; "Grameen Trust, Grameen Fonu, Grameen Telecom, Grameenphone ve Grameen Vakfı"ndan meydana gelmektedir (Erten, 2019).

Genel Müdürlüğü Bangladeş ve Dhamda'da bulunan bankanın günümüzde yedi buçuk milyondan daha fazla müşterisi bulunmaktadır. Bu müşterilerin ya da yararlanıcıların %65'i ekonomik koşullarını düzeltmiş, yoksulluktan kurtulmuş ve refah seviyelerinde iyileşme yaşamışlardır. Bugün bu sistem 81 ülkede uygulanmaktadır (Erten, 2019).

1.4.1.1. Grameen Bank'ın örgütsel yapısı

Grameen Bank'ın başarılı olmasının temel nedeni, iç dinamiklerinde yer alan yönetsel ve örgütsel yapıdır. Grameen Bank'ın temel örgütsel yapısını kabul sistemi ve dağıtım sistemi oluşturmaktadır. Kabul sistemini grup ve merkezleri oluşturmaktadır. Dağıtım sistemini ise şubeler, bölge ve alan ofislerin ve genel müdürlük oluşturmaktadır.

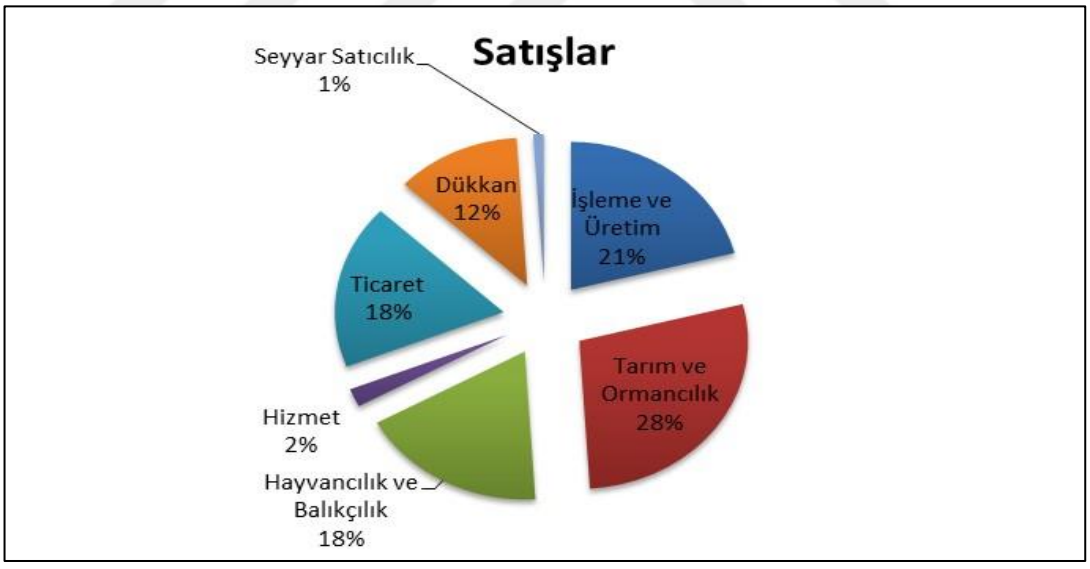
Bankanın faaliyetlerinin yönetildiği yer ana merkez başkanlığıdır. Diğer birimler merkez ofis ile bağlantılı bir şekilde faaliyetlerini sürdürmektedirler. Beş üyenin bir araya gelmesiyle gruplar oluşturulmakta ve 2-10 arası grubun bir araya gelmesiyle merkezi meydana getirmektedirler. Her şube personeli 10 merkezin danışmalığını üstlenir ve şube personeli yüz ile beş yüz arası üyelerden sorumlu tutulur. Merkezler esas itibari ile birkaç gruptan meydana gelen örgütlerdir. Merkez, bankanın önemli organizasyonlarının, operasyonlarının ve faaliyetlerinin planlandığı ve idare edildiği bölümdür. Merkezlerde haftalık toplantılar düzenlenir (Akbulaev, Ahmedov ve Aliyev, 2017).

1.4.1.2. Grameen Bank kredilerinin kullanım alanları

Grameen Bank sisteminde kredi kullanan kişiler, genel olarak aldıkları krediyi kendilerinin seçtikleri alanda kullanmaktadırlar. Yapılan incelemelerde kredi alan

kişilerin genel olarak iyi bildikleri faaliyet alanına yatırım yapmak istedikleri görülmüştür. Bu yüzden banka çalışanları seçilecek olan faaliyet alanına müdahale etmemektedir. Fakat verilen kredinin yararlı bir şekilde kullanılıp kullanılmadığını sıkı bir şekilde takip ederler. Krediler, her bir grup üyesinin belirlemiş olduğu faaliyetlere yönelik temin edilir ve üyeler seçilen faaliyetlerde birbirlerine yardımda bulunurlar. Merkez ve grup toplantılarında seçilen faaliyetler ve kredi miktarları gündeme getirilmektedir (Akbulaev, Ahmedov ve Aliyev, 2017).

Grameen Bank'ın müşterilerine bakıldığında genel olarak toprak sahibi olmayan köylülerden oluştuğu gözlemlenmiştir. Bu yüzden bankadan temin edilen krediler, kırsal alanda ancak ziraat dışında ya da tarımsal faaliyetler dışında kullanılmıştır. Sonraki dönemlerde hem borçlananlardan gelen baskı hem de çalışan bireylerin artan ücretlerinden dolayı bankanın maliyetlerini azaltma kaygısı tarımsal faaliyetlere yönelmeyi zorunlu kılmıştır. Şekil 1.1'de 2015 yılı verilerine göre Grameen Bank kredilerinin kullandırıldığı faaliyet alanları gösterilmiştir (Grameen Bank, 2021).

Şekil 1.1. Grameen Bank kredilerinin faaliyet alanlarına göre dağılımı (Grameen Bank, 2021)

1.4.2. Hindistan' da mikro kredi uygulaması

Hindistan 2019 yılı itibari ile 1.3 milyardan fazla nüfus varlığı ile dünyanın en kalabalık ikinci ülkesidir. 2000 yılı verilerine göre Hindistan halkının %26'sı yoksulluk sınırı altındadır. Bu durum krediye olan talebin çok yüksek olduğunu göstermektedir. Söz konusu yüksek talebin giderilmesi, özellikle kırsal kesimde yaşayan bireylerin ekonomik anlamda güçlendirilmesi, yaşanan yoksulluğun azaltılması için kamu tarafından faaliyetlerin başlatıldığı görülmektedir. Bu dönemde özellikle kırsal kalkınma programları başlatılmıştır. Başlatılan bu program dünyada şimdiye kadar bu amaçla kurulmuş olan tüm programların ana yapısını oluşturmuştur. Bu programın ana hedefleri (Ceyhan, 2010);

- Kırsal kesimlerdeki gençlerin yeteneklerinin ortaya çıkarılması için eğitimlerin verilmesi, istihdam olanaklarının arttırılması,
- Kırsal kesimde yaşayan kadın ve çocuklar için gelir yaratacak ekonomik faaliyetlerin tespit edilmesi ve bahsedilen kesimin katılımlarını sağlayacak programların oluşturulması,
- Devletin bu programları desteklemesi için ayrılmış olan fonun % 10'unu bu alandaki alt yapı hizmetleri için harcaması, kırsal alanda yaşayan yoksul kişilerin gelir getirici faaliyetlerde kullanacakları her türlü enerji, makine, teçhizat ve fiziksel alan ihtiyaçlarının giderilmesi olarak belirlenmiştir.

Mikro kredi uygulaması Bangladeş, Tayland, Sri Lanka gibi ülkelerde başarılı bir şekilde uygulanılıyor olması Hindistan'ın kırsal bölgelerinde yaşayan yoksul bireylerin finansman ihtiyaçlarının giderilmesi için mikro kredi uygulamasının başlatılması istenilmiştir. Hindistan'daki mikro kredi kuruluşları üç bölüme ayrılır. Bunlar; "dayanışma grupları, kredi kooperatifleri ve Grameen Bank uygulamasına benzeyen kuruluşlardır" (Ceyhan, 2010).

Dayanışma grupları, amaçları aynı türden olan yoksul bireylerin gönüllülük esasına dayalı olarak oluşturdukları bir grup türüdür. Gruplar oluşturulmadan önce o bölgede daha önce bir grup oluşturulup oluşturulmadığı yönelik araştırmalar yapılır ve

bölgede yaşayan bireylerin yaşam biçimi, dinsel çeşitlilik, ırk ve genel problemler hakkında bilgiler toplanır. Uygulama alanının ekonomik nitelikleri belirlenir. Genelde tarımsal faaliyetler, doğal kaynakların kullanımı ve doğal kaynakların paylaşım sorunlarının çözümüne yönelik kurulurlar. Sonrasında grup üyelerinin seçimi için çalışmalar başlatılmakta ve bu amaçla grup toplantıları düzenlenmektedir. Birkaç toplantı yapıldıktan sonra bireylerin bazıları grubun üyesi olmaya karar verirken, bazıları uyum sağlayamayıp gruba dâhil edilmemektedirler. Gruplar genellikle 17 kişiden oluşmaktadır. Grup üyelerinin tespiti yapıldıktan sonra ihtiyaç duyulan finansman miktarı ve fon yapısı, grubun tasarruf idaresinin kimin sorumluluğunda olacağı, banka hesabının ne zaman açılacağı, grup toplantılarının hangi aralıklarla yapılacağı, toplantıların kayıt altına alınıp alınmayacağı gibi konulara açıklık getirilmektedir. Dayanışma grubunun üzerindeki sorumluluğu azaltmak için iki başarılı sistem ile desteklenmiştir. Bunlar; "Mysore Yerleşim Yeri Geliştirme Acentesi (MYRADA) ve Ulusal Tarım ve Kırsal Alan Kalkınma Bankası (NABARD)"dır (Ceyhan, 2010).

1.4.3. Endonezya'da mikro kredi uygulamaları

Endonezya mikro kredi uygulamasının öncü kuruluşu "Bank Rakyat Indonesia (BRI)"dır. Bu kuruluş benzerleri içerisinde en büyük potansiyele ve finansman imkânına sahip mikro finans kuruluşudur (Gökyay, 2008). Tarımsal kalkınma amacıyla kurulmuş olan bu banka günümüzde ticari faaliyetlerini sürdürmektedir. Yoksul kadınları ekonomiye dâhil etmek amacıyla yoksulluk sınırı altında kalan bireyler belirlenmiş ve 8 ila 16 kişiden oluşacak gruplar oluşturulmuştur. Aynı iş kolunu seçen kişiler bir grupta toplanarak gerekli eğitimler verildikten sonra krediler dağıtılmaya başlanmıştır. Günümüzde bankanın 320 şubesi ve 3.600 hizmet alanı bulunmaktadır (Erten, 2019).

1.4.4. Çin'de mikro kredi uygulaması

Asya kıtasının en büyük ülkelerinden biri olan Çin'de mikro finans kurumu nüfusuna oranla çok düşük seviyelerde hizmet sunmaktaydı. Bunun temel nedeni

geçmişten bugüne kadar hükümetin finansal sektöre yapmış olduğu müdahalelerdi (Gökyay, 2008). Hükümet insanların kendi kendilerine yardım etmelerine engel olmamalarının sonucunda Grameen Bank programını uygulama alanı bulmuştur. Çin Mikro Finans Kurumu'nun (China Association for Microfinance) raporuna göre mikro krediye yüksek oranda talep vardır. Bu talebin yüksek olmasının nedeni ülke nüfusunun yoksul sayısının yaklaşık 120 milyon olmasıdır. Yoksul insanların yaşadığı bölgeler genellikle kötü iklim şartlarının ve toprak erozyonunun fazla olduğu kesimlerdir. 1997 yılında Grameen benzeri programlar başlatılarak Çin Sosyal Bilimler Akademisi ile bağlantısı bulunan Çin Kırsal Kalkınma Enstitüsü vasıtasıyla dört bölgede uygulanmıştır. Ayrıca bu dönemde Çin'in her bakanlığı yoksulluğu azaltmak için bir strateji belirleyerek bu stratejileri iki eyalette uygulamaları şarttı. Çin Dışişleri Bakanlığı da Grameen benzeri uygulamayı iki eyalette uygulamıştır (Şengür, 2011).

1.5. Türkiye'de Mikro Kredi Sistemi ve Uygulamaları

Ülkemizde yıllardır değişik yapılarda mikro kredi benzeri uygulamalar sürdürülmektedir. Türkiye'de mikro kredi uygulaması iki şekilde uygulanmaktadır. İlk uygulama 1995-1997 yılları arasında "Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV)" tarafından İstanbul'da yapılmıştır. Fakat 1999 yılında yaşanan depremin ardından sorunlar yaşanmış ve uygulamanın devam edebilmesi için ek finansmana ihtiyaç duyulmuştur. Ek fon ihtiyacı 2002 yılında "Maya Mikro Ekonomik Destek İşletmesi" uygulaması ile KEDV tarafından karşılanmıştır (Ay, 2015). Bu kurumun amacı yoksul kadınların kendi işlerini kurabilmeleri için ihtiyaç duydukları finansal ve teknik desteği sağlamaktır. Günümüzde hâlâ İstanbul, Kocaeli, Sakarya ve Düzce'de faaliyetlerini sürdürmektedirler. Ülkemizde uygulanan bir diğer mikro kredi uygulaması ise 2003 yılında "Türkiye İsrafı Önleme Vakfı (TİSVA)" ile ilk kez Bangladeş'te kurulmuş olan Grameen Bank'ın işbirliği ile oluşturulan "Türkiye Grameen Bank Mikro Kredi Projesi (TGMP)"dir. Bu kuruluşun temel amacı toplumun yoksulluk düzeyini azaltmak, yoksul insanların özellikle kadınların gelir sağlayabileceği faaliyetlerde bulunmalarını sağlamaktır. Bu süreçte kadınlara ait

küçük ölçekli işletmelere ve kadınların merkezinde olduğu ekonomik faaliyetlere fon sağlamaya yönelik kredi temin etmektir (Şengür, 2011).

1.5.1. Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV) Maya mikro kredi destek işletmesi

Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı, özellikle 1986 yılından günümüze kadar yoksulluk ve eşitsizlik sorununun ortadan kaldırılması için katkılarda bulunarak kadınların yaşamlarını iyileştirmek, ekonomik faaliyete katılmaları için destek olmak ve yerel kalkınmadaki liderlik vasıflarını güçlendirmek amacıyla kurulmuştur. Vakıf kâr amacı gütmeyen ve toplumsal anlamda faaliyetler yürüten bir sivil toplum kuruluşudur. KEDV faaliyetleri sürecinde kadınlar, diğer sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ve kamu kuruluşlarının ilgili birimleri ile eşgüdümlü olarak çalışmaktadır. Bakanlar kurulunun 29.01.2001 tarihinde almış olduğu 2001/2009 sayılı kararı çerçevesinde KEDV kamu yararına çalışan kuruluş statüsüne sahip olmuştur (Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı, 2021). 2002 yılında "Maya Mikro Ekonomik Destek İşletmesi" uygulaması ise yine KEDV tarafından başlatılmıştır.

Maya, kendi işini yapan veya iş kurmak isteyen dar gelirli kadın girişimcilere kredi vermektedir. Krediyi kullanan kadınların %66'sı ticari, %29'u satış ve %8'i hizmetler alanında faaliyet göstermektedir. Kadınlar tarafından en çok yapılan gelir getirici faaliyetler; ev yapımı yiyecek/gıda, evden nihai ürün satışı, terzilik, giysi dikiş, el işleri ve kadın kuaförlüğü gibi faaliyetlerdir. Mikro kredi kullanan kadınların %74'ü evlerinde işlerini yürütmektedirler. Evde işini yapmayanlar küçük dükkânlarda, yerel pazar ve tezgâhlarda işlerini yapmaktadırlar. Merkezi İstanbul'da bulunan Maya Mikro Kredi Destek İşletmesi ilk olarak 1999 yılında Marmara depreminde diğer illere nazaran en çok etkilenen ilimizden biri olan Kocaeli'nde başlamıştır (Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı, 2021).

Bir mikro kredi kuruluşu olan Maya 3 çeşit kredi vermektedir. Bunlar; Dayanışma Grubu Kredileri (MayaBiz), Bireysel Kredi (MayaBen), İhtiyaç Kredisi (MayaAile) 'dir.

1.5.1.1. Dayanışma grubu kredileri (MayaBiz)

MayaBiz kredi türünde kadınların kendi aralarında oluşturdukları "Dayanışma Grupları" bulunmaktadır. Grup üyelerinin her biri kendi borcuyla birlikte grupta bulunan diğer üyelerin borçlarından da müteselsilen sorumludur. Bu uygulama öncelikle Maya'nın üstlenmiş olduğu riski azaltmaktadır. Sonrasında ise kadınların sosyal ilişkiler geliştirmesine katkıda bulunmaktadır. Maya kredilerinin amacı, dar gelirli kadınların iş kurmalarını ya da işlerini büyütmelerini desteklemek olsa da daha çok var olan işlerini geliştirmeleri için kredi vermektedirler. Bu yüzden kredi talep eden kadınların iş tecrübelerinin olması önem arz etmektedir.

Maya grup kredilerinin koşulları şunlardır (Gökyay, 2008);

- Krediler daha önceden birbirlerini tanıyan en az 3 en fazla 10 kadının oluşturduğu gruplara verilmektedir.
- Kredi miktarı minimum 100 TL maksimum 900 TL arasındadır.
- Grup kredileri 6- 12 ay vadeli olarak verilmektedir.
- Üyelerin geri ödeme ve kazanç durumları dikkate alınır. Dolayısıyla her üye için ayrı bir geri ödeme planı hazırlanır.
- Uygulamada teminat istenmemektedir. Üyelerin kullanılan krediye yönelik müteselsil sorumlulukları geçerlidir ve bu durum teminatı oluşturmaktadır.
- Geri ödemeler aylık yapılır. Geri ödemelerin tamamlandığı gün alınan kredilerin % 25 daha fazlası tekrar kredi alınabilmektedir.

1.5.1.2. Bireysel kredi (MayaBen)

Maya uygulaması grup dayanışmasına bağlı ve grup üyelerinin birbirlerinin borçlarına ilişkin müteselsil sorumlu olduğu bir uygulamadır. Yaşanan bir takım sorunlardan dolayı üyelerden bireysel sorumluluğun geçerli olduğu bir modelin geliştirilmesi talebi gelmiştir. Bu nedenle 2003 yılından itibaren bireysel kredi hizmeti sistemi başlatılmıştır. Bireysel kredi miktarı minimum 100 TL maksimum 2.000 TL düzeyinde belirlenmiştir. Uygulamada vade ise 3 ile 12 ay arasındadır. Ancak bu

sistemde yönetmelikler çerçevesinde geçerli olan teminatlar (kefillik, rehin vb.) istenmektedir. Geri ödemeler aylık yapılır. Geri ödemelerin tamamlandığı gün alınan kredinin % 25 daha fazlası tekrar kredi alınabilmektedir (Gökyay, 2008).

1.5.1.3. İhtiyaç kredisi (MayaAile)

Maya ailesinin üyesi olan, bireysel veya grup olarak aldığı kredileri düzenli ve vadesi geldiğinde ödemelerini yapan kadınlar için uygulanmaktadır. Bu kadınların sağlık, eğitim, fatura ödemeleri gibi acil ihtiyaçlarını gidermeleri için verilen kredidir. Kredi miktarı minimum 100 TL maksimum 500 TL arasındadır. Kredi vadesi 2 ile 6 ay arasında planlanabilir. Geri ödemeler aylık olarak yapılır. Bu sistemde de teminat müessesi geçerlidir. Uygulamada faiz bedeli de alınmaktadır. Ancak kredi kullanımı için işlem ücreti istenmemektedir (Gökyay, 2008).

1.5.2. Türkiye Grameen Mikro Kredi Programı (TGMP)

Türkiye Grameen Mikro Kredi Programı (TGMP), ilk çalışmasını 11 Haziran 2003 yılında Diyarbakır'da başlatmıştır. Grameen Trust Yürütme Kurulu Başkanı Prof. Muhammed Yunus ile Türkiye İsrafı Önleme Vakfı (TİSVA) Başkanı Prof. Aziz Akgül, ülkemizdeki yoksulluğu azaltmak için bir antlaşma imzalamışlardır. TGMP kâr amacı olmayan bir mikro finans kuruluşudur. Günümüzde 64 ilde 91 şube ile hizmet vermeye devam etmektedir (Türkiye Grameen Mikro Kredi Programı, 2021).

TGMP uygulamasının amacı; yoksulluğu azaltmak için kırsal ve kentsel bölgelerde yaşayan kadınların gelir getirici faaliyetler ile uğraşmalarını teşvik edip kefaletsiz ve teminatsız mikro kredi vererek yaşam kalitelerini yükseltmektir (Gökyay, 2008).

TGMP'nin hedef kitlesini yoksul kesimler özellikle de yoksul kadınlar oluşturmaktadır. Kırsal kesimdeki hedef kitlesinin 50 dönümden az arazi varlığı olması gerekmektedir. Kentte yaşayan hedef kitlesinin ise 50 dönüm araziye eşdeğer mal varlığının olmaması gerekmektedir (Gökyay, 2008).

TGMP'nin ana prensipler şu şekilde sıralanmıştır (Türkiye Grameen Mikro Kredi Programı, 2021);

- TGMP, yoksul insanlara özellikle yoksul kadınlara hizmet vermeyi amaçlayan finansal bir organizasyondur.
- TGMP' den beş kişilik gruplar faydalanabilir.
- TGMP' den kredi alanların şubelere gitmelerine gerek yoktur. Görevliler uygulamadan faydalanmak isteyen kadınların evlerine giderler. Kadınlara öncelikle mikro kredi uygulaması basitçe anlatılır. Gerekli sözleşmeler yapılır. Yine görevliler tarafından her hafta geri ödemeler tahsil edilir. Tahsilatlar grup toplantılarında yapılır.
- Kredi geri ödemesi 46 haftada yapılır.
- Kredi limitleri kredi alan üyelerin gösterdikleri faaliyet ve performanslarına göre belirlenir.

1.5.2.1. TGMP Mikro Kredi Çeşitleri

Türkiye'de TGMP' nin sunduğu mikro kredi çeşitleri şunlardır (Türkiye Grameen Mikro Kredi Programı, 2021);

- **Temel Kredi;** TGMP'nin esas olan mikro kredi türüdür. Mikro girişimcilerim tamamı ilk mikro kredilerini temel kredi olarak almaktadırlar. Kredinin limiti 1 500 TL- 5 000 TL arasındadır. Geri ödeme vadesi 48 hafta olarak belirlenmiştir.
- **Girişimcilik Kredisi;** TGMP, başarılı, çalışkan, yetenekli ve tecrübeli mikro girişimciler için ayrı bir mikro kredi programı uygulamaktadır. Temel krediyi alan mikro girişimci bir senesini tamamlayınca gösterdiği performansa göre temel kredinin yanında 1 500 TL-5 000 TL arasında girişimcilik kredisi verilebilmektedir.
- **Hayvancılık Kredisi;** bu kredi türü 2009 yılında uygulamaya koyulmuştur. Hayvancılık kredisi özellikle kırsal bölgelerde yaşayan, besicilik,

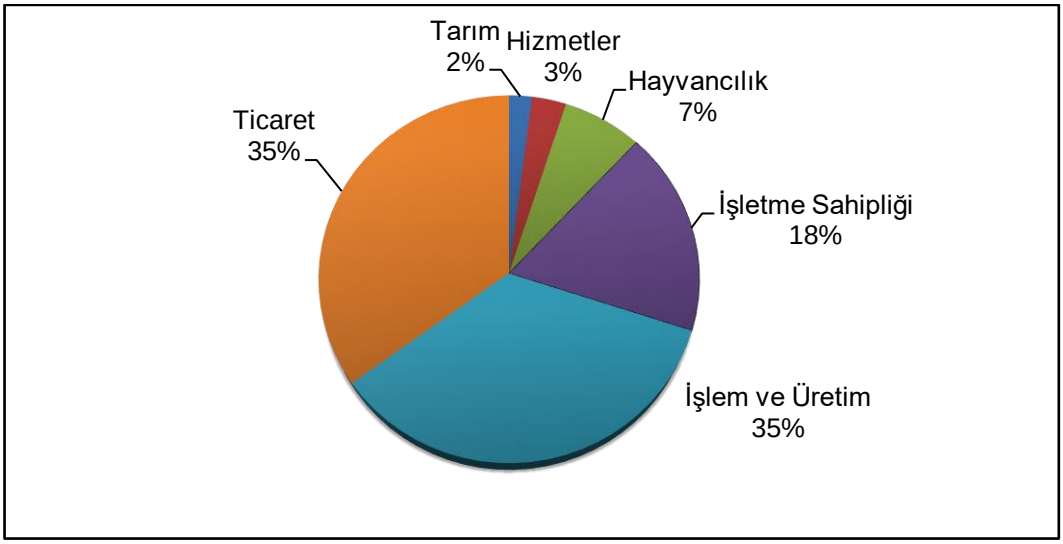
yetiştiricilik gibi faaliyetlerle uğraşmak isteyen mikro girişimcilere verilmektedir. Kredinin limiti 5 000 TL'dir.

- **Sosyal Kalkınma Kredisi;** mikro kredi alan girişimcilere kendilerine ek gelir getirici faaliyette bulunmalarına destek olmak için verilen kredidir. Temizlikten kozmetiğe kadar 15 çeşit ürünün bulunduğu kredi türdür.
- **İletişim kredisi;** iletişim amacıyla kullanılan dijital imkân eşitsizliğini gidermek, dar gelirli kadınların iletişim cihazları sahibi olmaları için mikro girişimcilere aldıkları mikro kredilerin yanında verilen mikro kredi türüdür.

1.5.2.2. TGMP' de mikro kredi sisteminin işleyişi

TGMP'de grubun oluşturulması önemlidir. Gruplar aynı mahalle sınırları içerisinde oturan beş kişinin bir araya gelmesiyle oluşturulmaktadır. Grup üyelerinin aynı aileden veya akraba olmamaları gerekmektedir. Grup üyelerinin kendi güvendikleri, kendileriyle aynı yapıda gördükleri, geçmişlerinin benzer olduğu kişilerle grup oluşturmaktadırlar. Grup üyelerinin birbirlerine güven duymaları temel amaçtır. Gruplar oluşturulduktan sonra 3 gün sürecek bir eğitim verilmektedir. Eğitimde kurumun çalışma biçimi ve mikro kredi geri ödemeleri hakkında bilgiler verilmektedir. İlgili eğitim sürecini başarıyla tamamlayan grup üyelerine krediler verilmeye başlanmaktadır. Krediler grup üyelerine ayrı ayrı verilir. Kredi miktarı 100 TL-1 500 TL arasında değişmektedir. Kredilerin vadesi 12 aydır. Üyeler aldıkları kredileri düzenli olarak ödedikleri takdirde bir sonraki yılda kredi limitleri artarak kredileri almaya devam etmektedirler. TGMP mikro girişimcilere ait sektörel dağılım grafiği aşağıdaki gibidir (Türkiye Grameen Mikro Kredi Programı, 2021).

Şekil 1.2'de TGMP mikro kredilerinin sektörel dağılımı ve kullanıldıkları faaliyet alanları verilmiştir. Şekil 1.2'ye göre TGMP'nin mikro girişimci sektörel dağılımına göre, işleme ve üretim (şapka, nakış, dikiş, tekstil ürünleri üretimi, vb.) için kullanılan mikro kredi miktarı %35 düzeyindedir. Ticaret (kozmetik, takı satımı, havlu satımı vs.) için kullanılan mikro kredi miktarı %35, işletme sahipliği (terzi, aktar, mantı dükkânları gibi) ise %18'dir. Hayvancılık, hizmetler ve tarım için kullanılan mikro kredi miktarı ise sırasıyla %7, %3 ve %2'dir.

Şekil 1.2. TGMP mikro kredi sektörel dağılım grafiği (TGMP, 2021)

1.6. Şanlıurfa İlinde Mikro Kredi Uygulamaları

Şanlıurfa'da ilk mikro kredi uygulaması 2005 yılında Şanlıurfa Belediyesi tarafından maddi durumu iyi olmayan ve geçinmekte zorluk yaşayan kadınların, yaşam koşullarını ve sosyal statülerini iyileştirmek amacıyla 1 000 TL'lik mikro kredi desteği verilerek başlatılmıştır. TGMP kapsamında Şanlıurfa Şubesi (2008) ve Siverek Şubesi (2008) olmak üzere toplam iki şube ile hizmete devam edilmektedir.

Çizelge 1.2'de TGMP'nin Şanlıurfa iline ait 2021 yılı Mayıs ayı haftalık finansal verileri bulunmaktadır (Türkiye Grameen Mikrofinans Programı, 2021). Şanlıurfa ilinde merkez sayısı toplam 162 olup bunun 126'sı Şanlıurfa 36'sı Siverek şubelerindedir. Şanlıurfa ilinde mikro kredi alan toplam grup sayısı 1 078'dir. Toplam üye sayısı 1 937'dir. TGMP'nin resmi web sayfasından alınan bu rakamlar her ay için güncellenmektedir.

Çizelge 1.2. TGMP Şanlıurfa ili haftalık finansal verileri (Mayıs 2021)

Şubeler	Merkez Sayısı	Grup Sayısı	Üye Sayısı	Kredi Alan Üye Sayısı	Toplam Tahsilat (TL)	Toplam Dağıtım (TL)
Şanlıurfa	126	836	1 413	1 368	26 404 712.14	28 023 687.33
Siverek	36	242	524	456	7 783 292.53	8 534 026.29
Toplam	**162**	**1 078**	**1 937**	**1 824**	**33 807 004.67**	**36 557 713.62**

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Bu çalışmanın konusu Şanlıurfa ilinde kadın yoksulluğunun azaltılmasında mikro kredinin etkinliğini tespit etmektir. Araştırmada yoksulluk, kadın yoksulluğu, mikro kredi ve mikro kredi uygulamasının Şanlıurfa ilindeki etkisi başarı düzeyi araştırılacaktır. Dolayısıyla literatür taraması da bu konular çerçevesinde yapılmıştır.

Bernasek (2003) mikro kredi uygulamasında yetki sahibi olan The Grameen Bank (GB) üzerine yaptığı araştırmada; GB'yi Bangladeş'teki kadınların sosyoekonomik statüsünü güçlendirmek ve iyileştirmek için bir strateji olarak değerlendirmiş ve GB denetimindeki ve kontrolündeki kalkınma politikasını incelemiştir. İncelemesi sonucunda; GB'nin yoksulluğun azaltılması ve kadınların hayatlarını iyileştirmek için her sorunu çözemediğini tespit etmiştir. Ancak GB'nin borçluların gelirini artırdığını, hayatlarının belirli yönlerinde iyileşmelere yol açtığını belirtmiştir. Özellikle uzun vadeli, sürdürülebilir, ilerici sosyal değişime katkıda bulunmak için GB'nin uygulamalarının diğer ilerici sosyal ve ekonomik politikalarla birlikte kullanılmasının zorunlu olduğunu ileri sürmüştür.

Swain ve Wallentin (2009) Hindistan'da mikro kredi sistemi üzerine yapmış oldukları araştırmada; Self Help Bank (SHB-Kendi kendine yardım) Bağlantı Programı gibi mikro kredi programının, olumlu ekonomik etkileri ve kadınları güçlendirdikleri inancı nedeniyle giderek daha fazla desteklendiğini ortaya çıkarmışlardır. Araştırmada; 2000 ve 2003 yıllarında Hindistan'daki beş eyalette toplanan yarı deneysel hane örneklemi verilerini kullanmışlardır. SHB grubunun 2000 ve 2003 yılları arasında kadınların güçlendirilmesi üzerine etkisini tahmin etmek için sıralı değişkenlerin işlendiği uygun teknikler kullanılarak genel bir model tahmin etmişlerdir. Araştırmacıların sonuçlarına göre SHB üyeleri grubunda kadınların güçlendirilmesinde ortalama olarak önemli bir artış vardır ve analiz sonuçları bunu güçlü bir şekilde göstermektedir. Ancak kontrol grubu üyeleri için böyle önemli bir değişiklik gözlenmemiştir. Araştırmada; SHG katılımcıları grubunun, bazı üyelerin diğerlerinden daha güçlü olma olasılığına izin verdiği tespit edilmiştir. Bu durumun

ortaya çıkmasında SHB grubundaki yetkililerin bireysel çabalarının etkisinin bulunduğunu belirtmişlerdir.

Soyak (2010) "Kadın Girişimciliği ve Mikro finans: Türkiye Deneyimi" başlıklı araştırmasında mikro kredi uygulamasının Türkiye'de uygulanması üzerine araştırma yapmıştır. Çalışmada mikro kredi kullanan kadınların öncelikli olarak kendi işlerinin sahibi olduklarını ve bu sayede hane halkı içerisinde saygınlık kazandıklarını belirtmiştir. Diğer taraftan yine mikro kredi ile hane bireylerinin eğitim, sağlık gibi temel ihtiyaçlarının giderildiğini bu sayede yoksul hanelerde sosyal dışlanmışlık olgusunun etkilerinin asgariye indirildiğini tespit etmiştir. Bu etkinin sadece kadın ve kadının yaşadığı hane bireyleri üzerinde olmadığı hanenin yaşamını sürdürdüğü toplum için de bir kalkınma fırsatı yarattığını belirtmiştir. Ancak araştırmacı her ne kadar mikro finansman uygulamasının kadınlara yönelik olsa da haneye giren kredinin kullanılması konusunda erkek bireylerin daha etkili olduğunu ve bu durumun mikro kredi uygulamasının fonksiyonel işlerliğine olumsuz etkisi olduğunu da tespit etmiştir.

Ören ve ark. (2012) "Kadınların yoksullukla mücadele aracı mikro kredi: Deneyimler üzerine bir inceleme" başlıklı çalışmalarında Isparta ilinde uygulanan mikro kredi sisteminin sonuçları ve etkileri üzerine bir araştırma yapmıştır. Araştırmacıların en önemli bulgusu kırsal alanda yaratılan tasarrufların kırsal kalkınmanın sağlanması için ihtiyaç duyulan finansman veya fon sistemine aktarılmasında mikro kredi uygulamasının başarılı olacağına yönelik tespitleridir. Ancak bu durumun sağlanabilmesi için kırsal alanlarda var olan sosyo-kültürel yapının çok iyi incelenmesi gerektiği dile getirilmiştir. Bu radikal değişimin sağlanması kırsalda yaşayan kadınların hem ekonomik hem de sosyolojik anlamda kalkındırılmasından geçmektedir. Bu sağlanırsa mikro kredi uygulaması ile kırsal alanlarda sağlanmak istenen kalkınma hedefleri başarılı olacaktır.

Şengür ve Taban (2012) "Yoksullukla Mücadele Stratejisi Olarak Mikro Kredi Uygulaması: Eskişehir İli Örneği" başlıklı çalışmalarında Eskişehir ilinde mikro kredi uygulamasını araştırmışlardır. Araştırmalarının amacı; Eskişehir ilinde yoksulluğun azaltılmasına yönelik uygulanan mikro kredi programının başarı düzeyini tespit

etmektir. Araştırma sonuçlarına göre; Eskişehir'de mikro kredi uygulamasından faydalanan kadınların hane gelirlerinde olumlu yönde değişimler yaşanmıştır. Özellikle mikro kredi uygulamasından faydalanan kadınların %25'i yoksulluk sınırının üzerinde hane geliri elde etmeye başlamışlardır. Diğer taraftan mikro kredi uygulaması ile kadınların istihdam yarattıkları ve ekonomiye katılım oranlarının da arttığı tespitlerden bazılarıdır.

Fidan ve Yeşil (2014) "Türkiye'de Kadınların Ekonomiye Kazandırılması Açısından Mikro Kredi: Bilecik Örneği" başlıklı çalışmalarında; mikro kredi uygulamasının Bilecik ilinde etkilerini incelemişlerdir. Araştırmada mikro kredi kullanan ve yaşları 25-55 arasında olan 30 kadın ile mülakat yöntemi ile görüşme yapılmıştır. Araştırmacılar mikro kredi uygulamasının özellikle kadınların ve hanelerinin ekonomik yapılarında olumlu değişimler yarattığını tespit etmişlerdir. Diğer taraftan en önemli bulgulardan bir tanesi mikro kredi kullanan kadınlarda gerek sosyal statü gerekse bireysel öz güven artışının yaşandığıdır.

Ay (2015) "Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi Uygulamalarının Etkinliği: Gaziantep İli Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinde Gaziantep ilinde uygulamam mikro kredi uygulamasının hem ekonomik hem de sosyolojik etkilerini araştırmıştır. İlk bulgu kredi kullanan kadınlardan daha önce mevcut işi bulunanların oranının daha fazla olduğudur. Kadınların çoğunlukla el işi, tekstil, dikiş ve benzeri bireysel emek isteyen işlerin yapımında mikro kredi desteğinden faydalandıkları tespit edilmiştir. Araştırmacıya göre; mikro kredi kadınların ekonomik olarak varlıklarını güçlendirdiği gibi toplumsal statü konusunda da kadınlara güç kazandırmıştır.

Sancak ve Erdem (2015) "Türkiye'de Kadın Yoksulluğunun Çözümünde Mikro Kredi Uygulamaları: Ekonomik Etkilerin Ölçülmesi" başlıklı çalışmalarında; mikro kredi sisteminin ekonomik yönden kadınlar üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Araştırma tüm Türkiye genelinde yapılmış olup mikro kredi uygulamasının bölgeler arası etkilerinin karşılaştırılması özelliği de taşımaktadır. Örneğin Ege ve Marmara bölgelerinde kullanılan mikro kredilerinin ekonomik yönde olumlu etkisi Doğu ve Güney Doğu bölgelerinde kullanılan mikro kredilerin olumlu ekonomik etkilerine göre

çok daha fazladır. Bölgeler arasında yaşanan gelişmişlik farkının mikro kredi uygulamasının ekonomik etkilerinde de görüldüğünü tespit etmişlerdir.

Kim (2017) çalışmasında Bangladeş ve Haiti'de uygulanan mikro kredi sistemlerini karşılaştırmıştır. Araştırmasında mikro kredinin ekonomik büyüme ve yoksulluğun azaltılması üzerindeki etkisine dair birçok eleştirel değerlendirmeye rağmen, Bangladeş mikro kredi sisteminin, doğru uygulandığında ekonomik büyümeyi teşvik ettiği ve kadınları kendi kendine yeten işletmeler kurması sonucunda kadınları güçlendirerek yoksulluğu azalttığı sonucuna varmaktadır. Araştırmasında iki ülkenin mikro kredi sektörlerinin bazı temel özelliklerinin yanı sıra afetlerin, hükümet düzenlemelerinin ve yolsuzluğun her iki ülkenin mikro kredi sektörü üzerindeki etkilerini karşılaştırmıştır. Araştırmacıya göre; ciddi bürokratik ve yönetimsel sorunlara rağmen, diğer ülkelerin, özellikle de Haiti'nin Bangladeş'te uygulanan mikro kredi sisteminden öğrenebileceği birçok önemli konular bulunmaktadır. Dolayısıyla mikro kredi sistemi özellikle gelişmekte olan ülkelerde genel ekonomik ve sosyal kalkınmayı destekleyici bir modeldir.

Doğan (2019) "Kırsal Kalkınmada Mikro Kredinin Rolü: Karaman İlinde Mikro Kredi Kullanan Kadınlar" başlıklı yüksek lisans tezinde; Karaman'da mikro kredi kullanan kadınların, mikro kredi kullandıktan sonra ekonomik ve sosyal yönden hayatlarında ne gibi değişikliklerin olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmanın geneline bakıldığı zaman mikro kredi kullanan kadınların ekonomik durumlarında artış olduğunu, sosyal durumlarının geliştiği ve daha özgüvenli ve girişken bir insan oldukları görülmektedir. Araştırmacıya göre; mikro kredi sayesinde daha fazla kadına ulaşılarak ekonomik sisteme dâhil olmaları sağlanabilir. Bunun için belediye ve valiliklerin mikro kredi için daha fazla kaynak ayırması gerekmektedir. Bunun yanında araştırmacı tarafından mikro kredi ile üretim yapan kadınların bir araya gelerek örgütlenmesi, kooperatif vb. yapıların oluşturulması ve bu sayede de ihracat imkânının yaratılarak yeni pazarlara ulaşım olanağının sağlanması önerilmiştir.

Erten (2019) "Bir Yoksullukla Mücadele Aracı Olan Mikro Kredinin Kadın Girişimciler Açısından Önemi: Manisa İli Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinde;

Manisa ilinde mikro kredi uygulamasının etkilerini incelemiştir. Çalışmasında girişimci olan ve mikro kredi kullanan 220 kadına ulaşmıştır. Araştırmada kadınların eğitim seviyeleri ile daha önce yapmış oldukları ilişki değişkenleri ile mikro kredinin olumlu etkisi arasında istatistiki olarak anlamlı düzeyde bir ilişki tespit etmiştir. Mikro kredi uygulaması eğitim seviyesi yüksek olan ve daha önce bir meslek ya da ekonomik faaliyet ile uğraşan kadınların ekonomik durumlarında daha fazla olumlu katkı yaratmıştır.

Kumar ve ark. (2015) Bangladeş'te yapmış oldukları bir araştırmada; mikro kredi programının yoksul kadınlara birden fazla şekilde fayda sağladığını tespit etmişlerdir. Bu program sayesinde, sosyal güvenceleri arttırdığı, yasa varlıklara ve haklara erişimi kolaylaştırdığı ve kadınlara seçim yapma ve bağımsızlık sağlayarak öz saygılarını arttırdığını belirtmişlerdir. Mikro kredi, yoksul kadınların yıl boyunca istikrarlı bir gelir akışı sağlayan çeşitlendirilmiş ekonomik faaliyetler üstlenmesine olanak tanımış ve böylece yoksul kadınların hayatta kalma stratejilerini güçlendirmiştir. Mikro kredi ile yoksul hane halkları hayat karşısında daha güvenli bir şekilde varlıklarını koruyabilme imkânı sağlamışlardır. Mikro kredi programı, diğerlerinin yanı sıra yerel yönetim seçimlerine ve sosyal seferberlik faaliyetlerine artan katılımlarında da yansıyan sosyal bilinçlerini artırarak yararlanıcıları güçlendirmiştir. Katılımın, diğer iş sorumluluklarını azaltarak toplam çalışma süresini artırması nedeniyle kadınların refahı üzerinde de olumlu bir etkisi vardır. Kadınların mikro kredi programına katılımı, hareketliliklerini de artırmıştır.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

3.1. Materyal

Bu tez çalışmasının ana materyalini; Şanlıurfa ilinde mikro kredi uygulamasından faydalanan kadınlar ile mülakat ve anket yöntemi ile toplanan birincil veriler oluşturmaktadır. Birincil verilerin toplanması araştırmacı ya da bir araştırma grubunun gözlem, mülakat, odak grup görüşmesi ve anket gibi yöntemleri kullanarak araştırma sahasından verileri kendilerinin toplamasıdır. Bununla birlikte toplanan birincil verilerin karşılaştırılması ya da araştırma sorularının hazırlanabilmesi için ikincil verilerden de faydalanılmıştır. İkincil veriler daha önce hazırlanmış akademik çalışmalar, kurum ya da kuruluşlar tarafından yayınlanmış raporlar, istatistiki veriler ve ulusal ya da uluslararası diğer literatür kaynaklarından toplanmaktadır (Lorcu, 2015).

3.2. Yöntem

Bu çalışmada birincil verilerin toplanmasında; araştırma konusu, soruları ve hipotezlerine bağlı olarak hazırlanmış olan soru formlarından faydalanılmıştır. Soru formunda yer alan sorular ulusal ve uluslararası literatür taranarak tespit edilmiştir. Bu yöntem anket yöntemi olarak anılsa da yarı biçimsel mülakat yöntemi olarak da sosyal bilimler saha araştırmalarında yer almaktadır (Özdamar, 2013). Anket formları araştırmacı tarafından kadınların rızası alınarak ve etik kurallarına dikkat edilerek yüz yüze görüşme yöntemi ile araştırma sahasında uygulanmıştır.

Çalışmada anket uygulanacak bireylerin tespiti için (örneklemin hesaplanabilmesi) evren büyüklüğü bilgisine ihtiyaç duyulmuştur. Konuyla ilgili "Türkiye Grameen Mikrofinans Programı (TGMP)" raporlarından faydalanılmıştır. TGMP 2019 yılı faaliyet raporuna Şanlıurfa ilinde mikro kredi sistemi aracılığı ile kredi kullanan kadın sayısı 1 110 kişidir (Türkiye Grameen Mikrofinans Programı, 2021). Bu rakam araştırma sahasının evren büyüklüğünü oluşturmaktadır. Örneklem

hesaplamasında aşağıda formülü verilen (3.1) basit tesadüfi örnekle yönteme kullanılmıştır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2014). Mikro kredi verilmesi esnasında hane ile ilgili bir takım standart kriterler (hane geliri, hane varlığı, sosyal güvence vb.) arandığından araştırma evreni homojen bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla örneklem hesaplanmasında ± %10 kabul edilebilir hata payı ve % 99 güven seviyesi dikkate alınmıştır.

$$n = \frac{N\ x\ t^2\ x\ p\ x\ q}{[d^2 x\ (N-1)] + [t^2\ x\ p\ x\ q]} = \frac{1\ 110\ x\ 2.5758^2\ x\ 0.5\ x\ 0.5}{[0.1^2\ x\ (1\ 110-1)] + [2.5758^2\ x\ 0.5\ x\ 0.5]} \cong 145 \qquad (3.1)$$

Söz konusu formülde;

n: örneklem sayısı yani anket uygulanacak kadın sayısı,

N: araştırma sahasındaki evren büyüklüğü,

p: araştırılan olayın görülme sıklığı,

q: (1-p)

t: anlamlılık düzeyine göre t tablosunda yer alan değer
(%99 güven aralığına karşılık gelen t değeri = 2.5758),

d: olayın görülüş sıklığına göre kabul edilen örnekleme hatasıdır

Yapılan hesaplamada görüşme yapılacak kadın sayısı 145 olarak hesaplanmış olup saha çalışmalarında hesaplanan kadın sayısı kadar görüşme yapılmıştır.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA

Araştırma sahasında yapılan anket görüşmeleri 29.03.2021 tarihinde başlayıp 01.04.2021 tarihine kadar TGMP'nin Şanlıurfa şubesindeki görevli personelle birlikte 4 günlük süre zarfında saha çalışmalarına katılım imkânı sağlanmıştır. Bu tarihler aralığında Haleplibahçe, Tepe, Topdağ, Dedeosman, Sırrın, Bahçelievler, Kurtuluş, Veysel Karani, Yenişehir, Ertuğrul Gazi, Yakubiye, Sülaymaniye, Yavuz Selim, Akşemsettin, Seyran Tepe, Şeyh Maksut, Harran Kapı, Kamberiye, Devteşti Mahalleri olmak üzere toplam 19 merkeze gidilerek mikro kredi alan 145 kadına anket uygulanmıştır.

Mikro kredi almak için başvuru yapan kadınlardan en az 5 en fazla ise 10 kişilik gruplar oluşturulmaktadır. Oluşturulan gruplara şube personelleri tarafından sahada yapılan ziyaretler sırasında 3 günlük mikro kredi eğitimi verilmektedir. Bu eğitimde kadınlara kredi türleri, kredi kullanım şartları, hizmet bedeli, kullanılan kredilerin geri ödeme biçimleri, toplantılara katılım zorunlulukları ile ilgili bilgiler verilmektedir. Mikro kredi kullandırılmaya uygun görünenlerden "Grup Üyelik Başvuru Formu ve Kişisel Bilgiler" üyelik formunu doldurulması istenir. Üyelik forumundaki bilgilere göre başvuruda bulunanlar arasından uygun koşullara sahip kadınlar krediyi almaya hak kazanırlar. Krediyi almaya hak kazanan kadınlara 1 500-2 000 TL arasındaki ilk temel kredi verilmektedir. Kadınlara aldıkları kredi ile hangi işi yapacakları konusunda sınırlama getirilmemektedir. Başvuru sürecinde belirttikleri ve tercihleri doğrultusundaki bir mesleki faaliyet ile ilgili harcamalar hususunda da serbest bırakılmaktadırlar. Şube personelleri kadınlara istekleri doğrultusunda tasarruf fonuna aylık 10 TL olmak üzere para yatırmalarını önermektedirler. Buradaki amaç, kadınları tasarruf bilincine teşvik ederek beklenmedik durumlarda sıkıntıya düşmemeleri için kolaylık sağlamaktır.

Mikro kredi kullanıcılarının dağıtım/tahsilât hesaplarının takip edilebilmesi için hesap cüzdanı verilmektedir. Kredi alımını takip eden bir sonraki haftadan itibaren ortalama olarak 46 haftaya yayılmış geri ödeme süreci başlatılmaktadır. Üyeler mikro

kredi aldıktan 6 ay sonra ödedikleri miktarda yeniden ara kredi alabilmektedirler. Saha ile ilgilenen görevli oluşturulmuş olan her gruptan başkan belirlemektedir. Grup başkanı kendi grup üyelerinin kredi geri ödemeleriyle düzenli olarak ilgilenmektedir. Şube personelleri haftalık toplantılarında manyetik üye kartları yerine "QR" temassız kartla tahsilâtları gerçekleştirmektedir. Bu kartlara işlenmiş olan hesap bilgileri elektronik ortamda şube personellerine tahsis edilmiş olan cep telefonu aracılığıyla kaydederek mikro kredi kullanıcılarının hesap işlemlerini yürütmektedirler. İşlenen hesap bakiyesi kullanıcıların cep telefonlarına mesaj olarak gönderilmektedir. Bu şekilde kullanıcılar hesap bakiyelerini düzenli bir şekilde takibini yapabilmektedirler. Bu sayede işlem maliyetleri minimuma indirgenerek işletme açısından avantaj sağlamaktadır.

4.1. Sosyo-Demografik Bulgular ve Tartışma

Saha araştırmasında mikro kredi kullanan kadınların demografik özellikleri hakkında genel bir bilgiye sahip olmak için ilçe, yaş, medeni durum, eğitim seviyesi, ailenin daimi yaşadığı mekân, oturulan evin mülkiyeti ve sosyal güvence, mikro krediden haber alma şekilleri konularında sorular yöneltilmiştir.

Çizelge 4.1. Mikro kredi kullanan kadınların yaşadıkları ilçe dağılımı

İlçeler	Frekans (n)	%
Haliliye	82	56.6
Eyyübiye	55	37.9
Karaköprü	8	5.5
Toplam	**145**	**100.0**

Çizelge 4.1'de Şanlıurfa'da mikro kredi kullanan kadınların ilçe dağılımı bulunmaktadır. Ankete katılan kadınların %56.6'sı (82 kişi) Haliliye, %37.9'u (55 kişi) Eyyübiye ve %5.5'i (8 kişi) Karaköprü ilçesinde yaşamaktadır.

Görüşme yapılan kadınların yaşları ile ilgili bilgi Çizelge 4.2'de verilmiştir. anket görüşmesi yapılan kadınların çoğunluğu olan %28.2'si (41 kişi) 42-52 yaş aralığında bulunmaktadır. Mikro kredi kullanan en genç kadın 20 yaşında en yaşlı kadın ise 73 yaşındadır. Mikro kredi kullanan kadınların yaş ortalamaları 41.57 yaştır.

Çizelge 4.2. Mikro kredi kullanan kadınların yaş bilgileri

Yaş Grubu	Frekans (n)	%
<= 30	31	21.4
31 - 41	39	26.9
42 - 52	41	28.2
53 - 62	30	20.7
63+	4	2.8
Toplam	**145**	**100.0**
Minimum	**20**	
Maksimum	**73**	
Ortalama	**41.57**	

Literatür çalışmaları incelendiğinde; Şengür ve Taban 2012, Eskişehir ilinde yapmış oldukları çalışmalarında mikro kredi kullanan kadınların yoğun olarak 20-29 yaş aralığında olduğunu tespit etmiştir. Bu yaş grubunu sırasıyla; 30-39, 40-49 ve 50-59 yaş aralıkları olduğu ve görüşülen kadınların büyük çoğunluğunun 49 ve daha küçük yaşta oldukları sonucuna ulamışlardır. Ay 2015, Gaziantep ilinde mikro kredi ile ilgili yaptığı çalışmasında, mikro kredi kullanan kadınların en çok 32-38 yaş aralığında olduğu tespit etmiştir. Fidan ve Yeşil 2014, Bilecik ilinde yapmış oldukları çalışmalarında mikro kredi kullanan kadınların yaşlarının 25-55 yaş aralığında değiştiği sonucuna ulaşmışlardır. Doğan ve Kaya 2013, Diyarbakır ilinde yapmış oldukları çalışmalarında mikro kredi kullanan kadınların en fazla 35–44 yaş aralığındaki kadınlar olduğunu ve bu yaş grubunu sırasıyla; 25–34, 45–54, 19–24 yaşları takip ettiğini tespit etmişlerdir.

Çizelge 4.3'te ankete katılan kadınların medeni durumları ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Ankete katılan kadınları %85.5'lik (124 kişi) kısmı olan büyük çoğunluğu evli olduğu belirtmiştir. Yaklaşık %8'lik kesim (12 kişi) dul ya da boşanmış oluğunu belirtmiştir. %6.2'lik (9 kişi) kısım ise bekârdır.

Çizelge 4.3. Mikro kredi kullanan kadınların medeni durumları

Medeni Durum	Frekans (n)	%
Evli	124	85.5
Bekâr	9	6.2
Dul/Boşanmış	12	8.3
Toplam	**145**	**100.0**

Literatür çalışmaları incelendiğinde; Ay 2015, Gaziantep ilinde yapmış olduğu mikro kredi çalışmasında ankete katılan kadınların büyük çoğunluğunun %93'ünün evli olduğu tespit etmiştir. Erten 2019, Manisa ilinde yapmış olduğu çalışmasına göre kadınların %85'inin evli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Umar 2021, Elazığ ilinde mikro kredi üzerine yaptığı çalışmasında kadınların %66.9'unun evli olduğu sonucuna varmıştır. Literatür çalışmaları sonucunda kadınların medeni durumlarının büyük çoğunluğunun evli olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 4.4.'te ankete katılan kadınların eğitim seviyeleri yer almaktadır. Çizelgeye göre kadınların büyük çoğunluğu %41.3'ü (60 kişi) ilkokul mezunu olduğunu belirtmiştir. Kadınların %27.6'sının (40 kişi) eğitim seviyesinin olmadığı (okuma yazma bilmedikleri) belirtilmiştir. Ortaokul mezunu kadınlar %13.1 (19 kişi), lise mezunu kadınlar %5.5 (8 kişi) ve üniversite mezunu kadınlar %2.8 (4 kişi) olduğu görülmektedir. Bu durum Şanlıurfa ilinde mikro kredi kullanan kadınların eğitim seviyelerinin oldukça düşük olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.4. Mikro kredi kullanan kadınların eğitim seviyeleri

Eğitim Durumu	Frekans (n)	%
Okuryazar Değil	40	27.6
Okuryazar	14	9.7
İlkokul	60	41.3
Ortaokul	19	13.1
Lise	8	5.5
Üniversite	4	2.8
Toplam	**145**	**100.0**

Literatür çalışmaları incelendiğinde; Erten 2019, Manisa ilinde mikro kredi ile ilgili yaptığı çalışmasında kadınların eğitim durumlarının %41'inin okuryazar olmadıkları sonucuna ulaşmıştır. Ay 2015, Gaziantep ilinde yapmış olduğu çalışmasında mikro kedi kullanan kadınların %66'sının ilkokul mezunu oldukları sonucuna ulaşmıştır. Umar 2021, Elazığ ilinde yapmış olduğu çalışmasında mikro kredi kullanan kadınların %33.7'sinin lise mezunu, %29.8'inin ilkokul mezunu olduğunu tespit etmiştir. Literatür çalışmalarına bakıldığında mikro kredi kullanan kadınların büyük çoğunluğunun eğitim seviyelerinin ilkokul düzeyinde olduğunu söyleyebiliriz.

Çizelge 4.5'de ankete katılan kadınların kendileri ile ilgili evlilik kararlarını kimlerin verdiğine dair bilgiler yer almaktadır. Kadınların %67.7'si (92 kişi) evlilik kararlarını aile büyüklerinin verdiklerini, %19.1'i (26 kişi) aile bireyleri arasında ortak kararın alındığını, %13.2'si (18 kişi) ise evlilik kararını kendilerinin verdiğini beyan etmişlerdir.

Çizelge 4.5. Mikro kredi kullanan kadınların evlilik kararı

Evlilik Kararı	Frekans (n)	%
Aile Büyükleri	92	67.7
Kendim	18	13.2
Ortak Karar	26	19.1
Toplam	**136**	**100.0**

Çizelge 4.6'da ankete katılan ve evlenmiş olan kadınların yaş gruplarına göre ilk evlilik yaşları verilmiştir. Kadınların en düşük ilk evlilik yaşı 13 yaş en yüksek ilk evlilik yaşı ise 36 yaştır. Ortalama ilk evlilik yaşı 18.83 yaş olarak hesaplanmıştır. Kadınların yaş gruplarına gör ortalama ilk evlilik yaşlarına bakıldığında en yüksek ortalama ilk evlilik yaşının 31-41 yaş grubunda olduğu tespit edilmiştir. Dikkat çeken bir husus 52 yaşından sonra ortalama ilk evlilik yaşları düşmekte 53-62 yaş grubunda 17.79 yaş, 63 ve üzeri yaş grubunda ise 17.75 yaş olmaktadır.

Çizelge 4.6. Mikro kredi kullanan kadınların yaş gruplarına göre ilk evlilik yaş bilgileri

Yaş Grubu	İlk Evlilik Yaşı (Ortalama)	Frekans (n)
<= 30	18.56	25
31 - 41	19.51	39
42 - 52	19.21	39
53 - 62	17.79	29
63+	17.75	4
Toplam	**18.83**	**136**
Minimum	**13**	
Maksimum	**36**	

Çizelge 4.7'de ankete katılan ve evlenmiş olan kadınların eşleri ile aralarındaki yaş farkı kadınların yaş grubuna göre verilmiştir. Kadınların eşleri ile ortalama yaş farkı 6.29 yaş olup maksimum yaş farkı ise 23 yaştır. En az yaş farkının olduğu grup 53-62 yaş aralığı olup bu aralıktaki kadınların eşleri ile aralarındaki yaş farkı ortalama

6.28'dir. En fazla yaş farkının olduğu grup ise 63 ve üzerindeki yaş aralığında olan kadınlar olup bu yaş grubundaki kadınların eşleri ile aralarındaki yaş farkı 7.50 yaştır.

Çizelge 4.7. Mikro kredi kullanan ve evlenmiş olan kadınların eşleri ile yaş farkı

Yaş Grubu	Eşler Arası Yaş Farkı (Ortalama)	Frekans (n)
<= 30	7.36	25
31 - 41	6.49	39
42 - 52	7.10	39
53 - 62	6.28	29
63+	7.50	4
Toplam	6.29	136
Minimum	**0**	
Maksimum	**23**	

Gerek kadın yoksulluğu üzerine yapılan çalışmalarda gerekse araştırma sahası olan Şanlıurfa ilinde yapılan sosyolojik çalışmalarda ilk evlilik yaşı ortalaması düşük, kadınların eşleri ile aralarındaki yaş farkı ise yüksek çıkmaktadır (Türkdoğan, 2006; Aztimur, 2019; Davran ve ark., 2020; Sevinç ve ark., 2020a; Sevinç ve ark., 2020b). Ancak araştırma sahasında elde edilen bulgular daha önce yapılan çalışmalarda elde edilen bulgulara göre daha olumludur. Aynı olumlu bulgu kadınların ilk doğum yaptıkları yaşta da ortaya çıkmıştır. Anket görüşmesi yapılan evli kadınlara ilk doğum yaptıkları yaş sorulmuş ve ortalama ilk doğum yaşı 20.58 yaş olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç aynı sahada ve konuda yapılan literatürler ile karşılaştırıldığında daha olumlu bir sonuçtur.

Çizelge 4.8'de görüşme yapılan evlenmiş kadınların sahip oldukları çocuk sayıları gruplar halinde verilmiştir. Görüşme yapılan kadınların 136 tanesi evlenmiş olup bunlardan 132 tanesi çocuk sahibidirler. Kadınların ortalama çocuk sayısı 4.05'dir. En fazla çocuk sahibi olan 3 kadının 9 tane çocuğu bulunmaktadır. Bu veriler aynı sahada ya da benzer konuda yapılan diğer çalışmalar ile kıyaslandığında olumludur. Örneğin TÜİK verilerine göre Şanlıurfa ili Türkiye'nin toplam doğurganlık hızının (kadınların doğurgan olduğu yaş aralığında doğurabileceği ortalama çocuk sayısı) en yüksek olduğu ildir. Türkiye'de 2020 yılında toplam doğurganlık hızı ortalaması 1.76 çocuk iken bu rakam Şanlıurfa ilinde 3.71 çocuk olarak hesaplanmıştır (TÜİK, 2021a). Araştırma sahasında elde edilen 4.05 çocuk

sayısı TÜİK'in Türkiye ortalaması için hesapladığı rakamdan oldukça yüksek olup Şanlıurfa ili için hesapladığı rakamdan çok az farkla yüksektir.

Çizelge 4.8. Mikro kredi kullanan ve evlenmiş olan kadınların çocuk sayıları

Çocuk Sayısı Grubu	Frekans (n)	%
<= 2	36	27.3
3 - 4	24	18.2
5 - 6	40	30.3
7 - 8	29	22.0
9	3	2.3
Toplam	**132**	**100.0**
Ortalama	**4.05**	
Minimum	**1**	
Maksimum	**9**	

Çizelge 4.9'da görüşme yapılan kadınların hane halkı büyüklüklerine ilişkin veriler görülmektedir. Kadınların ortalama hane büyüklükleri 5.18 kişidir. Bu rakam aynı sahada veya benzer konuda yapılan literatürler ile benzerlik göstermektedir. Ancak TÜİK'in 2020 yılında Türkiye ortalaması için hesapladığı 3.30 kişiden oldukça yüksektir. TÜİK verilerine göre 2020 yılında Şanlıurfa ili ortalama 5.16 kişi ile Türkiyenin hane büyüklüğü itibari ile Şırnak ilinden (5.75 kişi) sonra ikinci sıradadır (TÜİK, 2021b). Araştırma sahasında elde edilen 5.18 kişilik hane büyüklüğü TÜİK'in Şanlıurfa ili için hesapladığı rakamdan çok farklı değildir.

Çizelge 4.9. Mikro kredi kullanan kadınların hane büyüklükleri

Çocuk Sayısı Grubu	Frekans (n)	%
<= 3	27	18.6
4 - 6	85	58.7
7 - 9	26	17.9
10 - 12	6	4.1
13+	1	0.7
Toplam	**145**	**100.0**
Ortalama	**5.18**	
Minimum	**1**	
Maksimum	**15**	

Literatür çalışmaları incelendiğinde; Öz ve Çolakoğlu 2014, Sakarya ilinde yapmış oldukları çalışmalarında aynı evde yaşayan kişi sayısını %33.3'ü (30 kişi) 4 kişi, %26.7'si (24 kişi) 3 kişi, %23.3'ü (21 kişi) 5 ve üstü , %13.3'ü (12 kişi) 2 kişi, %3.3'ü (3 kişi) tek başlarına yaşadığı sonuçlarını elde etmişlerdir.

Çizelge 4.10'da mikro kredinin kullanan kadınların ailelerinin daimi yaşadıkları mekân yer almaktadır. Anket sonuçlarına göre kadınların %91.0'ı (132 kişi) kentte, %7.6'sı (11 kişi) hem kentte hem kırsalda, %1.4'ü (2 kişi) kırsalda yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 4.10. Mikro kredi kullanan kadınların daimi yaşadığı mekân

Ailenin Daimi Yaşadığı Mekân	Frekans (n)	%
Kırsal	2	1.4
Kent	132	91.0
Her İkisi	11	7.6
Toplam	**145**	**100.0**

Çizelge 4.11'de mikro kredi kullanan kadınların kırdan kente göç var mı sorusuna vermiş olduğu cevaplar yer almaktadır. Anket sonuçlarına göre kadınların %80'i (116 kişi) "hayır", %20.0'ı (29 kişi) "evet" cevabını vermişlerdir.

Çizelge 4.11. Mikro kredi kullanan kadınların kırdan kente göç durumu

Kırdan Göç Var Mı?	Frekans (n)	%
Evet	29	20.0
Hayır	116	80.0
Toplam	**145**	**100.0**

Çizelge 4.12'de mikro kredi kullanan kadınların kır ile bağlantıları sorusuna vermiş olduğu cevaplar yer almaktadır. Ankete göre kadınların %17.2'sinin (25 kişi) kır ile hala bağlantıları oldukları, %82.8'inin kır ile bağlantıları olmadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Çizelge 4.12. Mikro kredi kullanan kadınların kır ile bağlantıları

Kır İle Bağlantı Var Mı?	Frekans (n)	%
Evet	25	17.2
Hayır	120	82.8
Toplam	**145**	**100.0**

4.2. Ekonomik Özellikler İle İlgili Bulgular ve Tartışma

Ankete katılan kadınlara ekonomik özellikleri ile ilgili sorular ve ifadeler yöneltilmiştir. Kadınların yöneltilen sorulara ve ifadelere vermiş oldukları cevaplar göz önünde bulundurularak frekans ve yüzde dağılım tabloları hazırlanmıştır.

Çizelge 4.13. Mikro kredi kullanan kadınların sosyal güvence durumu

Sosyal Güvence	Frekans (n)	%
Yeşil kart	60	41.4
SGK	43	29.7
Yok	25	17.2
Bağ-kur	7	4.8
Emekli Sandığı	10	6.9
Toplam	**145**	**100.0**

Çizelge 4.13'de mikro kredi kullanan kadınların sosyal güvence durumuna sorusuna vermiş olduğu cevaplar yer almaktadır. Ankete katılan kadınlara sosyal güvencelerinin olup olmadığı sorusuna verdikleri cevaplara göre %41.4'ünün (60 kişi) yeşil kartlı oldukları, %29.7'sinin (43 kişi) sosyal güvenlik kurumuna bağlı oldukları, %17.2'sinin (25 kişi) hiçbir sosyal güvencesinin olmadığını, %6.9'u (10 kişi) emekli sandığına bağlı oldukları ve %7'lik (7 kişi) kesimin Bağ-Kur'lu oldukları cevabını vermişlerdir.

Mikro kredi alan kadınların çoğunun sosyal güvenlik kurumu altında olmasının nedeni mikro kredinin sağladığı fırsatların veya kişisel sigorta kapsamında olmaları değil, çoğunun hem evli olmaları hem de eşleri aracılığıyla sigortalı olduklarını göstermektedir.

Aşkın ve Barış 2015, Tokat ilinde yapmış oldukları çalışmalarında mikro kredi kullanan kadınların %8.9'unun sigortasız, %91.1'inin sigortalı oldukları sonuçlarına ulaşmışlardır. Sigortalı olan kadınların da eşlerinden dolayı sigortalı olduklarına değinmişlerdir. Diğer yandan Öz ve Çolakoğlu 2014, Sakarya ilinde yapmış oldukları çalışmalarında mikro kredi kullanıcılarının %43.3'ünün yeşil kartlı, %33.3'ünün SSK/SGK'lı olduklarını, %17.8'i Bağ-Kur'lu ve %5.6'sının ise emekli sandığına bağlı olduklarını belirtmişlerdir. Bulguları sonucunda mikro kredi kullananların sosyal

güvenlik açısından yoksul kategorisinde yer aldıklarını söylemişlerdir. Şengür ve Taban 2012, Eskişehir ilinde yaptıkları çalışmalarında mikro kredi kullanan kadınların %68.45'inin SGK, %18.45'inin Yeşil Kart, %0.89'u diğer ve %12.20'sinin sigortalarının olmadıkları sonuçlarına varmışlardır. Mikro kredi kullanan kadınların %70'ine yakınının SGK kayıtlarının olduklarını ancak bunun doğrudan kendilerinin değil de eşleri nedeniyle sosyal güvenceleri olduklarına değinmişlerdir.

Çizelge 4.14'de mikro kredi kullanan kadınların hanelerinin esas geliri sorusuna vermiş olduğu cevaplar yer almaktadır. Ankete katılan kadınların %56.6'sı (82 kişi) başta eşi olmak üzere bir kısmı eşleriyle birlikte kendilerinin de bütçeye katkı sağladıklarını belirtmişlerdir. %12.4 (18 kişi) oranındaki kısmı sadece aylık emekli, dul veya engelli maaşı ile geçindiklerini, %11.7'si (17 kişi) çocuklarının, %9'u (13 kişi) eşi ve çocukları, %7.6'sı (11 kişi) sadece kendisinin ve %2.8'i (4 kişi) ebeveynleri tarafından aile bütçesine katkı sağladığını ifade etmişlerdir.

Çizelge 4.14. Mikro kredi kullanan kadınların hanelerinin esas gelir kaynağı

Hanenin Esas Geliri	Frekans (n)	%
Eşi	82	56.6
Çocukları	17	11.7
Aylık maaş (Emekli, dul, engelli)	18	12.4
Eşi ve Çocukları	13	9.0
Kişinin Kendisi	11	7.6
Ebeveyn	4	2.8
Toplam	**145**	**100.0**

Çizelge 4.15'de mikro kredi kullanan kadınların hanelerinde çalışan birey sayısı sorusuna vermiş olduğu cevaplar yer almaktadır.

Çizelge 4.15.Mikro kredi kullanan kadınların hanelerinde çalışan birey sayısı

Hanede Çalışan Birey Sayısı	Frekans (n)	%
1	94	83.2
2	14	12.4
3	4	3.5
5	1	0.9
Toplam	**113**	**100.0**
Ortalama	**1.23**	
Minimum	**1**	
Maksimum	**5**	

Hanesinde kendisi dışında çalışan bireyin var olduğu kadın sayısı 113'dür. Maksimum çalışan sayısı 5 ortalama çalışan sayısı ise 1.23 kişidir. Ankete katılan kadınların evlerinde çalışan birey sayısına baktığımızda; %83.2'si (94 kişi) 1 kişinin çalıştığını, %12.4'ü (14 kişi) 2 kişinin çalıştığı, %3.5'i (4 kişi) 3 kişinin çalıştığı, %0.9'u (1 kişi) 5 kişinin çalıştığı tespit edilmiştir. (Çizelge 4.15).

Literatür çalışmaları incelendiğinde; Öz ve Çolakoğlu 2014, Sakarya ilinde yapmış oldukları çalışmalarında mikro kredi kullanan kadınların evlerinde çalışan birey sayısını %71.1'i (64 kişi) 1 çalışan, %20'si (18 kişi) 2 çalışan, %4.4'ü (4 kişi) 3 çalışan ve %4.4'ü (4 kişi) 4 ve üstü çalışan olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Özden 2019, Kocaeli ilinde yapmış olduğu çalışmasında mikro kredi kullanan kadınların kendilerinden başka ailelerinde çalışan sayısı %57.1'i (36 kişi) 1 kişi çalıştığı, %28.6'sı (18 kişi) kendinden başka çalışan olmadığı, %11.1'i (7 kişi) 2 kişi çalıştığı, %3.2'si (2 kişi) 3 kişi çalıştığı sonucunu elde etmiştir. Ay 2015, Gaziantep ilinde yapmış olduğu çalışmasında mikro kredi kullanan kadınların kendileri dışında ailelerinde çalışan sayısı %75.8'i (295 kişi) 1 kişi çalışan, %16.2'si (63 kişi) 2 kişi çalışan, %5.4'ü (21 kişi) kendisinden başka çalışan olmadığı, %1.8'i (7 kişi) 3 kişi çalışan, %0.8'i (3 kişi) 4 kişi çalışan olduğu sonucunu elde etmiştir.

Çizelge 4.16'da mikro kredi kullanan kadınların hanelerinin aylık gelirleri yer almaktadır. Ankete katılan kadınların hanelerinin aylık gelirleri ortalama 2 460 TL olduğu sonucuna varılmıştır. Anket sonuçlarına kadınların hanelerinin gelirleri en az 500 TL, en fazla 10 000 TL olarak bulunmuştur.

Çizelge 4.16. Mikro kredi kullanan kadınların hane aylık gelirleri (TL)

Aylık Gelir Grubu	Frekans (n)	%
<= 1 000	14	9.7
1 001 – 3 250	108	74.4
3 251 – 5 500	21	14.5
5 501+	2	1.4
Toplam	**145**	**100.0**
Ortalama	**2 460**	
Minimum	**500**	
Maksimum	**10 000**	

Literatür çalışmaları incelendiğinde; Rad ve Altıkulaç 2016, Mersin ilinde yapmış oldukları çalışmalarında mikro kredi kullanan kadınların hanelerinin aylık gelirlerini %40.5'inin 1 001-1 500 TL , %21.6'sının 501-1 000 TL, %18.9'unun 1 501-2 000 TL, %13.5'inin 2 000 TL'den fazla, %5.4'ünün 500 TL'den az olduğu sonucunu elde etmişlerdir. Aşkın ve Barış 2015, Tokat ilinde yapmış oldukları çalışmalarında mikro kredi kullanan kadınların ailelerinin aylık toplam gelirlerini, %40.4'ü (91 kişi) 501-1 000 TL, % 22.7'si (51 kişi) 1 001-1 500 TL, % 20'si (45 kişi) 2 001 TL ve üstü, %12.9'u (29 kişi) 1 501-2 000 TL ve %4'ü (9 kişi) 0-500 TL arasında olduğu sonuçlarını elde etmişlerdir. Alparslan 2015, Niğde ilinde yapmış olduğu çalışmasında mikro kredi kullanan kadınların mikro krediden önce ailelerinin aylık gelirlerini %56.9'u (62 kişi) 751-1 001 TL olduğu, %20.2'si (22 kişi) 500-750 TL arasında olduğu, %8.3'ü (9 kişi) 1 503 TL ve üstü, %7.3'ü (8 kişi) 1 253-1 502 TL arasında olduğu, %5.5'i (6 kişi) 1 002-1 252 TL arasında olduğu ve %1.8'i (2 kişi) 0-499 TL arasında olduğu sonucunu elde etmiştir.

Çizelge 4.17'de mikro kredi kullanan kadınların hanelerinin arazi varlıkları yer almaktadır. Ankete katılan kadınların %95.9'u (139 kişi) hanelerinin herhangi bir mülk arazi varlıkları olmadıklarını, %4.1'i (6 kişi) mülk arazilerinin olduğu cevabını vermişlerdir.

Çizelge 4.17. Mikro kredi kullanan kadınların arazi varlığı

Arazi Varlığı	Frekans (n)	%
Hayır	139	95.9
Evet	6	4.1
Toplam	**145**	**100.0**

Hanelerinin arazi varlığı olan kadınların arazilerinin ortalama değeri 301 667 TL'dir. En düşük değer 60 000 TL en yüksek değer ise 1 000 000 TL olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.18'de mikro kredi kullanan kadınlardan oturdukları evlerin mülkiyet durumu yer almaktadır. Ankete göre kadınların %49.7'si (72 kişi) kendi evlerinde

oturduklarını, %38.6'sı (56 kişi) oturdukları evin kira olduğunu, %11.7'si (17 kişi) kendi evleri olmadığını fakat ücretsiz oturduklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 4.18. Mikro kredi kullanan kadınların oturdukları evin mülkiyet durumu

Oturulan Evin Mülkiyet Durumu	Frekans (n)	%
Mülk	72	49.7
Kira	56	38.6
Yardım (kira vermeden oturuluyor)	17	11.7
Toplam	**145**	**100.0**

Literatür çalışmaları incelendiğinde; Doğan ve Kaya 2013, Diyarbakır ilinde yapmış oldukları çalışmalarında mikro kredi kullanan kadınların, %55.1'i evlerinin mülk olduğu, %44.9'u evlerinin kira olduğu sonucunu elde etmişlerdir. Umar 2021, Elazığ ilinde yapmış olduğu çalışmasında mikro kredi kullanan kadınların %55.2'si kirada olduklarını, %40.7'si evlerinin kendilerine ait olduğu, %2.9'unun lojmanda yaşadıkları, %0.6'sı ücretsiz oturdukları sonucunu elde etmiştir. Erten 2019, Manisa ilinde yapmış olduğu çalışmasında mikro kredi kullanan kadınların %78'i (172 kişi) kirada oturdukları, %17'si (37 kişi) kendi evleri olmadıklarını ve ücretsiz oturdukları, %5'i (11 kişi) kendi evlerinde oturdukları sonucuna ulaşmıştır.

Kendilerine ait mülk evleri olan kadınların evlerinin ortalama değeri 125 861.11 TL'dir. En düşük değerli ev varlığı 40 000 TL, en yüksek değerli ev ise 350 000 TL değerindedir. Evleri kira olan kadınların oturdukları evler için ödedikleri ortalama aylık kira bedelleri 622 TL'dir. En düşük kira bedeli 250 TL olup en yüksek kira bedeli 1 500 TL olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.19'da mikro kredi kullanan kadınların araçları olup olmadığı sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4.19. Mikro kredi kullanan kadınların oturdukları evin mülkiyet durumu

Araç Varlığı	Frekans (n)	%
Hayır	124	85.5
Evet	21	14.5
Toplam	**145**	**100.0**

Ankete katılan kadınları %85.5'ini (124 kişi) araçlarının olmadığı, %14.5'inin (21 kişi) araçları olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Araçları olanların genelde eşlerinin veya çocuklarının arabaları olduğunu belirtmişlerdir. Sahip olunan araçların ortalama değeri 38 000 TL'dir. En yüksek değere sahip olan aracın değeri 130 000 TL olup en düşük değere sahip olan aracın değeri ise 2 000 TL'dir.

4.3. Mikro Kredinin Temini ve Kullanım Biçimi İle İlgili Bulgular

Ankete katılan kadınların mikro kredi uygulamasından haberdar olma biçimleri, kredi kullanmadan önce çalışıp çalışmadıkları, krediyi kullanma dönemleri ve kullandıkları miktar, kullanılan kredi ile yaptıkları faaliyetler ve işler, bu işlerde çalışan kişiler ve sayıları ile kredinin geri ödenmesine ilişkin sorular yöneltilmiştir. Bu sorulara verilen cevaplar göz önünde bulundurularak frekans ve yüzde dağılım tabloları oluşturulmuştur.

Çizelge 4.20'de mikro kredi kullanan kadınların mikro krediyi öğrenme şekilleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır Ankete katılan kadınların %43.4'ü (63 kişi) mikro kredi uygulamasını komşularından öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Ortaya çıkan bu durum ankete katılan kadınların komşuları ile ilişki bağlarının kuvvetli olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.20. Mikro kredi kullanan kadınların mikro krediyi öğrenme şekilleri

Mikro Krediyi Öğrenme Şekli	Frekans (n)	%
Komşular	63	43.4
Arkadaşlardan	43	29.7
Akraba	34	23.4
Belediyeden	3	2.1
Televizyondan	2	1.4
Toplam	**145**	**100.0**

Literatür çalışmalarına bakıldığında; Ay 2015, Gaziantep ilinde yapmış olduğu çalışmasında mikro kredi kullanan kadınların %58.4'ünün mikro kredi uygulamasını komşularından öğrendiklerini tespit etmiştir. Erten 2019, Manisa ilinde yapmış olduğu çalışmasında mikro kredi kullanan kadınların %61'inin mikro kredi kuruluşlarından öğrendikleri sonucuna ulaşmıştır. Umar 2021, Elazığ ilinde yapmış olduğu

çalışmasında mikro kredi kullanan kadınların %92.8'inin yakın çevrelerinden öğrendiklerini tespit etmiştir. Genel olarak literatür çalışmalarına baktığımızda mikro krediyi kullanan kadınların mikro krediden haberdar olma şekillerinin yakın çevreleri ve komşuları olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.21'de mikro kredi kullanan kadınların kredi öncesi eğitim alma durumları yer almaktadır. Ankete katılan kadınların %95.2'si (138 kişi) mikro krediyi kullanmadan önce eğitim aldıklarını, %4.8'i (7 kişi) herhangi bir eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Verilen eğitim 3 gün sürmektedir. Eğitimde ilk gün kredi için başvuruda bulunan kişilere yetkililer tarafından ev ziyareti yapılarak kredinin verilip verilmeyeceğine karar vermektedirler. Mikro kredi alımına uygun görünen kişilere kalan 2 günde mikro kredi uygulaması ile ilgili ve kadınların kredi kullanımı sonrası üstlendikleri sorumlulukları ile ilgili detaylı verilmektedir.

Çizelge 4.21. Mikro kredi kullanan kadınların kredi öncesi eğitim alma durumu

Kredi Kullanım Öncesi Eğitim Alma	Frekans (n)	%
Evet	138	95.2
Hayır	7	4.8
Toplam	**145**	**100.0**

Çizelge 4.22'de mikro kredi kullanan kadınların mikro kredi dışında destek alıp almadıkları yer almaktadır. Ankete katılan kadınların %84.8'i (123 kişi) mikro kredi dışında destek almadıkları, %15.2'si (22 kişi) mikro kredi dışında destek aldıkları cevaplarını vermişlerdir.

Çizelge 4.22. Mikro kredi kullanan kadınların mikro kredi dışında destek alma durumları

Kredi Dışında Destek Alma Durumu	Frekans (n)	%
Hayır	123	84.8
Evet	22	15.2
Toplam	**145**	**100.0**

Literatür çalışmaları incelendiğinde; Erten 2019, Manisa ilinde yapmış olduğu çalışmasında mikro kredi kullanan kadınların %97'si (207 kişi) mikro kredi dışında destek aldıkları, %3'ü (7 kişi) mikro kredi dışında destek almadıkları sonucuna ulaşmıştır.

Çizelge 4.23'de mikro kredi kullanan kadınların kredi dışında kimlerden destek aldıkları yer almaktadır. Ankete katılan kadınların %71.4'ü (15 kişi) bankadan destek aldıklarını, %19'u (4 kişi) akrabalarından destek aldıklarını, %9.5'i (2 kişi) belediyeden destek aldıkları cevaplarını vermişlerdir.

Çizelge 4.23. Mikro kredi kullanan kadınların mikro kredi dışında kimlerden destek aldıkları

Kredi Dışında Destek Alınan Yer	Frekans (n)	%
Banka	15	68.2
Akraba	5	22.7
Belediye	2	9.1
Toplam	**22**	**100.0**

Literatür çalışmaları incelendiğinde; Erten 2019, Manisa ilinde yapmış olduğu çalışmasında mikro kredi kullanan kadınların mikro kredi dışında %43'ü (90 kişi) ihtiyaç kredilerinden, %43'ü (89 kişi) çiftçilere yönelik kredilerden, %11'i (22 kişi) hayvancılık/arıcılık kredilerinden, %3'ü (6 kişi) esnaflara verilen kredilerden kullandıkları sonuçlarını elde etmişlerdir.

Çizelge 4.24'de mikro kredi kullanan kadınların mikro kredi öncesi çalışma durumları yer almaktadır. Ankete katılan kadınların %55.9'u (81 kişi) mikro krediyi kullanmadan önce herhangi bir işte çalışmadıklarını, %44.1'i (64 kişi) krediden öncede çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

Çizelge 4.24. Mikro kredi kullanan kadınların mikro kredi öncesi çalışma durumları

Kredi Öncesi Çalışma Durumu	Frekans (n)	%
Hayır	81	55.9
Evet	64	44.1
Toplam	**145**	**100.0**

Literatür çalışmalarında mikro kredi kullanan kadınların kredi öncesi çalışma durumlarına baktığımızda Ay 2015, Gaziantep ilinde yapmış olduğu çalışmasında kadınların %81.7'sinin ev hanımı oldukları sonucuna ulaşmıştır. Erten 2019, Manisa ilinde yapmış olduğu çalışmasında kadınların % 89'unun mikro krediyi kullanmadan önce herhangi bir işte çalıştıklarını sonucunu elde etmiştir. Umar 2021, Elazığ ilinde yapmış olduğu çalışmasında ise kadınların mikro krediyi kullanmadan önce %40.7'sinin işsiz olduklarını bulmuştur.

Çizelge 4.25'de mikro kredi kullanan kadınların mikro kredi öncesi yaptıkları işler yer almaktadır. Ankete katılan kadınların %26.6'sı (17 kişi) salça-biber, %23.4'ü (15 kişi) örgü-el işi, %17.2'si (11 kişi) yevmiye ile çalışan işçi, %15.6'sı (10 kişi) terzi %7.8'si (10 kişi) esnaf-kuaför olduklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 4.25. Mikro kredi kullanan kadınların mikro kredi öncesi yaptıkları işler

Krediden Önce Yapılan İş	Frekans (n)	%
Salça-biber	17	26.6
Örgü-el işi	15	23.4
Yevmiye ile Çalışan İşçi	11	17.2
Terzi	10	15.6
Kuaför	5	7.8
Esnaf	5	7.8
Hayvancılık	1	1.6
Toplam	**64**	**100.0**

Literatür araştırması yapıldığında Ay 2015, Gaziantep ilinde yapmış olduğu çalışmasında kadınları mikro krediyi kullanmadan önce %81.7'sinin ev hanımı olduklarını bulmuştur. Doğan ve Kaya 2013, Diyarbakır ilinde yapmış oldukları çalışmalarında mikro kredi kullanan kadınların mikro kredi almadan önce %79.4'ünün işsiz, %14.4'ünün kendilerine ait bir işleri olduklarını, %3.8'inin ücretli olarak başkasının işinde çalıştığı sonuçlarına ulaşmışlardır. Umar 2021, Elazığ ilinde yapmış olduğu çalışmasında kadınların mikro krediyi kullanmadan önce %40.7'sinin işsiz olduğunu belirtmiştir. Literatür araştırması ve saha çalışmamız sonuçlarına göre, mikro krediden önce kadınların büyük çoğunluğunun işsiz/ev hanımı oldukları sonuçlarına varılmıştır. Bu sonuçlardan hareketle, mikro krediden sonra kadınların iş hayatına atıldıklarını ve mikro kredi sayesinde bir işleri olduğunu söyleyebiliriz.

Çizelge 4.26'da mikro kredi kullanan kadınların krediyi daha önceki yaptıkları işte mi kullanıp kullanmadıkları sorusunun cevapları yer almaktadır. Ankete katılan kadınların %75.8'i (50 kişi) mikro krediyi aynı işte kullandıkları, %24.2'si (16 kişi) mikro krediyi farklı işlerde kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Çizelge 4.26. Mikro kredi kullanan kadınların mikro krediyi aynı işte kullanma durumları

Kredi Aynı İşte Kullanma Durumu	Frekans (n)	%
Evet	50	75.8
Hayır	16	24.2
Toplam	**66**	**100.0**

Çizelge 4.27'de mikro kredi kullanan kadınların aldıkları mikro kredinin % kaçının kurdukları işlerde kullandıkları yer almaktadır. Ankete katılan kadınların %71.7'si (104 kişi) aldığı kredinin tamamını iş kurmada kullandığını, %15.2'si (22 kişi) aldığı kredi miktarının %50'sini iş kurmada kullandığını, %7.6'sı (11 kişi) aldığı mikro kredinin %80'inin iş kurmada kullandığını, %4.1'i (6 kişi) aldığı mikro kredi miktarını iş kurmada kullanmadığını, %0.7'si (1 kişi) aldığı mikro kredi miktarının %25'ini iş kurmada kullandığını, %0.7'si (1 kişi) aldığı mikro kredi miktarının %90'ını iş kurmada kullandığı sonucu elde edilmiştir.

Çizelge 4.27. Mikro kredinin ne kadarlık kısmının iş kurmada kullanım durumları

İş Kurmada Kullanılan Oran	Frekans (n)	%
Tamamını	104	71.7
%90	1	0.7
%80	11	7.6
%50	22	15.2
%25	1	0.7
Hiç	6	4.1
Toplam	**145**	**100.0**

Çizelge 4.28'de mikro kredi kullanan kadınların mikro krediyi alma kararlarında kimlerin etkili olduğu sonucu yer almaktadır. Ankete katılan kadınların %57.9'su (84 kişi) mikro kredi alma kararını kendisi verdiği, %28.3'ü (41 kişi) ortak kara olduğunu, %11'i (16 kişi) eşinin kararı olduğu, %2.8'i (4 kişi) aile büyüklerinin kararı olduğu sonucu elde edilmiştir.

Çizelge 4.28. Mikro kredi alma kararında etkili olanlar

Kredi Alma Kararını Kim Verdi	Frekans (n)	%
Kendim	84	57.9
Ortak Karar	41	28.3
Eşim	16	11.0
Aile Büyüklerim	4	2.8
Toplam	**145**	**100.0**

Literatür çalışmaları incelendiğinde; Aşkın ve Barış 2015, Tokat ilinde yapmış oldukları çalışmalarında mikro kredi kullanan kadınların %39.2'si (88 kişi) eşi ile birlikte karar verdikleri, %30.2'si (68 kişi) eşinin kredi alma kararı verdiğini, %30'u (68 kişi) kendilerinin, %0.4'ü (1 kişi) babasının mikro kredi alma kararında etkili olduğu sonucunu elde etmişlerdir.

Çizelge 4.29'da mikro kredi kullanan kadınların kullandıkları krediyi paylaşıp paylaşmadıkları sorusuna verdikleri cevaplar yer almaktadır. Ankete katılan kadınların %70.3'ü (102 kişi) aldıkları mikro krediyi başkalarıyla paylaşmadıkları, %29.7'si (43 kişi) aldıkları mikro krediyi başkalarıyla paylaştıkları cevabını vermişlerdir.

Çizelge 4.29. Mikro krediyi paylaşma durumları

Kullanılan Kredinin Paylaşıldı Durumu	Frekans (n)	%
Hayır	102	70.3
Evet	43	29.7
Toplam	**145**	**100.0**

Çizelge 4.30'da mikro krediyi kullanan kadınların aldıkları krediyi kimlerle paylaştıkları sonuçları yer almaktadır. Ankete katılan kadınlardan aldıkları mikro krediyi paylaşanların %83.7'si (36 kişi) ailesi ile paylaştığını, %11.6'sı (5 kişi) ihtiyaçlarını gidermek için kullandıklarını, %4.7'si (2 kişi) arkadaşlarıyla paylaştıkları cevaplarını vermişlerdir.

Çizelge 4.30. Mikro kredinin paylaşıldığı kişiler

Kredi Kimlerle Paylaşıldı	Frekans (n)	%
Ailesi ile	36	83.7
İhtiyaçları için harcandı	5	11.6
Arkadaşları ile	2	4.7
Toplam	**43**	**100.0**

Çizelge 4.31'de mikro krediyi kullanan kadınların kredi kullanım yılları yer almaktadır. Ankete katılan kadınların %19.3' ü (28 kişi) mikro kredi kullanımlarının ilk yılları olduklarını belirtmişlerdir. %20'si (29 kişi) 2 yıl, %16.6'sı (24 kişi) 3 yıl ve %24.8'i (36 kişi) 10 yıldan daha fazla mikro kredi kullandıklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 4.31. Mikro kredi kullanan kadınların mikro kredi kullanım yılları

Kredi Kullanım Yılı	Frekans (n)	%
İlk yılı	28	19.3
2	29	20.0
3	24	16.6
4	10	6.9
5	7	4.8
6	1	0.7
7	3	2.1
8	4	2.8
9	3	2.1
10 yıl ve daha fazla	36	24.8
Toplam	**145**	**100.0**

Literatür çalışmaları incelendiğinde; Doğan ve Kaya 2013, Diyarbakır ilinde yapmış oldukları çalışmalarında, araştırmaya katılan kadınların %5'i 10 yıl, %2'si 9 yıl, %5.6'sı 8 yıl, %6.6'sı 7 yıl, %10.4'ü 6 yıl, %12.8'i 5 yıl, %20.2'si 4 yıl, %16.4'ü 3 yıl, %12.6'sı 2 yıl ve %8.4'ü 1 yıldan beri mikro kredi kullandıkları sonuçları ulaşmışlardır. Aşkın ve Barış 2015, Tokat ilinde yaptıkları çalışmalarında kadınların %13.7'sinin 2008 yılında, %15.6'sının 2009 yılında, %21.3'ünün 2010 yılında, %23.6'sının 2011 yılında, %20'si 2012 yılında, %5.8'inin 2013 yılında ilk kredi aldıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Çizelge 4.32'de mikro kredi kullanan kadınların aldıkları kredi miktarları yer almaktadır. Ankete katılan kadınların aldıkları mikro kredi miktarı ortalama 3 475.86 TL, en az 1 000 TL ve en fazla 13 000 TL olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kadınların çoğunluğu olan %42.8'i (62 kişi) 2 001-4 750 TL aralığında mikro kredi kullanmışlardır.

Çizelge 4.32. Kullanılan mikro kredi miktarı (TL)

Kullanılan Kredi Miktarı	Frekans (n)	%
<= 2 000	37	25.5
2 001 – 4 750	62	42.8
4 751 – 7 500	45	31.0
7 501 +	1	0.7
Toplam	**145**	**100.0**
Ortalama	**3 475.86**	
Minimum	**1000**	
Maksimum	**13 000**	

Literatür çalışmaları incelendiğinde; Aşkın ve Barış 2015, Tokat ilinde yapmış oldukları çalışmalarında kadınların aldıkları ilk kredi miktarının 700 TL olduğu ve ilerleyen zamanlarda üyelerin performansına ve yıl bazına göre alınan kredi miktarının zamanla arttığını ve kadınların %60'ı (135 kişi) 1 000 TL, %28'i (63 kişi) 1 200 TL, %5.3'ü (12 kişi) 1 500 TL, % 7.1'i (16 kişi) 2 000 TL ve üstü kredi aldıkları sonucunu elde etmişlerdir. Doğan 2019, Karaman ilinde yapmış olduğu çalışmasında mikro kredi kullanan kadınların aldıkları mikro kredi miktarını, %20.3'ü (32 kişi) 1 000 TL ve altı, % 31.6'sı (50 kişi) 1 001-4 000 TL, %31'i (49 kişi) 4 001-7 000 TL, %3.8'i (6 kişi) 7 001-10 000 TL, , %13.3'ü (21 kişi) 10 001 TL ve üstü sonucunu elde etmiştir. Taşpınar 2013, Afyonkarahisar ilinde yapmış olduğu çalışmasında mikro kredi kullanan kadınların %6.8'i (11 kişi) 250 TL'den az, %20.4'ü (33 kişi) 251-500 TL, %37'si (60 kişi) 501-750 TL, %19.8'i (32 kişi) 751-1 000 TL, %8.6'sı (14 kişi) 1 000 TL ve üstü mikro kredi aldıkları sonucuna ulaşmıştır. Özdemir 2019, Gaziantep ilinde yapmış olduğu çalışmasında kadınların %52.3'ü (79 kişi) 1 000-9 999 TL, %25.2'si (38 kişi) 10 000-19 999 TL, %22.5'i (34 kişi) 20 000 TL ve üstü miktarlarında mikro kredi aldıkları sonucunu elde etmiştir.

Çizelge 4.33'de mikro kredi kullanan kadınların aldıkları kredi ile yaptıkları işler yer almaktadır. Ankete katılan kadınların neredeyse yarısı %47.8'i (69 kişi) salça-biber işiyle uğraştıklarını belirtmişlerdir. Kadınların %23.4'ü (34 kişi) örgü- el işi, %11.7'si (17 kişi) esnaf, %6.2'si (9 kişi) terzilik, %4.1'i (6 kişi) kuaför, %3.4'ü (5 kişi) işletme sahibi (kafe, çayevi, kasap, tesbihçi, kreş) ve %3.4'ü (5 kişi) krediyi borçlarını ödemek için kullanmışlardır.

Çizelge 4.33. Kullanılan mikro kredi ile yapılan işler

Kredi ile Yapılan İş	Frekans (n)	%
Salça-Biber	69	47.8
Örgü-el işi	34	23.4
Esnaf	17	11.7
Terzi	9	6.2
Kuaför	6	4.1
Krediyi borcunu kapatmak için kullanmış	5	3.4
İşletme sahibi	5	3.4
Toplam	**145**	**100.0**

Mikro kredi kullanan kadınların kredi kullanarak yaptıkları işler ile ilgili literatür çalışmaları incelendiğinde; Fidan ve Yeşil 2014, Bilecik ilinde kadınların %10'u bitkisel üretim, %10'u yetiştiricilik, %40'ı nihai ürün satışı, %20'si özellikle gıda sektörüne yönelik işletme alanlarında kullandıkları sonucuna varmışlardır. Şengür ve Taban 2012, Eskişehir ilinde "Yoksullukla Mücadele Stratejisi Olarak Mikro Kredi Uygulaması" adlı çalışmalarında mikro kredi kullanıcılarının %48.5'inin el işi, %22.3'ünün ticaret yaptıklarının, %13.1'inin seyyar satıcılık, %5.7'sinin tarım ve %2.4'ünün hayvancılık işleriyle uğraştıklarını bulmuşlardır. Alparslan 2015, Niğde ilinde yapmış olduğu çalışmasında mikro kredi kullanan kadınların %51.4'ünün el emeği gerektiren ürünler, %16.5'inin tarım kaynaklı ürünler üretip sattıkları, %15.6'sının gıda hizmet sektörüne ürettikleri ürünleri sattıklarını tespit etmiştir. Ayrıca kadınların %8.3'ünün nihai ürün satışı ve pazarlama yaptıklarını, %4.6'sının makyaj malzemeleri ve kozmetik ürünleri sattıklarını tespit etmiştir. Kadınların %1.8'i ise eşlerinin işletmeleri için kredi kullandıklarını belirtmiştir.

Çizelge 4.33'de mikro kredi kullanan kadınların kredi ile yaptıkları işlerde yanlarındaki çalışan sayısı yer almaktadır.

Çizelge 4.34. Kredi ile yapılan işlerde kadınların yanlarında çalışan sayısı

Kredi ile Yapılan İşte Çalışan Sayısı	Frekans (n)	%
Yanında Çalışan Yok	134	92.4
Yanında Çalışan 1 Kişi	5	3.4
Yanında Çalışan 2 Kişi	4	2.8
Yanında Çalışan 3 Kişi	2	1.4
Toplam	**145**	**100.0**

Ankete katılan kadınlara mikro krediyi kullanarak yaptıkları işlerde yanlarında çalışan kişi olup olmadığı sorduğumuzda, %92.4'ü (134 kişi) tek başlarına yanlarında çalışan olmadığı cevabını vermişlerdir. Kadınların %3.4'ü (5 kişi) yanında 1 kişi çalıştırdığını, %2.8'i (4 kişi) yanında 2 kişi çalıştırdığını ve %1.4'ü (2 kişi) yanında 3 kişinin çalıştığı cevabını vermiştir. Anket sorusuna verilen cevaplardan tek başlarına çalışan kişilerin aile fertleri ile bu işi yardımlaşarak yaptıkları sonucuna varılmıştır. Yanlarında kişi çalıştıranların mikro krediyi kullanarak bir işletmeye sahip oldukları ve bunun sonuncunda da istihdamı artırdıklarını söyleyebiliriz.

Literatür çalışmaları incelendiğinde; Aşkın ve Barış 2015, Tokat ilinde yaptıkları çalışmalarında, kadınların %96.9'unun işçi çalıştırmadıklarını yaptıkları işleri aileleri/eşleriyle birlikte yaptıkları, %1.8'inin 1 kişi çalıştırdığı, %0.5'inin 2 kişi çalıştırdığı, %0.4'ünün 3 kişi çalıştırdığı ve %0.4'ünün 4 ve daha fazla kişi çalıştırdığı sonuçlarını elde etmişlerdir. Şengür ve Taban 2012, Eskişehir ilinde yapmış oldukları çalışmalarında kadınların %74.1'inin kendisi dışında hiç eleman çalıştırmadıkları, %11.6'sının 1 kişi çalıştırdığı, %5.7'sinin 2 kişi çalıştırdığı, %1.5'inin 3 kişi çalıştırdığı, %4.8'inin 4 ve daha fazla kişi çalıştırdıkları sonuçlarına ulaşmışlardır. Öz ve Çolakoğlu 2017, Sakarya ilinde yapmış oldukları çalışmalarında, mikro kredi kullanan kadınların %84.3'ünün kendi dışında çalışan bulundurmadıkları, %7.1'inin 1 kişi çalıştırdıkları, %4.3'ünün 2 kişi çalıştırdıkları, %4.3'ünün 3 kişi çalıştırdıkları sonuçlarına ulaşmışlardır.

Çizelge 4.35'de mikro kredi kullanan kadınların kredi geri ödemelerinin bitip bitmediği sorusuna vermiş oldukları cevaplar yer almaktadır. Ankete katılan kadınların %91'i (132 kişi) kredi geri ödemelerinin bitmediğini, %9'u (13 kişi) kredi geri ödemelerinin bittiği cevabına ulaşılmıştır. Kredi geri ödemesi biten kadınların yeniden kredi başvurusuna bulundukları anket esnasında gözlemlenmiştir.

Çizelge 4.35. Mikro kredi kullanan kadınların kredi geri ödeme durumları

Kredi Geri Ödeme Durumu	Frekans (n)	%
Geri ödeme bitti	132	91.0
Geri ödeme devam ediyor	13	9.0
Toplam	**145**	**100.0**

Çizelge 4.36'da mikro kredi kullanan kadınların kazançlarını ne yaptıkları sorusuna vermiş oldukları cevaplar yer almaktadır. Ankete katılan kadınların %87.6'sı (127 kişi) kendime ve aileme harcıyorum, %6.9'u (10 kişi) tümünü aileme harcıyorum, %3.4'ü eşime veriyorum, %1.4'ü (2 kişi) kendime harcıyorum ve %0.7'si (1 kişi) aile büyüklerime veriyorum cevaplarını vermişlerdir. Verilen cevaplar sonucunda kadınların neredeyse hepsinin kazançlarını aileleri için harcadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Çizelge 4.36. Kadınların kazançlarını harcadıkları yerler

Kazancın Harcandığı Yer	Frekans (n)	%
Kendime ve aileme harcıyorum	127	87.6
Tümünü aileme harcıyorum	10	6.9
Eşime veriyorum	5	3.4
Kendime harcıyorum	2	1.4
Aile büyüklerime veriyorum	1	0.7
Toplam	**145**	**100.0**

Literatür araştırması yapıldığında; Özden 2019, Kocaeli ilinde yapmış olduğu çalışmasında mikro kredi kullanan kadınların kredi sonrası elde ettikleri gelirlerin kullanım alanları sorusuna kadınların %27'sinin gelirlerini ev giderlerine harcadıkları, %54'ünün mevcut işlerini büyütme amaçlı kullandıkları, %3'ünün birikim amaçlı kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Ay 2015, Gaziantep ilinde yapmış olduğu çalışmasında mikro kredi kullanarak elde edilen kazançları kadınların %35'inin temel ihtiyaçlara, %22.4'ünün genel ihtiyaçlara, %20.6'sının yatırıma, %8.7'sinin tasarrufa, %8.2'sinin eğitim ve sağlığa, %5.1'inin diğer harcamalar için kullandıkları sonucunu elde etmiştir.

4.4. Mikro Kredi Uygulamasının Ekonomik Etkileri İle İlgili Bulgular ve Tartışma

Ankete katılan kadınların mikro kredi uygulamasının etkileri ile ilgili sorular ve ifadeler yöneltilmiştir. Kadınların sorulara ve ifadelere verdikleri cevaplar göz önünde bulundurularak frekans ve yüzde dağılım tabloları oluşturulmuştur. Mikro kredi kullanan kadınlara sorulan bazı ifadelere ise katılım düzeylerini 1'den 5'e kadar puanlamaları istenmiştir. Puanlamada "1-Kesinlikle katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Kararsızım, 4-Katılıyorum ve 5-Kesinlikle katılıyorum" düzeylerine karşılık gelmektedir.

Çizelge 4.37'de mikro kredi kullanan kadınların kredi kullanım öncesi ve kredi kullanımı sonrası aylık gelirleri yer almaktadır. Ankete katılan kadınlara krediyi kullanmadan önce aylık gelirleri sorulduğunda 90 kişinin mikro krediyi kullanmadan önce kazançlarının olmadığı görülmüştür. 55 kişinin ise aylık kazançlarının ortalama 7 611.40 TL olduğu tespit edilmiştir. Mikro krediyi kullanan kadınlara kredi kullanımı

sonrası aylık gelirlerindeki değişim sorulmuştur ve 132 kadının ortalama aylık gelirlerinin 8 396.36 TL olduğu tespit edilmiştir. Mikro kredi kullanan kadınlardan 13 tanesinin henüz gelir elde etmediği sonucuna da ulaşılmıştır. Gelir elde etmeyen kadınların bir kısmı krediyi almalarının nedeni; kendilerinin veya eşlerinin borçlarını kapatmak için olduğu ve aldıkları mikro kredi ile henüz herhangi bir iş kurmadıkları belirtmişlerdir. Diğer bir kısmı ise krediyi yeni kullandıklarını ve kurdukları işin daha düzenli gelir sağlamadığını belirtmiştir. Görüşme yapılan kadınlardan geri ödemeleri bitmeyen kadınların ortalama kalan borçlarının 1838.48 TL olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 4.37. Kadınların kredi öncesi ve sonrası aylık gelir durumları (TL)

Kredi Öncesi ve Sonrası	Ortalama (TL)	Frekans (n)
Kredi öncesi aylık gelir	7 611.40	50
Kredi öncesi aylık gelir*	4 694.77	44
Kredi sonrası aylık gelir	8 396.36	132

* Araştırma sahasında kredi kullanım öncesi kafe ve kreş işletmesi sahibi olan ve gelir düzeyi 20 000 TL'nin üzerinde olan 6 kadın çıkarıldıktan sonra hesaplanan aylık gelir.

Mikro kredi kullanan kadınlara "Aldığım kredi miktarı yeterli oldu" ifadesi yöneltilmiş ve bu ifadeyi puanlamaları istemiştir. Kadınların puanlamaları Çizelge 4.38'de verilmiştir. Ankete katılan kadınların %37.2'si (54 kişi) "kesinlikle katılıyorum", %35.2'si (51 kişi) "katılmıyorum", %13.8'i (20 kişi) "katılıyorum", %8.3'ü (12 kişi) "kesinlikle katılmıyorum", %5.5'i (8 kişi) "kararsızım" cevabını vermiştir. Kadınların ortalama katılım düzeyleri 3.37 olarak hesaplanmıştır.

Çizelge 4.38. Aldığım kredi miktarı yeterli oldu

Katılım Düzeyleri	Frekans (n)	%	Ortalama
Kesinlikle katılmıyorum	12	8.3	
Katılmıyorum	51	35.2	
Kararsızım	8	5.5	**3.37**
Katılıyorum	20	13.8	
Kesinlikle katılıyorum	54	37.2	
Toplam	**145**	**100.0**	

Literatür araştırması incelendiğinde; Ay 2015, Gaziantep ilinde yapmış olduğu çalışmasında mikro kredi kullanan kadınların %37.8'inin verilen kredi miktarının yeterli olduğunu, %55.5'i verilen kredi miktarının yeterli olmadığı, %6.7'sinin ise kararsız olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öz ve Çolakoğlu 2014, Sakarya ilinde yapmış

oldukları çalışmalarında mikro kredi kullanan kadınların %21.1'inin mikro kredi miktarının arttırılması gerektiği düşündüğünü belirtmiştir.

Mikro kredi kullanan kadınlara "Krediyi geri ödemede sıkıntı yaşamadım" ifadesi yöneltilmiş ve bu ifadeyi puanlamaları istemiştir. Kadınların puanlamaları Çizelge 4.39'da verilmiştir. Ankete katılan kadınların %64.8'i (94 kişi) "kesinlikle katılıyorum", %15.9'u (23 kişi) "katılmıyorum", %7.6'sı (11 kişi) "katılıyorum", %6.2'si (9 kişi) " kararsızım", %.5.5'i (8 kişi) "kesinlikle katılmıyorum" yanıtlarını vermişlerdir. Kadınların ortalama katılım düzeyleri 4.10 olarak hesaplanmıştır. Verilen cevaplar doğrultusunda kadınların büyük çoğunluğu krediyi geri ödemede sıkıntı yaşamıyorken, çok az bir kısmı (%21.4; 31 kişi) kredi geri ödemesinde sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Kadınların mikro krediyi geri ödemede sıkıntı yaşamamalarının nedeni, kredi geri ödemeleri haftalık olarak eşit taksitlerle 46 haftaya dağıtılarak yapılmasıdır.

Çizelge 4.39. Krediyi geri ödemede sıkıntı yaşamadım

Katılım Düzeyleri	Frekans (n)	%	Ortalama
Kesinlikle katılmıyorum	8	5.5	
Katılmıyorum	23	15.9	
Kararsızım	9	6.2	
Katılıyorum	11	7.6	**4.10**
Kesinlikle katılıyorum	94	64.8	
Toplam	**145**	**100.0**	

Literatür araştırması incelendiğinde; Erten 2019, Manisa ilinde yapmış olduğu çalışmasında mikro kredi kullanan kadınların %56'sının mikro krediyi aldıktan sonra ilk taksitini ödemede zorluk yaşamadığını, %44'ünün mikro kredinin ilk taksitini ödemede sıkıntı yaşadıkları sonucunu elde etmiştir. Özden 2019, Kocaeli ilinde yapmış olduğu çalışmasında ankete katılan kadınların %3.2'sinin kullanmış oldukları kredinin taksitlerini geri ödenmesinde sıkıntı yaşadıklarını, %76.2'sinin sıkıntı yaşamadıklarını, %20.6'sının ise bazı dönemlerde sıkıntı yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır. Ören ve ark. 2012, Isparta ilinde yapmış oldukları çalışmalarında hem merkezde hem de ilçede mikro kredi kullanan kadınların krediyi geri ödemede sorun yaşamadıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Mikro kredi kullanan kadınlara "Kredi kullanırken planladığım şeyleri yapabildim" ifadesi yöneltilmiş ve bu ifadeyi puanlamaları istemiştir. Kadınların puanlamaları Çizelge 4.40'da verilmiştir. Ankete katılan kadınların %64.1'i (93 kişi) "kesinlikle katılıyorum", %16.6'sı (24 kişi) "katılmıyorum", %13.1'i (19 kişi) "katılıyorum" , %4.1'i (6 kişi) "kararsızım", %2.1'i (3 kişi) "kesinlikle katılmıyorum" cevaplarını vermişlerdir. Verilen cevaplar sonucunda kadınların yarısından çoğunun mikro krediyi kullanarak planladıkları şeyleri yapmayı başardıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Çizelge 4.40. Kredi kullanırken planladığım şeyleri yapabildim

Katılım Düzeyleri	Frekans (n)	%	Ortalama
Kesinlikle katılmıyorum	3	2.1	
Katılmıyorum	24	16.6	
Kararsızım	6	4.1	**4.21**
Katılıyorum	19	13.1	
Kesinlikle katılıyorum	93	64.1	
Toplam	**145**	**100.0**	

Mikro kredi kullanan kadınlara "Yaptığım iş gelir getirici oldu" ifadesi yöneltilmiş ve bu ifadeyi puanlamaları istemiştir. Kadınların puanlamaları Çizelge 4.41'de verilmiştir. Ankete katılan kadınların %73.1'i (106 kişi) "kesinlikle katılıyorum", %15.2'si (22 kişi) "katılıyorum", %6.9'u (10 kişi) " katılmıyorum", %3.4'ü (5 kişi) "kararsızım", %1.4'ü (2 kişi) " kesinlikle katılmıyorum" cevaplarını vermişlerdir. Verilen cevaplar doğrultusunda mikro krediyi kullanan kadınların yaptıkları işler sonucunda kazançlarını olumlu bir şekilde etkilediği sonucuna ulaşırız.

Çizelge 4.41. Yaptığım iş gelir getirici oldu

Katılım Düzeyleri	Frekans (n)	%	Ortalama
Kesinlikle katılmıyorum	2	1.4	
Katılmıyorum	10	6.9	
Kararsızım	5	3.4	**4.52**
Katılıyorum	22	15.2	
Kesinlikle katılıyorum	106	73.1	
Toplam	**145**	**100.0**	

Mikro kredi kullanan kadınlara "Ailede saygınlığımı arttırdı" ifadesi yöneltilmiş ve bu ifadeyi puanlamaları istemiştir. Kadınların puanlamaları Çizelge 4.42'de verilmiştir. Ankete katılan kadınların %64.8'i (94 kişi) "kesinlikle katılıyorum",

%16.6'sı (24 kişi) "katılıyorum", %9.7'si (14 kişi) "katılmıyorum", %5.5'i (8 kişi) "kararsızım", %3.4'ü (5 kişi) "kesinlikle katılmıyorum" cevaplarını vermişlerdir. Bu sonuçlara göre aylık kazanç sağlayan kadınların aile içinde saygınlıklarının arttığı, düşüncelerine önem verildiği, aile içinde olumlu etkileri olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.42. Ailede saygınlığımı arttırdı

Katılım Düzeyleri	Frekans (n)	%	Ortalama
Kesinlikle katılmıyorum	5	3.4	
Katılmıyorum	14	9.7	
Kararsızım	8	5.5	**4.30**
Katılıyorum	24	16.6	
Kesinlikle katılıyorum	94	64.8	
Toplam	**145**	**100.0**	

Literatür araştırması incelendiğinde; Şengür ve Taban 2012, Eskişehir ilinde yapmış oldukları çalışmalarında mikro kredi kullanan kadınların %68'i mikro krediden dolayı özgüvenlerinin arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Ay 2015, Gaziantep ilinde yapmış olduğu çalışmasında mikro kredi kullanan kadınların %88.2'sinin kredi sonrası kendi kararlarını kendileri verebilmeleri konusunda özgüven artışı sağladığı sonucunu elde etmiştir. Öz ve Çolakoğlu 2014, Sakarya ilinde yapmış oldukları çalışmalarında ankete katılan kadınların %14.4'ünde mikro krediyi kullandıktan sonra kadınların özgüvenlerinde artış olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Mikro kredi kullanan kadınlara "Ailede fikirlerime önem verilmeye başlandı" ifadesi yöneltilmiş ve bu ifadeyi puanlamaları istemiştir. Kadınların puanlamaları Çizelge 4.43'de verilmiştir. Ankete katılan kadınların %66.9'u (97 kişi) "kesinlikle katılıyorum", %19.3'ü (28 kişi) "katılıyorum", %7.6'sı (11 kişi) "katılmıyorum", %4.1'i (6 kişi) "kararsızım", %2.1'i (3 kişi) "kesinlikle katılmıyorum" cevaplarını vermişlerdir. Böylelikle kadınların mikro kredi aldıktan sonra aile içinde fikirlerine daha fazla önem verildiği, karar verme aşamasında fikirlerinin göz önünde bulundurulduğu ve artık kendi kararlarını kendilerinin verebildiği söylenebilir.

Çizelge 4.43. Ailede fikirlerime önem verilmeye başlandı

Katılım Düzeyleri	Frekans (n)	%	Ortalama
Kesinlikle katılmıyorum	3	2.1	
Katılmıyorum	11	7.6	
Kararsızım	6	4.1	**4.41**
Katılıyorum	28	19.3	
Kesinlikle katılıyorum	97	66.9	
Toplam	**145**	**100.0**	

Mikro kredi kullanan kadınlara "Hayata daha pozitif bakmamı sağladı" ifadesi yöneltilmiş ve bu ifadeyi puanlamaları istemiştir. Kadınların puanlamaları Çizelge 4.44'de verilmiştir. Ankete katılan kadınların %69.7'si (101 kişi) "kesinlikle katılıyorum", %14.8'i (20 kişi) "katılıyorum", %11.0'ı (16 kişi) "katılmıyorum", %3.4'ü (5 kişi) "kararsızım", %2.1'i (3 kişi) "kesinlikle katılmıyorum" cevaplarını vermişlerdir. Anket sonuçlarına göre kadınların mikro krediyi kullandıktan sonra hayata daha pozitif baktıklarını, iş hayatının ve sosyalleşmenin kadınlar üzerinde olumlu etkileri olduğunu, mikro kredinin kadınların yaşamlarını iyileştirdiğini söyleyebiliriz.

Çizelge 4.44. Hayata daha pozitif bakmamı sağladı

Katılım Düzeyleri	Frekans (n)	%	Ortalama
Kesinlikle katılmıyorum	3	2.1	
Katılmıyorum	11	7.6	
Kararsızım	6	4.1	**4.38**
Katılıyorum	28	19.3	
Kesinlikle katılıyorum	97	66.9	
Toplam	**145**	**100.0**	

Literatür araştırması incelendiğinde; Öz ve Çolakoğlu 2014, Sakarya ilinde yapmış oldukları çalışmalarında mikro kredi kullanan kadınların %6.6'sı mikro krediyi kullandıktan sonra hayatım düzene girdi, %3.3'ü mikro kredi hayatıma hareket kattı yanıtlarına ulaşmışlardır. Şengür ve Taban 2012, Eskişehir ilinde yapmış oldukları çalışmalarında mikro krediyi kullanan kadınların %42'sinin mikro krediden sonra yaşam kalitelerinin arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Umar 2021, Elazığ ilinde yapmış olduğu çalışmasında kadınların %62.6'sının mikro krediden sonra yaşam kalitelerinde herhangi bir değişim olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Mikro kredi kullanan kadınlara "Etrafımdaki insanların bana olan saygıları arttı" ifadesi yöneltilmiş ve bu ifadeyi puanlamaları istemiştir. Kadınların puanlamaları Çizelge 4.45'de verilmiştir. Ankete katılan kadınların %72.4'ü (105 kişi) "kesinlikle katılıyorum", %17.2'si (25 kişi) "katılıyorum", %5.5'i (8 kişi) "katılmıyorum", %2.8'i (4 kişi) "kesinlikle katılmıyorum", %2.1'i (3 kişi) "kararsızım" cevaplarını vermişlerdir. Bu sonuçlara göre kadınların mikro krediyi kullandıktan sonra çevresindeki insanların kendilerine daha saygılı davrandıkları, arkadaş çevrelerinin gelişip değiştiği söylenebilir.

Çizelge 4.45. Etrafımdaki insanların bana olan saygıları arttı

Katılım Düzeyleri	Frekans (n)	%	Ortalama
Kesinlikle katılmıyorum	4	2.8	
Katılmıyorum	8	5.5	
Kararsızım	3	2.1	**4.51**
Katılıyorum	25	17.2	
Kesinlikle katılıyorum	105	72.4	
Toplam	**145**	**100.0**	

Mikro kredi kullanan kadınlara "Kendime olan güvenim arttı" ifadesi yöneltilmiş ve bu ifadeyi puanlamaları istemiştir. Kadınların puanlamaları Çizelge 4.46'da verilmiştir. Ankete katılan kadınların %80.0'ı (116 kişi) "kesinlikle katılıyorum", %12.4'ü (18 kişi) "katılıyorum", %4.1'i (6 kişi) "katılmıyorum", %2.8'i (4 kişi) "kesinlikle katılmıyorum", %0.7'si (1 kişi) "kararsızım" cevaplarını vermişlerdir. Anket sonucuna göre kadınların mikro krediyi kullandıktan sonra kendilerine olan güvenleri arttığı, çalışma hayatının özgüvenlerine olumlu katkı yaptığı söylenebilir.

Çizelge 4.46. Kendime olan güvenim arttı

Katılım Düzeyleri	Frekans (n)	%	Ortalama
Kesinlikle katılmıyorum	4	2.8	
Katılmıyorum	6	4.1	
Kararsızım	1	0.7	**4.63**
Katılıyorum	18	12.4	
Kesinlikle katılıyorum	116	80.0	
Toplam	**145**	**100.0**	

Mikro kredi kullanan kadınlara "Hayallerimi gerçekleştirmeme yardımcı oldu" ifadesi yöneltilmiş ve bu ifadeyi puanlamaları istemiştir. Kadınların puanlamaları Çizelge 4.47'de verilmiştir. Ankete katılan kadınların %52.4'ü (76 kişi) "kesinlikle katılıyorum", %18.6'sı (27 kişi) "katılmıyorum", %14.5'i (21 kişi) "katılıyorum", %8.3'ü (12 kişi) "kararsızım", %6.2'si (9 kişi) "katılmıyorum" cevaplarını vermişlerdir. Anket sonuçlarına göre kadınların büyük çoğunluğu mikro kredi ile hayallerini gerçekleştirdiklerini, mikro krediyi alarak istediklerini elde ettikleri sonucuna varılmıştır.

Çizelge 4.47. Hayallerimi gerçekleştirmeme yardımcı oldu

Katılım Düzeyleri	Frekans (n)	%	Ortalama
Kesinlikle katılmıyorum	9	6.2	
Katılmıyorum	27	18.6	
Kararsızım	12	8.3	
Katılıyorum	21	14.5	**3.88**
Kesinlikle katılıyorum	76	52.4	
Toplam	**145**	**100.0**	

Mikro kredi kullanan kadınlara "Geleceğimi şekillendirmeme yardımcı oldu" ifadesi yöneltilmiş ve bu ifadeyi puanlamaları istemiştir. Kadınların puanlamaları Çizelge 4.48'de verilmiştir. Ankete katılan kadınların %57.9'u (84 kişi) "kesinlikle katılıyorum", %16.6'sı (24 kişi) "katılmıyorum", %15.2'si (22 kişi) "katılıyorum", %7.6'sı (11 kişi) " kararsızım", %2.8'i (4 kişi) "kesinlikle katılmıyorum" cevaplarını vermişlerdir.

Çizelge 4.48. Geleceğimi şekillendirmeme yardımcı oldu

Katılım Düzeyleri	Frekans (n)	%	Ortalama
Kesinlikle katılmıyorum	4	2.8	
Katılmıyorum	24	16.6	
Kararsızım	11	7.6	
Katılıyorum	22	15.2	**4.09**
Kesinlikle katılıyorum	84	57.9	
Toplam	**145**	**100.0**	

Mikro kredi kullanan kadınlara "Ekonomik olarak rahatlamamı sağladı" ifadesi yöneltilmiş ve bu ifadeyi puanlamaları istemiştir. Kadınların puanlamaları Çizelge 4.49'da verilmiştir. Ankete katılan kadınların %59.3'ü (86 kişi) "kesinlikle katılıyorum", %19.3'ü (28 kişi) "katılıyorum", %14.5'i (21 kişi) "katılmıyorum",

%4.1'i (6 kişi) "kararsızım", %2.8'i (4kişi) "kesinlikle katılmıyorum" cevaplarını vermişlerdir. Verilen cevaplar doğrultusunda mikro kredi kullanan kadınların ekonomik olarak rahatladıkları, aile ekonomisine katkı sağladıkları sonucuna varılmıştır.

Çizelge 4.49. Ekonomik olarak rahatlamamı sağladı

Katılım Düzeyleri	Frekans (n)	%	Ortalama
Kesinlikle katılmıyorum	4	2.8	
Katılmıyorum	21	14.5	
Kararsızım	6	4.1	**4.18**
Katılıyorum	28	19.3	
Kesinlikle katılıyorum	86	59.3	
Toplam	**145**	**100.0**	

Literatür araştırması incelendiğinde; Umar 2021, Elazığ ilinde yapmış olduğu çalışmasından mikro kredi kullanan kadınların %2.9'unun gelirlerinin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Sancak ve Erdem 2015, "Türkiye'de Kadın Yoksulluğunun Çözümünde Mikro Kredi Uygulamaları: Ekonomik Etkilerin Ölçülmesi" ile ilgili yapmış oldukları çalışmalarında mikro kredi kullanım öncesi gelir ile ilgili değişkenleri incelediklerinde; Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nin diğer bölgelere göre ekonomik refah seviyesi bakımından daha geri durumda olduklarını, Ege ve Marmara, İç-Doğu Anadolu ile Karadeniz Bölgelerinin diğer bölgelere göre daha ileri durumda oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Mikro kredi kullanım sonrası Karadeniz Bölgesi'ndeki cevaplayıcıların Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndekilere göre, Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndekiler de İç ve Doğu Anadolu Bölgesi'ndekilere göre daha fazla kişisel gelir elde ettikleri sonucuna ulaşmışlardır. Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki cevaplayıcıların Ege ve Marmara Bölgelerindekilerine göre, Ege ve Marmara Bölgeleri'ndeki cevaplayıcıların da İç ve Doğu Anadolu Bölgelerine göre daha çok aile gelirlerinde artış olduğunu tespit etmişlerdir.

Mikro kredi kullanan kadınlara "Kendim ve ailem için kaygılarımı azalttı" ifadesi yöneltilmiş ve bu ifadeyi puanlamaları istemiştir. Kadınların puanlamaları Çizelge 4.50'de verilmiştir. Ankete katılan kadınların %47.6'sı (69 kişi) "kesinlikle katılıyorum", %27.6'sı (40 kişi) "katılıyorum", %13.8'i (20 kişi) "katılmıyorum",

%6.9'u (10 kişi) "kararsızım", %4.1'i (6 kişi) "kesinlikle katılmıyorum" cevaplarını vermişlerdir.

Çizelge 4.50. Kendim ve ailem için kaygılarımı azalttı

Katılım Düzeyleri	Frekans (n)	%	Ortalama
Kesinlikle katılmıyorum	6	4.1	
Katılmıyorum	20	13.8	
Kararsızım	10	6.9	**4.01**
Katılıyorum	40	27.6	
Kesinlikle katılıyorum	69	47.6	
Toplam	**145**	**100.0**	

Mikro kredi kullanan kadınlara "Kredi kullanmaktan dolayı memnunum" ifadesi yöneltilmiş ve bu ifadeyi puanlamaları istemiştir. Kadınların puanlamaları Çizelge 4.51'de verilmiştir. Ankete katılan kadınların %86.9'u (126 kişi) "kesinlikle katılıyorum", %8.3'ü (12 kişi) "katılıyorum", %2.8'i (4 kişi) "katılmıyorum", %1.4'ü (2 kişi) "kesinlikle katılmıyorum", %0.7'si (1 kişi) "kararsızım" cevaplarını vermişlerdir. Anket sonuçlarına göre kadınların büyük çoğunluğu kredi kullanmaktan dolayı memnun olduklarını, görüşmeler esnasında yeniden kredi almak istediklerini dile getirmişlerdir.

Çizelge 4.51. Kredi kullanmaktan dolayı memnunum

Katılım Düzeyleri	Frekans (n)	%	Ortalama
Kesinlikle katılmıyorum	2	1.4	
Katılmıyorum	4	2.8	
Kararsızım	1	0.7	**4.77**
Katılıyorum	12	8.3	
Kesinlikle katılıyorum	126	86.9	
Toplam	**145**	**100.0**	

Literatür araştırması incelendiğinde; Çelik ve Gültekin 2009, Şanlıurfa ilinde yapmış oldukları çalışmalarında mikro kredi kullanan kadınların %63.2'sinin krediyi kullanmaktan memnun oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Umar 2021, Elazığ ilinde yapmış olduğu çalışmasında, kadınların çoğunluğunun %59.9'unun mikro krediyi kullanmaktan memnun olduklarını, %37.2'sinin mikro kredinin fena olmadığı ve %2.9'unun mikro krediyi kullanmaktan memnun olmadıkları sonucuna varmıştır. Fidan ve Yeşil 2014, Bilecik ilinde yapmış oldukları çalışmalarında bir kadın çalışan hariç diğer mikro kredi kullanan kadınların tamamı krediyi kullanmaya istekli

olduklarını ve yapmış oldukları işlerde büyüme kaydederek mikro kredi uygulamalarından memnun olduklarını tespit etmişlerdir.

Mikro kredi kullanan kadınlara "Başkalarına kredi kullanmalarını öneririm" ifadesi yöneltilmiş ve bu ifadeyi puanlamaları istemiştir. Kadınların puanlamaları Çizelge 4.52'de verilmiştir. Ankete katılan kadınların %91.7'si (133 kişi) "kesinlikle katılıyorum", %5.5.'i (8 kişi) "katılıyorum", %2.1'i (3 kişi) "kesinlikle katılmıyorum", %0.7'si (1 kişi) "katılmıyorum" cevaplarını vermişlerdir. Anket sonuçlarına göre kadınların neredeyse hepsi mikro krediyi başkalarına önerdiklerini, yakın çevrelerine ve arkadaşlarına da mikro kredi kullanmalarını tavsiye ettiklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 4.52. Başkalarına kredi kullanmalarını öneririm

Katılım Düzeyleri	Frekans (n)	%	Ortalama
Kesinlikle katılmıyorum	3	2.1	
Katılmıyorum	1	0.7	
Kararsızım	8	5.5	
Katılıyorum	133	91.7	**4.84**
Kesinlikle katılıyorum	3	2.1	
Toplam	**145**	**100.0**	

4.5. Yaşam Memnuniyeti İle İlgili Bulgular

Ankete katılan kadınların yaşam memnuniyetlerini ölçmek amacıyla bazı ifadeler sorulmuş ve bu ifadeleri kendi durumlarını yansıtacak şekilde 1'den 5'e kadar puanlamaları istenmiştir. Puanlamada "1-Kesinlikle katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Kararsızım, 4-Katılıyorum ve 5-Kesinlikle katılıyorum" düzeylerine karşılık gelmektedir. Bu ifadelere verilen puanlamalar göz önünde bulundurularak frekans ve yüzde dağılım tabloları oluşturulmuştur.

Mikro kredi kullanan kadınlara "Hayatımdan çok memnunum" ifadesi yöneltilmiş ve bu ifadeyi puanlamaları istemiştir. Kadınların puanlamaları Çizelge 4.53'de verilmiştir. Ankete katılan kadınların %37.9'su (55 kişi) "kesinlikle katılıyorum", %20.7'si (30 kişi) "katılmıyorum", %17.9'u (26 kişi) "katılıyorum", %15.2'si (22 kişi) "kesinlikle katılmıyorum", %8.3'ü (12 kişi) "kararsızım" cevaplarını vermişlerdir.

Çizelge 4.53. Hayatımdan çok memnunum

Katılım Düzeyleri	Frekans (n)	%	Ortalama
Kesinlikle katılmıyorum	22	15.2	
Katılmıyorum	30	20.7	
Kararsızım	12	8.3	**3.43**
Katılıyorum	26	17.9	
Kesinlikle katılıyorum	55	37.9	
Toplam	**145**	**100.0**	

Mikro kredi kullanan kadınlara "Hayatımı dolu dolu yaşıyorum" ifadesi yöneltilmiş ve bu ifadeyi puanlamaları istemiştir. Kadınların puanlamaları Çizelge 4.54'de verilmiştir. Ankete katılan kadınların %32.4'ü (47 kişi) "kesinlikle katılmıyorum", %29.7'si (43 kişi) "katılmıyorum", %20'si (29 kişi) "kesinlikle katılıyorum", %11.7'si (17 kişi) "katılıyorum", %6.2'si (9 kişi) "kararsızım" cevaplarını vermişlerdir.

Çizelge 4.54. Hayatımı dolu dolu yaşıyorum

Katılım Düzeyleri	Frekans (n)	%	Ortalama
Kesinlikle katılmıyorum	47	32.4	
Katılmıyorum	43	29.7	
Kararsızım	9	6.2	**2.57**
Katılıyorum	17	11.7	
Kesinlikle katılıyorum	29	20.0	
Toplam	**145**	**100.0**	

Mikro kredi kullanan kadınlara "Şimdiye kadar yaşamdan istediğim önemli şeylere sahip oldum" ifadesi yöneltilmiş ve bu ifadeyi puanlamaları istemiştir. Kadınların puanlamaları Çizelge 4.55'de verilmiştir. Ankete katılan kadınların %33.1'i (48 kişi) "kesinlikle katılmıyorum", %29.7'si (43 kişi) "katılmıyorum", %15.2'si (22 kişi) "kesinlikle katılıyorum", %13.1'i (19 kişi) "katılıyorum", % 9'u (13 kişi) "kararsızım" cevaplarını vermişlerdir.

Çizelge 4.55. Şimdiye kadar yaşamdan istediğim önemli şeylere sahip oldum

Katılım Düzeyleri	Frekans (n)	%	Ortalama
Kesinlikle katılmıyorum	48	33.1	
Katılmıyorum	43	29.7	
Kararsızım	13	9.0	**2.48**
Katılıyorum	19	13.1	
Kesinlikle katılıyorum	22	15.2	
Toplam	**145**	**100.0**	

Mikro kredi kullanan kadınlara "Yaşamımda eksik bir şey yok" ifadesi yöneltilmiş ve bu ifadeyi puanlamaları istemiştir. Kadınların puanlamaları Çizelge 4.56'da verilmiştir. Ankete katılan kadınların %60.7'si (88 kişi) "kesinlikle katılmıyorum", %18.6'sı (27 kişi) "katılmıyorum", %11.7'si (17 kişi) "kesinlikle katılıyorum", %5.5'i (8 kişi) "katılıyorum", %3.4'ü (5 kişi) "kararsızım" cevaplarını vermişlerdir.

Çizelge 4.56. Yaşamımda eksik bir şey yok

Katılım Düzeyleri	Frekans (n)	%	Ortalama
Kesinlikle katılmıyorum	88	60.7	
Katılmıyorum	27	18.6	
Kararsızım	5	3.4	
Katılıyorum	8	5.5	**1.89**
Kesinlikle katılıyorum	17	11.7	
Toplam	**145**	**100.0**	

Mikro kredi kullanan kadınlara "Benimle aynı yaştaki kadınlar kadar yaşam koşullarım iyi" ifadesi yöneltilmiş ve bu ifadeyi puanlamaları istemiştir. Kadınların puanlamaları Çizelge 4.57'de verilmiştir. Ankete katılan kadınların %41.4'ü (60 kişi) "kesinlikle katılmıyorum", %20'si (29 kişi) "katılmıyorum", %16.6'sı (24 kişi) "katılıyorum", %11.7'si (17 kişi) "kesinlikle katılıyorum", %10.3'ü (15 kişi) "kararsızım" cevaplarını vermişlerdir.

Çizelge 4.57. Benimle aynı yaştaki kadınlar kadar yaşam koşullarım iyi

Katılım Düzeyleri	Frekans (n)	%	Ortalama
Kesinlikle katılmıyorum	60	41.4	
Katılmıyorum	29	20.0	
Kararsızım	15	10.3	
Katılıyorum	24	16.6	**2.37**
Kesinlikle katılıyorum	17	11.7	
Toplam	**145**	**100.0**	

Mikro kredi kullanan kadınlara "Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim" ifadesi yöneltilmiş ve bu ifadeyi puanlamaları istemiştir. Kadınların puanlamaları Çizelge 4.58'de verilmiştir. Ankete katılan kadınların %62.8'i (91 kişi) "kesinlikle katılmıyorum", %9'u (13 kişi) "katılmıyorum", %8.3'ü (12 kişi) "katılıyorum", %5.5'i (8 kişi) "kararsızım cevaplarını vermişlerdir.

Çizelge 4.58. Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim

Katılım Düzeyleri	Frekans (n)	%	Ortalama
Kesinlikle katılmıyorum	91	62.8	**2.03**
Katılmıyorum	13	9.0	
Kararsızım	8	5.5	
Katılıyorum	12	8.3	
Kesinlikle katılıyorum	21	14.5	
Toplam	**145**	**100.0**	

Mikro kredi kullanan kadınların yaşam memnuniyetlerini ölçmeye yönelik sorulan ifadelerin ortalamaları Çizelge 4.59'da verilmiştir. İfadeler içerisinde en yüksek ortalama 3.43 ile "Hayatımdan çok memnunum" ifadesidir. En düşük ortalama ise 1.89 ile ortalama "Yaşamımda eksik bir şey yok" ifadesidir.

Çizelge 4.59. Yaşam memnuniyeti ifadelerinin ortalamaları

İfadeler	Ortalama	Standart Sapma
Hayatımdan çok memnunum	3.43	1.531
Hayatımı dolu dolu yaşıyorum	2.57	1.531
Şimdiye kadar yaşamdan istediğim önemli şeylere sahip oldum	2.48	1.449
Yaşamımda eksik bir şey yok	1.89	1.385
Benimle aynı yaştaki kadınlar kadar yaşam koşullarım iyi	2.37	1.453
Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim	2.03	1.527
Genel Ortalama	**2.46**	

Yaşam memnuniyetine yönelik sorulan ifadeler genel olarak değerlendirildiğinde kadınların yaşam memnuniyetlerinin çok yüksek olmadığı (genel ortalama 2.46) ancak ellerindeki imkânlar çerçevesinde yaşam mücadelesine devam ettikleri gözlemlenmiştir.

5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Yoksulluğa neden olan sorunları giderebilmek için kamu destekli reform programlarının işlerliği gelir dağılımındaki adaletsizliğin önlenmesinde ve yoksulluğun ortadan kaldırılması açısından büyük önem arz etmektedir. Mikro kredi sistemi dünyada olduğu gibi ülkemizde de yoksullukla mücadelede etkili bir projedir. TİSVA aracılığıyla ülkemizde 2003 yılından beri faaliyetlerini devam ettiren TGMP, toplumun yoksul nüfusunu azaltmak amacıyla özellikle kadın yoksulluğunu giderebilmek için yoksul kadınlara gelir getirici faaliyetlerde bulunabilmeleri veya var olan işlerini desteklemek adına kadınlara mikro kredi sağlamaktadır. TGMP, resmi internet sitesinde 2020 yılına ait son verilerine göre Türkiye'de 64 ilde 92 şubesiyle 118.494 mikro girişimciye destek vermektedir.

Şanlıurfa'da ilk mikro kredi uygulaması 2005 yılında Şanlıurfa Belediyesi tarafından maddi durumu iyi olmayan ve geçinmekte zorluk yaşayan kadınların, yaşam koşullarını ve sosyal statülerini iyileştirmek amacıyla 1.000 TL'lik mikro kredi desteği verilerek başlatılmıştır. Türkiye Grameen Mikro Kredi Projesi (TGMP) kapsamında Şanlıurfa Şubesi (2008) ve Siverek Şubesi (2008) olmak üzere toplam iki şube ile hizmete devam edilmektedir. Şanlıurfa ili mikro finans programı kapsamında mikro kredi veren merkez sayısı Şanlıurfa Şubesinde 126, Siverek şubesinde 36 olmak üzere toplam 162'dir. Şanlıurfa ilinde mikro kredi alan toplam grup sayısı 1 078, toplam üye sayısı ise 1 937'dir. Şanlıurfa'daki TGMP faaliyetlerinin mikro kredi kullanıcıları açısından yaşam koşullarındaki iyileşme, sosyal alandaki gelişimleri ve refah seviyelerindeki artışa göre yoksullukla mücadelede ne denli başarılı olduğuna dair bulguların incelenmesi bu araştırmanın temel amacıdır.

Saha araştırmasına göre Şanlıurfa'nın TGMP Şanlıurfa şubeleri aracılığıyla mikro kredi kullanan kadınların yaş aralıklarının ortalama 41.57 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ankete katılan kadınların % 85.5'lik (124 kişi) kısmı olan büyük

çoğunluğu evli olduğu belirtmiştir. Ankete katılan kadınların eğitim durumlarının düşük seviyede tespit edilmiştir. Kadınların % 41.4'ü (60 kişi) ilkokul mezunu olduğunu % 27.6'sının (40 kişi) eğitim seviyesinin olmadığı (okuma yazma bilmedikleri) belirtilmiştir. Ankete katılan kadınların % 82.8'inin (120 kişi) sosyal güvenlik kurumuna bağlı oldukları ancak bunun nedeninin mikro kredinin sağladığı fırsatların veya kişisel sigorta kapsamında olmaları değil, çoğunun hem evli olmaları hem de eşleri aracılığıyla sigortalı olduklarını göstermektedir.

Ankete katılan kadınların % 57.9'su (84 kişi) mikro kredi alma kararını kendisi verdiği sonucuna varılmıştır. Anket bulgularında kadınların mikro krediyle genellikle salça-biber işini yaptıkları sonucunu elde edilmiştir. Ancak ankete katılan kadınların % 3.4'ü (5 kişi) krediyi borçlarını ödemek için kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun 2021 yılında oluştuğunu ve nedeninin pandemi dolayısıyla eşlerinin işten çıkarıldıkları ve borçlarını mikro kredi alarak ödemek zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Kadınların daha çok salça-biber işini yapmalarının nedeni bölgede en çok tercih edilen ve en fazla satış gerçekleştirdikleri bu ürün olduğu anlaşılmıştır. Ankete katılan kadınların faaliyetleri sonucu elde ettikleri kazançlarını genellikle aileleri ve kendileri için harcadıkları tespit edilmiştir.

Mikro kredi ile kadınlar küçük ölçekli ve daha çok el emeğine dayalı ürünler üretmektedirler. Bu faaliyetlerini evlerinde yapan kadınlar genellikle kayıt dışı kalmaktadır. Mikro kredi kullanan kadınların kayıt dışı alanlarda üretim yapmaları bu sistemin en zayıf noktasıdır. Mikro kredi uygulamasının başarısının sürdürülebilmesi için bu konunun yasal çerçevede düzenlenmesi gerekmektedir.

Ankete katılan kadınların % 55.9'u (81 kişi) mikro krediyi kullanmadan önce herhangi bir işte çalışmadıklarını işsiz olduklarını belirtmişlerdir. Mikro kredi sayesinde kadınların daha çok evlerinde çalışarak el emeği üretseler dahi kadınların özgüvenlerinin artmasına ve kendilerini çalışan kadın olarak görmelerine katkı sağlamıştır. Ankete katılan kadınların % 7.6'sı (11 kişi) kendileri dışında en az bir kişiye iş imkanı sağlayarak mikro kredinin sadece kendilerine değil çevresinde insanlara da iş sahibi olmalarına katkı sağlamıştır.

Ankete katılan kadınların % 91'inin (132 kişi) kredi geri ödemelerinin bitmediğini ancak geri ödemede herhangi bir sıkıntı yaşamadıklarını belirtmişlerdir. % 9'u (13 kişi) kredi geri ödemelerinin bittiği ve yeniden kredi başvurusuna bulundukları anket esnasında gözlemlenmiştir.

Ankete katılan kadınların büyük çoğunluğu aldıkları kredi miktarının yeterli olduğunu, mikro kredi sayesinde planladıkları işleri yapabildiklerini, mikro kredi aracılığıyla yaptıkları işlerin gelir getirici olduğu ve gelirlerine olumlu katkı sağlayarak ekonomik olarak rahatladıkları sonucu elde edilmiştir.

Ankete katılan kadınların büyük çoğunluğunun mikro kredi kullanım sonrası aile ve çevrelerinde saygınlıklarının arttığı, kendilerine olan güvenlerinin arttığı, hayata artık pozitif baktıkları, hayallerini gerçekleştirerek geleceklerine yön vermelerine yardımcı olduğu tespit edilmiştir. Ankete katılan kadınların neredeyse tamamı mikro krediyi kullanmaktan memnun olduklarını ve başkalarına mikro kredi kullanmalarını önerdiklerini belirtmişlerdir.

Araştırma bulguları sonucunda elde edilen çıkarımlara göre mikro kredi kullanan kadınların gelirlerinde kredi kullanım öncesine göre olumlu bir katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu olumlu katkı hem kadınların bireysel kazançlarına hem de aile bütçelerine yöneliktir. TGMP kapsamında Şanlıurfa ilinde yürütülen mikro kredi uygulamalarının yoksullukla mücadeledeki fonksiyonel işlerliğinin yeterli düzeyde başarılıdır. Sağlanan bu başarı düzeyinde TGMP şubelerinde görev yapan personellerin özverili ve bireysel anlamda disiplinli çalışmalarındaki katkısı önemli bir etkendir. Mikro krediyi kullanan kadınların daha çok el emeğine dayalı küçük faaliyetlerle uğraştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Anket sonuçlarına göre kadınların neredeyse tamamının sigortalarının var olduğu görülmektedir. Ancak kadınların yaptıkları üretimlerinin, faaliyetleri sonucu ortaya çıkan nihai ürünlerinin ve hizmet karşılıklarının kayıt dışında kaldığı söylenebilir. Bu durum kadınlar için bir sorun teşkil etmemektedir. Diğer taraftan bölge ekonomisinin öncelikli olarak potansiyelinin belirlenmesi açısından bir sorun olarak sayılabilir.

5.2. Öneriler

Saha çalışması sonucunda elde edilen ve tespiti yapılan bulgular çerçevesinde aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

- Kadınların mikro kredi kullanarak ürettikleri ürünleri satabilecekleri, pazarlayabilecekleri alanların artırılması ve bu satış mekânlarının tanıtımlarının yapılması için belediyeleri, sivil toplum kuruluşlarının ve kadın derneklerinin beraber hareket etmeleri sağlanmalıdır. Ayrıca üretilen ürünlerin hem yurt içinde hem yurt dışında sanal ortamlarda ürün pazarlaması ve satışı yapmaları için kolaylıklar sağlanmalıdır.
- Haftanın belirli günlerinde mikro kredi kullanıcılarının yoğun olduğu bölgelerde semt pazarlarında mikro kredi kullanıcılarının ürettikleri ürünlerin satışlarını yapabilmeleri için pazar yerleri açılarak kadınlar desteklenmelidir.
- Mikro krediyi kullanan kadınlara faaliyet gösterdikleri alanlarda haftanın belirli günlerinde seminer, kurs gibi programlar verilerek, eğitimi başarıyla tamamlayan kadınlara sertifika ya da ödül verilmesi mesleki kariyerlerinde özgüvenlerini kazanmalarına yardımcı olacaktır.
- Kadınlarda tasarruf bilincinin oluşturulması için kumbara sistemi oluşturulmuştur. Bu sisteme göre mikro kredi kullanıcılarından her hafta kredi geri ödeme aşamasında en az 10 TL fazla ücret alınıp kumbaraya atılarak kredi geri ödemesi sona erdiğinde kadınlara kumbaralarında biriken para ile ev ihtiyaçları için daha uygun fiyattan eşya almaları isteniyor. Geliştirilen bu sistemin zorunlu olması mikro kredi kullanıcıları açısından olumlu karşılanmamakta, kadınlar kumbaralarında biriken para ile eşya almak istememektedirler. Bunun yerine geri ödeme süreçleri sona erdiğinde kumbarada biriken paranın kadınlara geri verilmesini anket esnasında dile getirmişlerdir.
- Anket esnasında mikro kredi kullanıcılarının geri ödemelerinin grup yöneticisinin evinde toplanıp yapıldığı gözlemlenmiştir. Mikro kredi kullanıcılarının geri ödemelerinin yapılacağı ve aynı zamanda mikro kredi kullanıcılarını bir araya getirerek tanışma toplantılarının düzenlenmesi için mikro kredi kullanıcılarına özel bir mekânın ivedilikle açılması sağlanmalıdır.

- Mikro kredi sisteminde hizmet bedeli bulunmaktadır. Alınan kredinin % 10'u kadar bir miktarı mikro kredi kullanıcılar ödemek zorundadır. Mikro kredi kullanıcıları hizmet bedelini fazla bulduklarını ve bu bedeli ödemek istemediklerini, hizmet bedelinin kaldırılması gerektiğini anket esnasında dile getirmişlerdir. Mikro kredi kullanıcılarının büyük çoğunluğunu yoksul kadınlar oluşturduğundan hizmet bedelini ödeyecek durumlarının olmadığı göz önünde bulundurulduğunda hizmet bedelinin kaldırılması gerektiğini ön görmekteyim.
- Her ne kadar mikro kredi uygulaması ekonomik yaşamda dezavantajlı olan kadınların yoksulluk kıskacından kurtulmasına yönelik olsa da araştırma sahasında kişisel ve toplumsal anlamda olumlu gelişmelerinde yaşandığı da tespit edilmiştir. Kadınların kredi kullanımı sonrası özgüvenlerinin arttığını hissetmeleri, gerek hane içerisinde gerekse yaşam lanı olan toplum içerisinde statü ve saygınlıklarının arttığını hissetmeleri bunun en somut göstergesidir. Dolayısıyla mikro kredi uygulamasının yaygınlaştırılmasına yönelik adımların atılması gerekmektedir. Kredi kullanan kadınların çoğunluğunun mikro kredi uygulamasından komşuları aracılığı ile haberdar olmaları mikro kredi uygulamasının yaygın olarak bilinmediğini ve hedef kitlelere ulaşma konusunda yeterli düzeyde başarı sağlanmadığını göstermektedir. Bu nedenle hedef kitlenin daha çok kullandığı iletişim yöntemleri (yerel televizyon kanalları, yerel yönetimde istihdam edilen personellerin hane ziyaretleri vb.) aracılığı ile bilinirlik düzeyi arttırılmalıdır.

KAYNAKLAR

ABAY, Y., 2018. Kadının Güçlendirilmesinde Kadın Girişimciliği ve Mikro Kredi Uygulamaları: Bağcılar Örneği. Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Yalova, 144s.

AÇIKGÖZ, R., 2010. Kadın Yoksulluğu Üzerine Bir İnceleme. Yardım ve Dayanışma Dergisi. 45-60. 10 Eylül 2021 tarihinden https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423938558.pdf adresinden erişildi.

AÇIKGÖZ, R., ve YUSUFOĞLU, Ö. Ş., 2012. Türkiye'de Yoksulluk Olgusu ve Toplumsal Yansımalar. İnsani ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi, 1(1): 76-117.

AKBULAEV, N., AHMEDOV, T. ve ALİYEV, Y., 2017. Yoksulların Bankası: Grameen Bank. Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında, Sosyal Bilimler Dergisi (TURKSOSBILDER), 02(01): 56-70.

AKGÜL, A., 2003. Gelir Dağılımındaki Adaletsizlik ve İşsizlikle Mücadelede Çözüm: Yoksulların İş Adamı Olmasını Sağlayacak Mikro Kredi Uygulaması. Türkiye İsrafı Önleme Vakfı Yayınları, Ankara, 32s.

ALPARSLAN, C., 2015. Mikro Kredinin Kadın Yoksulluğunu Azaltmadaki Rolü: Niğde Örneği. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Niğde, 179s.

ARPACIOĞLU, Ö. ve YILDIRIM, M., 2011. Dünyada ve Türkiye'de Yoksulluğun Analizi. Niğde Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi , 4(2): 60-76.

AŞKIN, E.Ö. ve BARIŞ, S, 2015. Kadın İstihdamının Artırılmasında Mikro Kredi Uygulamasının Etkisi: Tokat İli Örneği. Çalışma ve Toplum, 46: 63-94.

AY, B., 2015. Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi Uygulamalarının Etkinliği: Gaziantep İli Örneği. Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep, 153s.

AZTİMUR, H., 2019. Aile ve Kadın. E. Siverekli ve G. Sarıışık (Ed.), Şanlıurfa İli Kırsalı Kadın Profili Demografik, Sosyo-Ekonomik ve İstihdam Perspektifli Bir Araştırma içinde (ss. 23-28). Ekin Yayınevi, Bursa.

BERNASEK, A., 2003. Banking on Social Change: Grameen Bank Lending to Women. International Journal of Politics, Culture, and Society, 16: 369-385.

CEYHAN, H., 2010. Yerel İktisadi Kalkınma Bağlamında Mikro Kredi Uygulamalarının İstihdama Etkisi ve Karaman İlinde Bir Uygulama. Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Karaman, 132s.

ÇELİK, A. ve GÜLTEKİN, N., 2009. Yoksulluğu Önlemede Bir Sivil Toplum Yaklaşım Olarak Mikro Kredi Uygulaması: Şanlıurfa Örneği. Öneri Dergisi, 8(32): 233-241.

COŞKUN, S. ve TİRELİ, M., 2008. Avrupa Birliğinde Yoksullukla Mücadele Stratejileri ve Türkiye. Nobel Yayıncılık, Ankara, 200s.

DANSUK, E., 1997. Türkiye'de Yoksulluğun Ölçülmesi ve Sosyo Ekonomik Yapılarla İlişkisi. DPT Uzmanlık Tezi, DPT Yayını, Ankara, 109s.

DAVRAN, M. K. ve TOK, N., 2018. Kırsal Kesimde Yoksulluk Algısı ve Yaşam Memnuniyeti. Journal of Social and Humanities Scences Research, 5(25): 2140-2151.

DAVRAN, M. K., SEVİNÇ, M. R., ve CANÇELİK, M., 2020. Şanlıurfa İli Köylerinde Yaşlıların Demografik ve Sosyo-Ekonomik Durumları İle Yoksulluk ve Yaşlılık Algıları. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 19(73): 1-17.

DOĞAN, B. T., 2019. Kırsal Kalkınmada Mikro Kredinin Rolü: Karaman İlinde Mikro Kredi Kullanan Kadınlar. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Karaman, 101s.

DOĞAN, B.B. ve KAYA, M., 2013. Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi Sistemi: Diyarbakır Örneği. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 12(45): 144-169.

DOLUN, L., 2005. Mikro Finansman, Türkiye Kalkınma Bankası Yayınları, Ankara, A.Ş. Genel Araştırmalar, Ankara, 31s.

DUMANLI, R., 1996. Yoksulluk ve Türkiye'deki Boyutları. DPT Uzmanlık Tezleri, Ankara, 95s.

EROL, N., 2006. Gelişmekte Olan Ülkelerde Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Politikaları. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 124s.

ERTEN, R., 2019. Bir Yoksullukla Mücadele Aracı Olan Mikro Kredinin Kadın Girişimciler Açısından Önemi: Manisa İli Örneği. Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Manisa, 165s.

FARRELL, H. ve AHERNE, C., 2003. Women And Poverty. 22 Ağustos 2021 tarihinde https://www.nwci.ie/download/pdf/annual_report_2003.pdf adresinden erişildi.

FİDAN, F. ve YEŞİL, Y., 2014. Türkiye'de Kadınların Ekonomiye Kazandırılması Açısından Mikro Kredi: Bilecik Örneği. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 9(2): 253-270.

GÖKYAY, Ç., 2008. Türkiye'de Mikro Kredi Uygulamaları ve İstihdama Yansımaları. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Uzmanlık Tezi, Ankara, 112s.

GÜNEŞ, S., 2009. Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi Uygulamaları ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Proje Destekleri. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara, 168s.

GÜVEN, S., 2001. Sosyal Politikanın Temelleri. Ezgi Kitabevi, Bursa, 280s.

GRAMEEN BANK, 2021. Graphical Data. 10 Ağustos 2021 tarihinde https://grameenbank.org/ adresinden erişildi.

IŞIK, O. ve ATAÇ, E., 2011. Yoksulluğa Dair: Bildiklerimiz, Az Bildiklerimiz, Bilmediklerimiz. Birikim, 268: 66-86.

KABAKÇI, E., 2012. Mikro Kredinin Kadın Yoksulluğunu Azaltmadaki Rolü ve Eskişehir Uygulaması. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 223s.

KADIN EMEĞİNİ DEĞERLENDİRME VAKFI, 2021. KEDV Hakkında. 15 Ağustos 2021 tarihinde https://www.kedv.org.tr/kedv-hakkinda adresinden erişildi.

KARA, M. A., 2017. Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardım Uygulamaları: Gümüşhane Örneği. The Journal of Academic Social Science Studies, 63: 561-574.

KIM, D., 2017. Microcredit in Bangladesh and Haiti : Helping Poor Families to Overcome Poverty. Global Majority E-Journal, 8(1):18-33.

KUMAR, D., HOSSAIN, A. and GOPE, M.C., 2015. Role of Micro Credit Program in Empowering Rural Women in Bangladesh: A Study on Grameen Bank Bangladesh Limited. Asian Business Review, 3: 106-112.

LORCU, F., 2015. Örneklerle Veri Analizi SPSS Uygulamalı. Detay Yayıncılık, Ankara, 376s.

ÖNDER, H., ve ŞENSES, F., 2006. Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksulluk Düşüncesi. 10 Mayıs 2021 tarihinde https://tekniksosyoloji.wordpress.com/2010/04/26/turkiyede-yoksulluk-ve-yoksulluk-dusuncesi/ adresinden erişildi.

ÖREN, K., NEGİZ, N. ve AKMAN, E., 2012. Kadınların Yoksullukla Mücadele Aracı Mikro Kredi, Deneyimler Üzerine Bir İnceleme. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 26 (2): 313-338.

ÖZ, C. S. ve ÇOLAKOĞLU, C., 2014. Türkiye'de Mikro Kredi Uygulamasının Sakarya İli Özelinde İncelemesi. Çalışma ve Toplum, 4(43): 177-206.

ÖZDAMAR, K., 2013. Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Nisan Yayıncılık, Ankara, 228s..

ÖZDEMİR, Ö., 2019. Mikro Kredilerin Kadının Güçlendirilmesi Üzerindeki Etkileri: Gaziantep Örneği. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, 84s.

ÖZDEN, A., 2019. Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi Yaklaşımı: Kocaeli Örneği. Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, 168s.

ÖZTÜRK, M. ve ÇETİN, B. I., 2009. Dünyada ve Türkiye'de Yoksulluk ve Kadınlar. Journal of Yasar University, 3(11): 2661-2698.

PEARCE, D., 1978. The Feminization of Poverty: Women, Work and Welfare. Urban and Social Change Review, 11 (1-2): 28-36.

RAD, S.T. ve ALTIKULAÇ, S., 2016. Mikro Kredi Kullanımının Kadınlar Üzerindeki Sosyo-Ekonomik Etkileri; Mersin İli. Kesit Akademi Dergisi, 2(5): 25-42.

SANCAK B. N. ve ERDEM, E., 2016. Türkiye'de Kadın Yoksulluğunun Çözümünde Mikro Kredi Uygulamaları: Sosyal Etkilerinin Ölçülmesi. Akdeniz Üniversitesi İİBF Dergisi, 33: 99-121.

SANCAK B. N. ve ERDEM, E., 2015. Türkiye'de Kadın Yoksulluğunun Çözümünde Mikro Kredi Uygulamaları: Ekonomik Etkilerin Ölçülmesi. Sakarya İktisat Dergisi, 4(4): 52-82.

SEVİNÇ, M. R., AYDOĞDU, M.H., PALABIÇAK, M.A. ve CANÇELİK, M., 2020a. Rızıklarıyla Doğmayanlar, Çocuk Emekçiler. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 9(3): 2430-2447.

SEVİNÇ, M. R., AYDOĞDU, M. H., CANÇELİK, M., BİNİCİ, T., ve PALABIÇAK, M. A. 2020b. Poverty, Child Labor, and Hope: The Relationship between Hope and Perceived Social Support in Children Working in Street Markets in TRC2 Region of Turkey. Children, 7(7): 78.

ŞENGÜL, T ve ERSOY, M., 2002. Kentsel Yoksulluk ve Geçinme Stratejileri Ankara, Diyarbakır, Şanlıurfa ve Zonguldak Kentlerine İlişkin Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme. 10 Mayıs 2021 tarihinde http://www.melihersoy.com/wp-content/uploads/2012/04/Kentsel-Yoksulluk-ve-Gecinme-Stratejileri.pdf adresinden erişildi.

ŞENGÜR, M., 2011. Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Politikası Aracı Olarak Mikro Kredi (Eskişehir Grameen Bank Analizi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 156s.

ŞENGÜR, M. ve TABAN, S., 2012. Yoksullukla Mücadele Stratejisi Olarak Mikro Kredi Uygulaması: Eskişehir İli Örneği. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(1):59-89.

ŞENSES, F., 2017. Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk. İletişim Yayınları, İstanbul, 360S.

SOYAK, M., 2010. Kadın Girişimciliği ve Mikrofinans: Türkiye Deneyimi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24: 129-144.

SWAIN, R. ve Wallentin, F.Y., 2009. Does Microfinance Empower Women Evidence from Self-Help Groups in India, International Review of Applied Economics, 23(5): 541-556.

TAŞ, H.Y., ve ÖZCAN, S., 2012. Türkiye'de ve Dünyada Yoksulluk Üzerine Bir Araştırma. 10 Temmuz 2021 tarihinde http://avekon.org/papers/544.pdf adresinden erişildi.

TAŞPINAR, Ç., 2013. Yoksulluğun Azaltılmasında Mikro Kredi Uygulamalarının Yeri: Afyonkarahisar Örneği. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 169s.

TONUS, Ö., 2015. Temel Göstergelerle Türkiye Ekonomisi. Ekin Yayınevi, Bursa, 331s.

TOPGÜL, S., 2013. Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksulluğun Kadınlaşması. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 14 (1): 277-296.

TÜİK, 2020. İşgücü İstatistikleri, 2014-2020, 13 Aralık 2020 tarihinde https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Agustos-2020-33792 adresinden erişildi.

TÜİK 2021a. Doğum İstatistikleri, 2020. 13 Eylül 2021 tarihinde https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dogum-Istatistikleri-2020-37229 adresinden erişildi.

TÜİK 2021b. İstatistiklerle Aile, 2020. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Aile-2020-37251

TÜRK DİL KURUMU, 2021. Yoksulluk. 10 Şubat 2021 tarihinde https://sozluk.gov.tr/ adresinden erişildi.

TÜRKDOĞAN, O., 2006. Doğu ve Güneydoğu Kabile-Aşiret Yapısı. IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 624s.

TÜRKİYE GRAMEEN MİKROFİNANS PROGRAMI, 2021. Mikrokredi Nedir. 10 Ağustos 2021 tarihinde https://tgmp.net/tr/anasayfa adresinden erişildi.

UMAR, T., 2021. Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi: Elazığ Örneği. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 95s.

YAZICIOĞLU, Y. ve ERDOĞAN, S., 2014. SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Detay Yayıncılık, Ankara, 335s.

YUNUS, M., 1999. Yoksulluğun Bulunmadığı Bir Dünyaya Doğru. Doğan Kitap, İstanbul, 366s.

ZÜLFİKAR, B. Ş., 2010. Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Yöntemleri: Katılımcı Bir Yaklaşımda Sosyal Riski Azaltma Projesinin Başarı Değerlendirmesi-Ankara İli Örneği. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 128s.